

GÖTEBORGS STAD | ÅRSREDOVISNING

2009

Några händelser under året

FOTO: GÖTEBORGS ENERGI

Vindkraftverk vid Gårdstensberget som ger el till alla fastigheter i Gårdstensområdet.

Satsning på biogas och vindkraft

Göteborgs Energi AB har som vision att ha ersatt all naturgas med biogas till 2050. Som en del i detta driver bolaget, i samarbete med E.ON, ett projekt med syfte att kunna för-gasa biobränsle till biogas – GoBiGas.

På Gårdstensberget stod ett 120 meter högt vindkraftverk klart under året. Det försörjer hela Gårdstensområdet med fastighetsel.

Försörjningsstödet ökade med 23 procent

Försörjningsstödet fortsatte att öka som en följd av den försämrade kon-junkturen och därmed högre ar-betslöshet. Kostnaderna ökade un-der 2009 och uppgick till drygt 1 miljard kronor. Det var i genomsnitt 11 000 hushåll som fick ekonomiskt bistånd under året.

Svagare ekonomiskt resultat – men positivt

Kommunens resultat uppgick år 2009 till 279 mkr när en jämförelsestörande engångspost tagits bort. Detta innebär att resultatet försvagades med drygt 140 mkr jämfört med föregående år. Skatteintäkterna ökade med 2,5 procent, vilket är den lägsta nivån sedan 2004. En kraftig inbromsning av kommunens nettokostnadsökningstakt till 3,2 procent innebar ändå ett positivt resultat för året. Det är en väsentligt lägre ökningstakt än 2008, då nettokostnadsökningen låg på 7,8 procent.

Kommunens investeringar minskade jämfört med 2008 och uppgick till 1 444 mkr. Detta innebar att samtliga investeringar kunde finansieras med skatteintäkter och försäljningsinkomster.

Göteborgs Stads koncerner och bolag visade ett betydligt starkare finansiellt resultat för 2009. Totalt uppgick resultatet efter finansiella poster till drygt 600 mkr.

Koncernen Göteborgs Stad redovisade sammantaget ett något starkare års-resultat 2009, 805 mkr. Detta bidrog till att koncernens soliditet åter uppgick till 25 procent.

Staden visade på finansiell styrka genom att bibehålla kreditbetyg på en mycket hög nivå och all upplåning har genomförts trots den omfattande finans-krisen.

FOTO: ADAMHISE/SCANPIX

IFK Göteborg spelar träningsmatch på Valhallas konstgräsplan.

Satsningen på konstgräsplaner fullföljdes

Under året färdigställdes ytterligare fem konstgräsplaner och stadens 100-miljonerssatsning slutfördes. Totalt gav satsningen 19 nya konst-gräsplaner.

Sjöfartsmuseet har fördubblat antalet besökare de senaste fem åren, genom en målmedveten satsning på nya utställningar och aktiviteter. Museichefen Anna Rosengren (bilden) utsågs 2009 till "Årets Sjöfartsprofil".

648 000 museibesök

2009 var ett framgångsrikt år för stadens museer. Konstmuseet, Stadsmuseet och Sjöfartsmuseet hade betydande ökningar av antalet besökande. Sammantaget ökade antalet besök med 24 procent.

Göteborg blir centrum för internationellt forskningscentrum för stadsutveckling.

Internationellt kunskapscenter för hållbar stadsutveckling – Mistra Urban Futures

Under året blev det klart att detta kunskapscentrum etableras i Göteborg. I centrumet ska praktiker och forskare ta fram kunskap för beslutsfattare och medborgare när det gäller miljö och människors liv i världens städer. Det finansieras av forskningsstiftelsen Mistra och Sida samt ett antal institutioner i Göteborg.

Personalminskning – många nyanställda

Antalet anställda i Göteborgs Stad, inklusive bolagen, var vid utgången av 2009 drygt 48 000. Det är för första gången på många år en minskning i förhållande till föregående årsskifte.

Den arbetade tiden 2009 minskade med motsvarande 440 årsarbetyr jämfört med föregående år. Trots detta anställdes drygt 5 000 nya medarbetare under året. Det visar att staden har ett kontinuerligt behov av nya medarbetare för både tillsvidare och tidsbegränsade uppdrag.

Fler Göteborgare trots lågkonjunktur

Göteborgs Stads folkmängd fortsatte att öka under 2009 och detta med över 7 000 personer. Det föds många barn i Göteborg, trots lågkonjunkturen, samtidigt som utflyttningen till kranskommunerna minskat.

Full behovstäckning i förskolan

Genom drygt 1 100 nya förskoleplatser under 2009 uppnådde staden full behovstäckning i förskolan. Det innebär att nästan 25 000 barn har plats i förskoleverksamheten – kommunala och fristående förskolor samt familjedaghem.

Årsredovisningens struktur

Göteborgs Stads årsredovisning avlämnas av kommunstyrelsen till kommunfullmäktige. Den vänder sig också till externa intressenter i form av kreditgivare, leverantörer och andra offentliga myndigheter. Årsredovisningen produceras av stadskansliet för kommunstyrelsen.

Inledningsvis i årsredovisningen ger stadsdirektören sin syn på det gångna året. Vidare redovisas stadens organisation och ledamöterna i kommunstyrelsen. Göteborgs Stads årsredovisning delas sedan upp i fyra stora block:

BLOCK 1

FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE

Det första blocket innehåller förvaltningsberättelsen som enligt den kommunala redovisningslagen skall upprättas i årsredovisningen. Den utgör en sammanfattning av årsredovisningen, där väsentliga delar av stadens ekonomi och verksamhet fokuseras.

I Göteborgs Stads förvaltningsberättelse redovisas inledningsvis en omvärldsanalys och en sammanfattande finansiell analys av kommun och sammanställd redovisning. Vidare presenteras en uppföljning av kommunfullmäktiges prioriterade mål. I förvaltningsberättelsen återfinns också en personalekonomisk redovisning.

Avslutningsvis redovisas en framtidsbedömning som belyser Göteborgs Stads möjligheter och risker utifrån kända förhållanden.

BLOCK 3

GÖTEBORGS KOMMUN FINANSIELL ANALYS OCH RÄKENSKAPER

Blocket inleds med en djuplodande finansiell analys av kommunens räkenskapsrapporter. Med Göteborgs kommun avses nämnderna och finansförvaltningen. Därefter redovisas i avsnittet "finansiella positioner" en analys av Göteborgs kommuns stora finansiella åtaganden i form av bland annat upplåning.

Avsnittet följs av en kort beskrivning av stadsdelsnämndernas och övriga nämnders ekonomiska utfall. Avslutningsvis i blocket återfinns kommunens räkenskapsrapporter, finansiella nyckeltal, drift- och investeringsredovisning, redovisningsprinciper samt noter.

BLOCK 2

GÖTEBORGS STADS VERKSAMHET

I detta block redovisas delar av den verksamhet som bedrevs i Göteborgs Stads nämnder och bolag under 2009.

Blocket delas upp i följande verksamhetsområde: Utbildning, individ- och familjeomsorg, funktionshinder, äldreomsorg och hemsjukvård, stadsutveckling, miljöarbete och klimatanpassning, folkhälsa, kultur och fritid, jämställdhet och mångfald och avslutningsvis organisationsutveckling och myndighetsutövning.

Inom varje område beskrivs viktiga händelser och trender utifrån olika perspektiv. Varje område avslutas med en kort framtidsbedömning.

BLOCK 4

SAMMANSTÄLLD REDOVISNING FINANSIELL ANALYS OCH RÄKENSKAPER

Koncernredovisningen kallas i kommunsektorn för sammanställd redovisning.

Inledningsvis i detta block redovisas en kort finansiell analys av den sammanställda redovisningen. Den följs av en analys av den finansiella ställningen och utvecklingen i några utvalda kommunala koncerner eller bolag. I anslutning till denna analys redovisas en siffersammanställning avseende 2009 för samtliga koncerner och bolag.

Därefter följer avslutningsvis räkenskapsrapporter, noter och redovisningsprinciper.

Innehållsförteckning

KOMMENTAR OCH ORGANISATION

- 4 **Stadsdirektörens kommentar**
- 4 **Göteborgs Stads organisation**
- 6 **Kommunstyrelsens ledamöter 2009**

BLOCK 1 | FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE

- 9 **Göteborgssamhällets utveckling**
Syftet med detta avsnitt är att ur ett omvärldsperspektiv beskriva samhällsutvecklingen i Göteborg.
- 12 **Sammanfattande finansiell analys**
Här genomförs en kort analys av de viktigaste finansiella trenderna både inom kommunen och den sammanställda redovisningen (koncernen).
- 14 **Uppföljning av prioriterade mål 2009**
Uppföljning av kommunfullmäktiges 21 prioriterade mål för 2009.
- 17 **Personal**
En beskrivning av "väsentliga personalförhållande" i Göteborgs Stad.
- 20 **Framtidsbedömning**
I framtidsbedömning diskuteras vilka förväntningar som finns på framtiden utifrån konkreta och kända förhållanden.

BLOCK 2 | GÖTEBORGS STADS VERKSAMHET

- 22 **Verksamheten i Göteborgs Stads nämnder och bolag**
I detta block görs en beskrivning och analys av den verksamhet som utfördes av Göteborgs Stads nämnder och bolag under det gångna året.
Blocket är uppdelat i verksamhetsområdena utbildning, funktionshinder, individ- och familjeomsorg, äldreomsorg och hemsjukvård, stadsutveckling, miljöarbete och klimatanpassning, folkhälsa, kultur och fritid, jämställdhet och mångfald samt avslutningsvis organisationsutveckling och myndighetsutövning..

BLOCK 3 | GÖTEBORGS KOMMUN – FINANSIELL ANALYS OCH RÄKENSKAPER

- 51 **Finansiell analys av Göteborgs kommun**
I detta avsnitt genomförs en fördjupad finansiell analys av redovisningsenheten Göteborgs kommun.
- 56 **Finansiella positioner**
Här sker en redovisning av Göteborgs Stads finansiella åtagande i form av upplåning.
- 58 **Ekonomiskt utfall för nämnderna**
På två sidor sker en kort analys av stadsdelsnämndernas och övriga nämnders ekonomiska utfall.
- 60 **Kommunens resultaträkning, finansieringsanalys, balansräkning, finansiella nyckeltal, drifts- och investeringsredovisning, redovisningsprinciper och noter**
- 72 **Finansiell profil för Göteborgs kommun**
Här görs en kort analys hur Göteborgs kommun har utvecklats finansiellt i förhållande till övriga kommuner i Västra Götalands län under de senaste åren.

BLOCK 4 | SAMMANSTÄLLD REDOVISNING – FINANSIELL ANALYS OCH RÄKENSKAPER

- 75 **Finansiell analys av sammanställd redovisning**
Här presenteras en kort finansiell analys av den sammanställda redovisningen.
- 76 **Resultatanalys av några stora koncerner**
På denna sida görs en kort ekonomisk analys av några koncerners och bolags finansiella ställning och utveckling.
- 77 **Koncerner och bolag i siffror**
- 78 **Resultaträkning, finansieringsanalys, balansräkning, noter och redovisningsprinciper för sammanställd redovisning**
- 84 **Revisionsberättelse**
Här återfinns revisorernas revisionsberättelse för 2009.

Stadsdirektörens kommentar

Det samhällsekonomiska läget har till följd av den finansiella turbulensen och oron kring världskonjunkturen påverkat stadens ekonomi och skapat en osäkerhet i planeringsförutsättningarna. Flera viktiga steg har tagits mot att utveckla den hållbara staden.

Ny översiktsplan för att stärka Göteborg

Under 2009 har en ny översiktsplan med 13 strategiska frågor blivit antagen. För varje fråga anges mål och strategier för att Göteborg ska fortsätta att utvecklas till en livskraftig och långsiktigt hållbar stad med balans mellan sociala, ekonomiska och miljömässiga faktorer.

Utgångspunkten är att stärka Göteborgs unika tillgångar, såväl byggda miljöer som natur och kustområden. Göteborg ska vara en stad där det goda livet är möjligt både nu och i framtiden. Stadens infrastruktur ska kunna nyttjas effektivt och trafikens miljöpåverkan minimeras.

Göteborg ska vara ett starkt regioncentrum där konkurrenskraft förenas med omsorg om det lokala livet. Segregation ska vändas till integration och alla ska kunna vara med och påverka sin egen och stadens framtid.

Stort behov av infrastruktursatsningar

Behovet av infrastruktursatsningar är stort för att skapa hållbar tillväxt. Den pågående byggnationen av Partihallsförbindelsen ska avlasta trafiksystemet genom en tvärförbindelse mellan E20 och E 45.

För att möjliggöra ytterligare investeringar såsom ny tunnel under älven, Västlänken (en tågtunnel under sta-

den) samt satsningar på kollektivtrafiken har ett förslag till trängselskatter arbetats fram. Beslut kommer att tas under 2010. Även Hamnbanan har hög prioritet för staden när det gäller att säkerställa godstrafiken till och från hamnen.

Ny fotbollsarena stärker evenemangsstaden

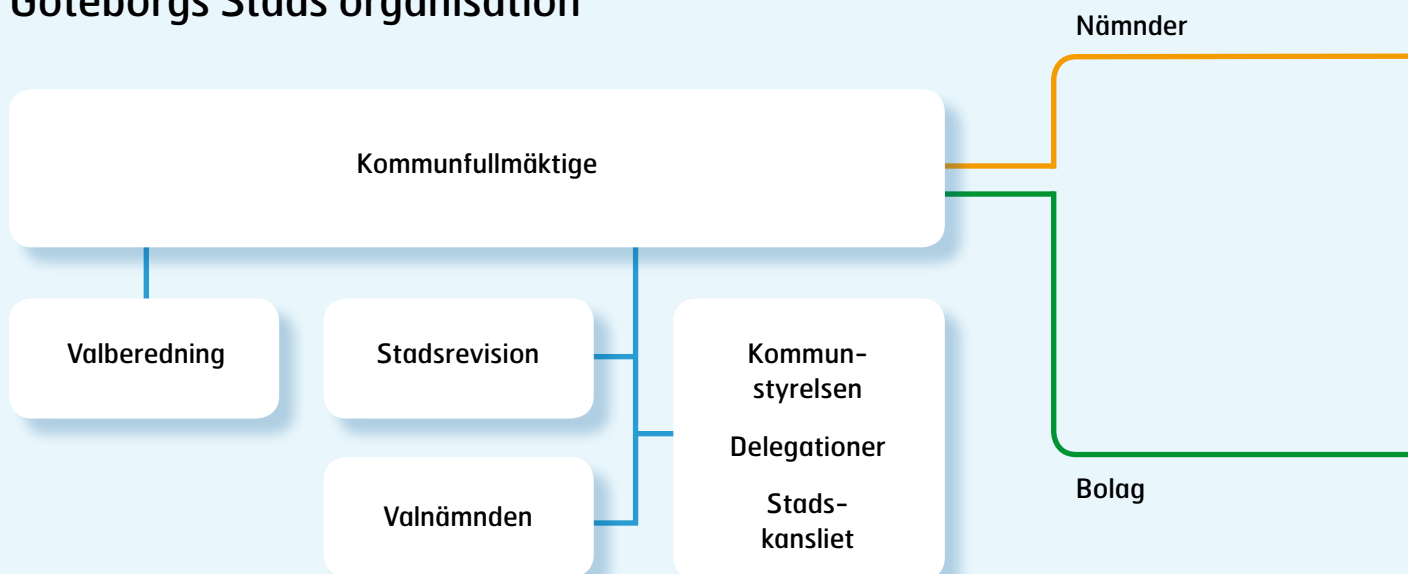
Göteborg har under året fått en ny fotbollsarena med central placering. Det är ett viktigt steg i att utveckla evenemangsstaden. Den nya arenan har fått arva både plats och namn, Gamla Ullevi, av sin föregångare. Gamla Ullevi används inte bara av de lokala klubbarna, utan är damlandslagets nationalarena.

För större arrangemang finns Nya Ullevi. På arenan genomfördes bland annat under året fem stora konserter med artisterna AC/DC, U2 och Madonna. Tillsammans drog de en publik på ca 294 000.

Bra förutsättningar för ministermöten

Under Sveriges EU ordförandeskap har flera informella ministermöten hållits i Göteborg. Det är positivt att staden genom sin goda organisation bidrog till att skapa bra förutsättningar för genomförande av mötena för försvars-, utbildnings- och finansministrarna.

Göteborgs Stads organisation

Ekonomin påverkas av lågkonjunkturen

Kommunens resultat 2009, exklusive engångsposter, försvagades något jämfört med föregående år. Det var dock glädjande att ett prognostiserat negativt resultat kunde vändas till ett litet positivt resultat, tack vare bland annat en bromsad nettokostnadsutveckling i nämnderna.

Det är också positivt att Göteborgs Stad trots finanskrisen för tredje året i rad har fått högsta betyg av kreditvärderingsinstitutet Moody's. En effekt av det är att upplåning och riskhantering kunde genomföras enligt plan.

Antal tillsvidareanställda minskar

Personalomsättningen har minskat till 5,7 procent och 1 800 nya medarbetare har rekryterats till en tillsvidareanställning under året. För första gången på ca 10 år har antalet tillsvidareanställda minskat med ca 1,2 procent som ett resultat av verksamhetsanpassning och omställningsarbete.

Omställningsbehovet under året har varit knappt 1,5 procent av antalet tillsvidareanställda. Det är glädjande att konstatera att merparten av medarbetarna har fått nya uppdrag på kortare eller längre tid.

Resultatet i årets medarbetarenkät ligger kvar på samma nivå för tredje året i rad med NMI, Nöjd-Medarbetar-Index, 57. Målsättningen är förstås att det skall öka, men bibehållen nivå är också tillfredställande.

Åke Jacobsson, Stadsdirektör

STADSDELSNÄMNDER

Förskola, grundskola, socialtjänst, omsorg, lokal kultur och fritid

UTBILDNING

Utbildningsnämnden
Vuxenutbildningsnämnden

KULTUR

Kulturnämnden

TRAFIK

Färdtjänstnämnden
Trafiknämnden

ÖVRIGA NÄMNDER

Arkivnämnden
Konsumentnämnden
Nämnden för Intracare
Överförmyndarnämnden
Sociala Resursnämnden

FRITID

Idrotts- och
föreningsnämnden
Park- och naturnämnden
Styrelsen för Keillers park

TEKNISK FÖRSÖRJNING

Kretsloppsnämnden
Nämnden för Göteborg
Vatten

MARK OCH BOENDE

Byggnadsnämnden
Fastighetsnämnden
Lokalförsörjningsnämnden
Lokalsekretariatet
Nämnden för MedicHus

MILJÖ

Miljönämnden

KOMMUNALFÖRBUND

Räddningstjänsten Stor-
Göteborg

FASTIGHETER OCH BOSTÄDER

Förvaltnings AB Framtiden
Hantverks- och Industri-
hus i Göteborg AB, (Higab)
Älvstranden Utveckling AB
FriPoint AB
Boplatz Göteborg AB

FRITID

Liseberg AB
Got Event AB
Göteborgsregionens
Fritidshamnar AB, (GREFAB)

KULTUR

Göteborgs Stadsteater AB

TEKNISK FÖRSÖRJNING

Göteborg Energi AB
Renova AB
Gryaab AB

NÄRINGS- SLIV

Göteborgs Hamn AB
Göteborg & Co
Kommunintressent AB
BRG, Business Region
Göteborg AB

TRAFIK

Göteborgs Gatu AB
Göteborgs Spårvägar AB

ÖVRIGA BOLAG

Göteborgs Kommunala
Förvaltnings AB
Försäkrings AB Göta Lejon
Kommunleasing i
Göteborg AB
Göteborgs Stads Upphand-
lings AB

Kommunstyrelsens ledamöter 2009

Anneli Hulthén (S)
Kommunalråd,
ordförande

Jan Hallberg (M)
Kommunalråd,
vice ordförande

Owe Nilsson (S)
Kommunalråd

Agneta Granberg (M)
Kommunalråd

Helena Nyhus (S)
Kommunalråd

Helene Odenjung (FP)
Kommunalråd

Dario Espiga (S)
Kommunalråd

Kia Andreasson (MP)
Kommunalråd

Susanna Haby (M)
Kommunalråd

Marie Lindén (V)
Kommunalråd

Jonas Ransgård (M)
Kommunalråd

Marina Johansson (S)
Kommunalråd

Carina Liljesand (KD)
Kommunalråd

Ann Lundgren (S)
Ersättare

Kristina Tharing (M)
Ersättare

Mats Arnsmar (S)
Ersättare

Mikael Janson (FP)
Ersättare

Anna Johansson (S)
Ersättare

BLOCK 1 | FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE

Enligt fjärde kapitlet i den kommunala redovisningslagen ska kommunen upprätta en förvaltningsberättelse i årsredovisningen. Den ska vara en sammanfattning av årsredovisningen där väsentliga delar av stadens ekonomi och verksamhet fokuseras.

BLOCK 1 | FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE

9 Göteborgssamhällets utveckling

Syftet med detta avsnitt är att ur ett omvärldsperspektiv beskriva samhällsutvecklingen i Göteborg och regionen.

12 Sammanfattande finansiell analys

Den sammanfattande finansiella analysen lyfter fram de viktigaste finansiella trenderna inom kommunen, vissa större enskilda bolag och den sammanställda redovisningen (koncernen).

14 Uppföljning av prioriterade mål 2009

En viktig del av styrningen i Göteborgs Stad utgörs av de 21 prioriterade målen som kommunfullmäktige har fastställt i budgeten. Här sker en uppföljning av dessa mål.

17 Personal

Förvaltningsberättelsen ska beskriva "väsentliga personalförhållanden". Detta avsnitt fokuserar på kommunens personal ur ett antal aspekter.

20 Framtidsbedömning

I detta avsnitt redovisas och diskuteras vilka förväntningar som finns på framtiden utifrån konkreta och kända förhållanden.

Göteborgssamhällets utveckling

Kommunfullmäktige i Göteborg har antagit en vision om att staden ska vara långsiktigt hållbar inom de tre dimensionerna – ekonomiskt, socialt och ekologiskt. Sambanden mellan dessa tre dimensioner är givna, men de tydliggörs särskilt i en lågkonjunktur som den vi nu befinner oss i.

Visionen om en hållbar utveckling har staden gemensamt med både FN och EU, den svenska nationella nivån, Västra Götalands och Göteborgsregionens regionala nivåer.

EKONOMISKA DIMENSIONEN

2009 präglades mycket av finanskrisen och problemen för tillverkningsindustrin som uppstod under hösten 2008. Vid slutet av året började det komma tecken på att boten är nådd och att det börjat ske en återhämtning i konjunkturen. Det gäller såväl för Västra Götaland som för Göteborgsregionen och i de flesta branscher.

Industrin är hårt drabbad i konjunkturläget

Tillverkningsindustrin i allmänhet och fordonsindustrin i synnerhet har varit utsatta under den rådande konjunkturen. Den ekonomiska krisen började som en inhemsk oro i USA och ledde sedan vidare till problem i finanssektorn globalt. Samtidigt skedde en stark inbromsning i fordonsförsäljningen och en överproduktion konstaterades. Omkring 15 procent av Göteborgsregionens befolkning arbetar inom tillverkningsindustrin, det är en större andel än i Stockholms- och Malmöregionerna, och det har bidragit till den konjunktürkänslighet som regionen uppvisat.

Företagen är mer positiva till framtiden

För företagen i Göteborgsregionen verkar det som om det värsta är över. Västra Götalandsregionens konjunkturin- dex mäter det aktuella konjunkturläget i regionen och det varierar mellan -100 (nattsvart lågkonjunktur) och +100 (överhettad högkonjunktur).

KONJUKTURINDEX kommun i siffror

	Vår 08	Höst 08	Vår 09	Höst 09
Göteborgsregionen	+35	-8	-39	-27
Tillverkningsindustrin	+37	-16	-49	-39
Fordonsindustrin	+34	-72	-98	-95
Byggsektorn	+35	+8	-38	-43

Källa: Västra Götalandsregionen

I samtliga branscher skedde en nedgång under hösten 2008, och företagen var som mest negativa till utvecklingen i början av 2009. Under hösten pekade allt fler företag på

FOTO: VOLVO LASTVÄR

Göteborgsregionen är mer konjunktürkänslig än andra stora städer med en relativt stor andel sysselsatta inom tillverkningsindustrin.

att det hade vänt och totalt sett för Göteborgsregionen var utvecklingen mindre negativ. Alla branscher utom byggsektorn och datakonsultbranschen bidrog till uppgången.

Hos tillverkningsindustrin har efterfrågan börjat öka efter ett helt år av nedgång. Den största ökningen sker på exportmarknaden, och den största produktionsökningen väntas ske inom fordonsindustrin, om än från väldigt låga nivåer.

Prognosen inför det kommande året pekar på en ytterligare förbättrad konjunktur och ett normalläge för i stort sett samtliga branscher.

Stigande arbetslöshet i hela staden

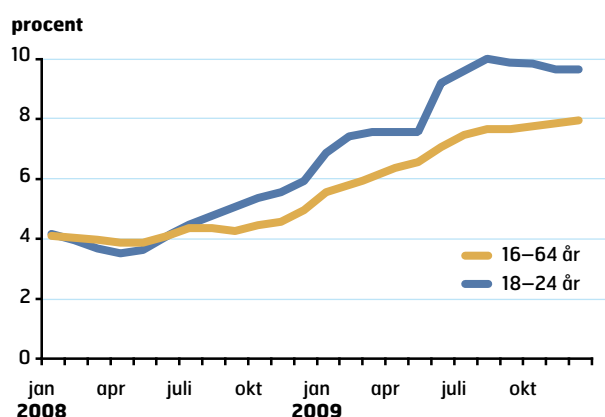
Många människor varslades från sina jobb kring årsskiftet 08/09, och det var först under hösten som varslen gick tillbaka till lägre nivåer. Sammanlagt under 2009 varsla-

des drygt 7 600 personer från sina arbeten i Göteborg, varav mer än två tredjedelar under det första halvåret. Västra Götaland har haft många varsel totalt sett, men i regionen finns också många som är sysselsatta, vilket gör att antalet varslade per sysselsatt är lägre än i flera andra län.

Det är dock inte bara varsel som leder till ökad arbetslöshet utan det beror främst på kortare anställningar som inte blir förlängda och att antalet lediga jobb minskar.

Arbetslösheten var som lägst under våren 2008, därefter hade det skett en stadig ökning. Allra mest har arbetslösheten stigit för ungdomar, och framförallt under sommaren utan att sedan minska under hösten. I slutet av 2009 var 7,9 procent av befolkningen mellan 16–64 år i Göteborg anmälda till Arbetsförmedlingen som arbetslösa eller i arbetsmarknadspolitiska program, det motsvarar drygt 26 500 personer. Samtliga stadsdelar i Göteborg har påverkats av den stigande arbetslösheten, även i stadsdelar som normalt sett har få arbetslösa har det skett stora ökningsar. Göteborg är den kommun i Göteborgsregionen som har de högsta arbetslöshetsnivåerna.

ARBETSLÖSHET I GÖTEBORG jan 2008 – dec 2009

Kommentar: I diagrammet ingår personer som är arbetslösa samt deltagare i arbetsmarknadspolitiska program.

Källa: Arbetsförmedlingen

Befolkningsökning trots konjunkturedgång

Både 2008 och 2009 har befolkningen i Göteborg ökat betydligt mer än de tidigare åren under 2000-talet. Göteborg hade drygt 507 300 invånare vid slutet av 2009. Det är en ökning jämfört med året innan på drygt 7 100 personer.

En av förklaringarna till ökningen är att det föds många barn i Göteborg. Det brukar ske en nedgång i barnafödandet vid en lågkonjunktur, men nu är utvecklingen snarare motsatt. Ytterligare en anledning till befolkningsökningen är att det sker en stor inflyttning från utlandet till Göteborg, samtidigt som utflyttningen till kranskommunerna har minskat.

SOCIALA DIMENSIONEN

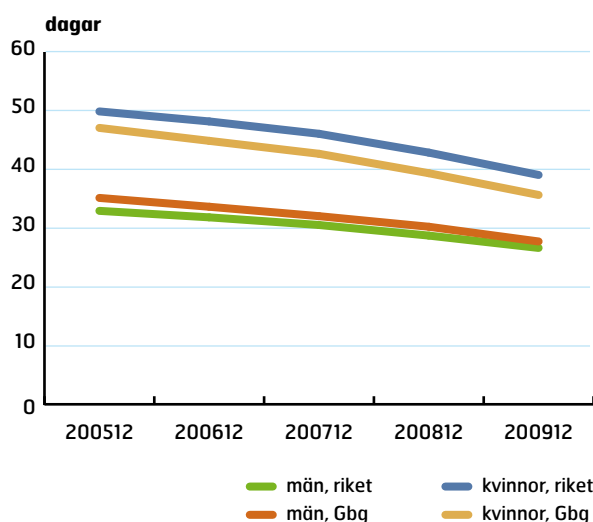
Föräldradagarna blir mer jämställda

Under hela 2000-talet har männens andel av de uttagna föräldradagarna ökat. Under 2009 passerade Göteborg för första gången riksgenomsnittet, en dryg femtedel av föräldradagarna togs ut av män. Detta kan jämföras med år 2000 då en dryg tiondel av föräldradagarna togs ut av män.

Ohälsotalet jämnas ut mellan könen

Sambandet mellan en god hälsa och en hållbar samhällsutveckling betonas allt mer. Ohälsa och sjukskrivningar påverkar inte bara den enskilde individen utan också personens familj och arbetsplats.

OHÄLSOTALET UTVECKLING 2005–2008

Källa: Försäkringskassan

Sedan 2005 har ohälsotalet, som är ett mått på antal frånvarodagar som befolkningen i genomsnitt ersatts från sjukförsäkringen, minskat mycket. Ohälsotalet är högre för kvinnor än för män, men minskningen är störst bland kvinnorna vilket gör att skillnaden mellan könen minskar. Kvinnor i Göteborg har ett lägre ohälsotal än riket, medan männen i Göteborg ligger strax över riksgenomsnittet.

Polariseringen har ökat

Göteborg och Göteborgsregionen är segregerade och utvecklingen pekar på att uppdelningen mellan upplåtelseformer i boendet även har skapat en geografisk uppdelning av befolkning vad gäller socioekonomisk status.

Hälften av Göteborgsregionens befolkning bor i småhus, men boende i hyresrätt och bostadsrätt ökar mest. I kranskommunerna bor omkring 70 procent av befolkningen i småhus. I Göteborg bor hälften av regionens befolkning, men bara 30 procent av de småhusboende i regionen. Detta påverkar segregationsprocesserna då det framförallt är barnfamiljer med svensk bakgrund som flyttar till villor i kranskommunerna.

Hälften av bostadsområdena i regionen är ensidiga och består till mer än 90 procent av en upplåtelseform. Drygt 85 procent av de som bor i småhus bor i områden med nästan bara småhus. Ju större andel av befolkningen i ett område som är villaboende, desto högre är medelinkomsten, sysselsättningsgraden och desto lägre är andelen med utländsk bakgrund.

Mindre intresse för att bygga nytt

Under 2009 har 1 440 lägenheter färdigställts i Göteborg varav nästan 90 procent var genom nybyggnation. Antalet nya lägenheter nästan halverades från rekordåret 2008, men var fler än under 2007. Hälften av de nya bostäderna var bostadsrätter och en fjärdedel var småhus respektive hyresrätter.

Intresset för att påbörja nybyggen avtog under året, och det var färre lägenheter som byggstartades än på hela 2000-talet. Främst är det intresset för att bygga bostadsrätter som minskat.

EKOLOGISKA DIMENSIONEN

Tillståndet i miljön påverkas i hög grad av människors livsstil: hur vi reser, vad vi äter och hur vi värmer våra bostäder. Dessutom styrs många av våra miljöpåverkande handlingar av konjunkturläget. När ekonomin förändras tenderar också beteendet att växla hos många människor. Det syns exempelvis på avfalls- och trafikmängderna som minskar i Göteborg sedan lågkonjunktens inträde. Konsumtionen spelar roll för miljöns utveckling, och här finns dock motsatta trender som pekar på att privatkonsumtionen fortfarande ligger på höga nivåer.

Lokala miljömål

Arbetet med att ta fram lokala miljömål för Göteborg är i sitt slutskede. De tolv mål som tas fram för Göteborg siktar på att nå en god miljö kvalitet i staden. De ska vara tuffa att nå, men också rimliga utifrån ett socialt och ekonomiskt perspektiv.

De miljömål som bedöms som svårast att nå i Göteborg är Begränsad miljöpåverkan, Frisk luft, Giftfri miljö, Hav i balans och God bebyggd miljö.

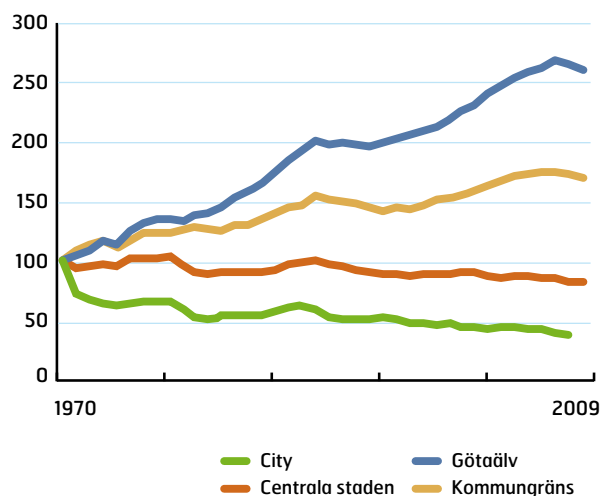
Biltrafiken minskar ytterligare

Transporter påverkar luftkvaliteten och är en orsak till höjda koldioxidhalter och därmed klimatpåverkan. Vägtrafiken är den största källan till luftföroreningar i marknivå där människor vistas. Det är också transportsektorn som är den största konsumenten av fossila bränslen.

Minskningen av biltrafiken som påbörjades under förra året har fortsatt. Under 2009 minskade trafiken både inom Göteborg och över kommungränsen. Minskningen kan förklaras av en svag ekonomi tillsammans med ett fortsatt högt bensinpris.

År 2007 var trafikmängderna som störst, de har sedan dess minskat procentuellt mest inne i city, även om det sker minskningar även över Göta älv och kommungränsen.

TRAFIKUTVECKLING I GÖTEBORG index 1970 = 100

Källa: Trafikkontoret

En del av minskningen inom biltrafiken kan bero på att fler väljer att resa kollektivt. Under det senaste året har kollektivtrafikresandet ökat med knappt en procent. Det är dock en svagare ökning än tidigare under 2000-talet då resandet med kollektivtrafik ökade betydligt mer.

FINNS DET ETT LJUS I TUNNELN?

Sammantaget finns det flera tecken på att Göteborg har nått botten av lågkonjunkturen och att det sakta börjat vända åt rätt håll. Bland de positiva nyheterna finns ändå anledningar att vara vaksam kring utvecklingen. Det finns risk för att det kommer att ta lång tid för arbetsmarknaden och företagen att återhämta sig till normala lägen. Dessutom kan prisutvecklingen på bostadsmarknaden i kombination med skuldsättningen hos privatpersoner vara oroväckande om det sker räntehöjningar och en stigande arbetslöshet.

De beteendeförändringar som skett under lågkonjunkturen har på flera sätt varit positiva för miljön och det gäller att arbeta för att det nya beteendet ska finnas kvar även när det finns mer pengar i plånboken.

Sammanfattande finansiell analys

Göteborgs kommun redovisade 2009 ett positivt resultat med 552 mkr. I resultatet ingick dock en jämförelsestörande engångsintäkt på 273 mkr. Exkluderas den, uppgick resultatet exklusive jämförelsestörande poster till 279 mkr. Samma resultatmått uppgick under 2008 till 423 mkr. Detta innebär att det löpande driftsresultatet för kommunen försvagades med 144 mkr mellan 2008 och 2009.

Årets investeringar slutade på 1 444 mkr, vilket var en minskning med 383 mkr jämfört med 2008. Skattefinansieringsgraden av investeringarna uppgick till 88 procent. Detta innebär att de flesta investeringar under året kunde finansieras med skatteintäkter. De resterande 12 procenten finansierades av försäljningsinkomster från bland annat exploateringar.

Koncernen Göteborgs Stad redovisade ett resultat på 805 mkr. Soliditeten ökade med en procentenhet till 25 procent.

Den finansiella analysen som redovisas på de två följande sidorna skall ses som en sammanfattning av den finansiella utvecklingen och ställningen i kommunen och koncernen Göteborgs Stad (sammanställd redovisning). Mer djuplodande analyser finns i block tre och fyra längre fram i årsredovisningen.

GÖTEBORGS KOMMUN

Årets resultat uppgick till 552 mkr

Kommunens resultat uppgick år 2009 till 552 mkr, vilket jämfört med 2008 var en förbättring med 271 mkr.

I resultatet ingick dock en jämförelsestörande engångsintäkt som uppgick till 273 mkr. Det var en realisationsvinst som uppstod när kommunen under året sålde Göteborgs Spårvägar AB till det helägda dotterbolaget Göteborgs Kommunala Förvaltning AB (GKF).

Exkluderas ovanstående jämförelsestörande intäkt uppgick resultat till 279 mkr. Samma resultatmått uppgick under 2008 till 423 mkr. Detta innebär att det löpande driftsresultatet för kommunen exklusive jämförelsestörande poster försvagades med 144 mkr mellan 2008 och 2009.

Relateras årets resultat till skatteintäkterna redovisade kommunen under 2009 ett resultat på 2,5 procent. Inkluderas inte den jämförelsestörande engångsintäkten i resultatet uppgick nyckeltalet till 1,3 procent.

Generellt brukar ett resultat på ca 2 procent betraktas som god ekonomisk hushållning, eftersom ett sådant resultat ger utrymme för att över en längre tid skattefinansiera större delen av normal investeringsvolym i en kommun. Göteborg uppvisade under den senaste femårsperioden ett snitt på cirka 4 procent exklusive jämförelsestörande poster.

Detta innebär att kommunen kan anses ha uppfyllt det krav som kommunallagen ställer på god ekonomisk hushållning.

GÖTEBORGS KOMMUN I SIFFROR

mkr	2007	2008	2009
Bruttokostnader*	26 002	27 651	28 224
Balansomslutning	32 722	35 225	38 350
Årets resultat	981	281	552
Årets resultat exkl. jämför. poster	1 181	423	279
Investeringsvolym	1 454	1 827	1 444
Kommunal skattesats (%)	21,55	21,30	21,30

* Här avses alla kostnader exkl. finansiella kostnader.

Görs en mer detaljerad uppdelning av kommunens resultat, redovisade stadsdelsnämnderna 2009 ett resultat på -90 mkr och facknämnderna ett resultat på 26 mkr, totalt -64 mkr för nämnderna. Jämfört med 2008 var det en förbättring med 138 mkr. En förklaring till det förbättrade resultatet var att nämnderna under året började anpassa sig till de rådande ekonomiska läget och de kommunbidrag de har blivit tilldelade under 2010.

De kommuncentrala posterna (centralt budgeterade poster som skatteintäkter, räntekostnader, ränteintäkter m m) redovisade ett starkare resultat under 2009 jämfört med 2008. Inklusive reavinster uppgick resultatet till 616 mkr, jämfört med 483 mkr under 2008. Exkluderas dock den ovan tidigare nämnda engångsintäkten på 273 mkr försvagades de kommuncentrala posterna med 140 mkr. En

viktig förklaring till försvagningen var den vikande skatteintäktsutveckling som i sin tur minskar marginalerna för de kommuncentrala posterna.

Investeringarna uppgick till drygt 1,4 miljarder

Göteborgs kommuns samlade investeringsvolym uppgick under 2009 till 1 444 mkr, vilket var en klart lägre volym än under 2008. I förhållande till kommunens bruttokostnader investerade kommunen för 5 procent under 2009, en minskning med två procentenheter jämfört med föregående år. Jämfört med andra kommuner i Sverige är dock 5 procent en normal investeringsvolym.

Skattefinansieringsgraden förbättrades under 2009 till 88 procent. Detta innebar att av en investeringsvolym på 1 444 mkr kunde nästan 1 300 mkr finansieras med skatteintäkter. De resterande 150 mkr finansierades med försäljningsinkomster från bland annat exploatering. Detta innebar att kommunens långsiktiga handlingsberedskap kunde hållas oförändrad under 2009.

GÖTEBORGS KOMMUN / FINANSIELLA NYCKELTAL

Resultat och kapacitet	2007	2008	2009
Årets resultat /skatteintäkter (%)	4,8	1,3	2,5
Årets resultat exklusive jämförelsestörande poster /skatteintäkter (%)	5,8	2,0	1,3
Skattefinansieringsgrad av investeringarna (%)	110	50	88
Soliditet (%)	19	19	19
Risk och kontroll	2007	2008	2009
Kassalikviditet (%)	76	72	93
Finansiella nettotillgångar (mkr)	-4 178	-4 655	-4 658
Balanskravet resultat	787	165	211

Oförändrad soliditet

Kommunens soliditet förblev oförändrad mellan 2008 och 2009. Den låg på 19 procent. Det var andra året i följd som kommunens soliditet inte förbättrades.

Göteborgs kommuns soliditet påverkas dock till viss del av kommunens vidareutlåning för att täcka bolagens lånebehov. Exkluderas vidareutlåningen i balansräkningen uppgick soliditeten till 37 procent under 2009 en försvagning med en procentenhet jämfört med 2008. Det är denna soliditet som bör användas när man jämför med de flesta andra kommunerna i Sverige.

Balanskravet uppfyllt

Göteborgs kommun har uppfyllt det lagstadgade balanskravet sedan starten 2000. Så var också fallet under 2009, då ett årsresultat exklusive realisationsintäkter redovisades på 211 mkr.

En mer djuplodande finansiell analys av kommunen finns i block 3 på sidorna 51–55.

GÖTEBORGS STADS KONCERNER OCH BOLAG

Göteborgs Stads koncerner och bolag uppvisade en olikartad resultatutveckling under 2009. De större koncernerna redovisade följande resultat efter finansiella poster:

- Förvaltnings AB Framtiden redovisade ett resultat på 220 mkr år 2009 jämfört med 92 mkr för 2008.
- Göteborgs Energi AB redovisade ett resultat på 616 mkr år 2009 jämfört med 419 mkr för 2008.
- Göteborgs Hamn AB redovisade ett resultat för 2009 på 37 mkr, jämfört med 62 mkr för 2008. I 2008 års resultat ingick dock en avsättning på 60 mkr.
- Liseberg AB redovisade ett utfall på 72 mkr år 2009 jämfört med 28 mkr för 2008.

RESULTAT EFTER FINANSIELLA POSTER

mkr	2007	2008	2009
Förvaltnings AB Framtiden	197*	92*	220*
Göteborg Energi AB	545	419	616
Göteborgs Hamn AB	145	62	37
Liseberg AB	78	28	72

* Återförda nedskrivningar/nedskrivningar utgör 63 mkr för 2007, -32 mkr 2008 och 215 mkr för 2009.

SAMMANSTÄLLD REDOVISNING – KONCERNEN

Koncernen Göteborgs Stad redovisade 2009 ett årets resultat på 805 mkr. Jämfört med 2008 var det en förstärkning med 123 mkr. Den var hänförligt främst till bolagssektorn.

Koncernen investerade 2009 för 5,8 miljarder. Det var en minskning jämfört med föregående år som var hänförlig till både kommun- och bolagssektorn.

Soliditeten stärktes med en procentenhet till 25 procent. En viktig förklaring till detta var att en större del av investeringarna finansierades med egna tillförda medel.

SAMMANSTÄLLD REDOVISNING I SIFFROR

mkr	2007	2008	2009
Intäkter	40 949	42 480	46 139
Balansomslutning	65 253	69 507	72 224
Resultat efter finansiella poster	1 826	667	1 069
Årets resultat	1 583	682	805
Investeringsvolym	5 928	6 592	5 757
Soliditet (%)	25	24	25

En mer detaljerad beskrivning av ekonomin i koncernen/sammanställd redovisning görs i block 4 på sidorna 75–76.

Uppföljning av prioriterade mål 2009

Kommunfullmäktige har i budgeten för 2009 inom ramen för kommunens styrmodell fastställt 21 prioriterade mål. I detta avsnitt görs en kort sammanfattande uppföljning avseende måloppfyllelsen. Uppföljningen av respektive mål mer i detalj återfinns sedan på olika ställen i årsredovisningen där varje mål sätts in i de sammanhang som är relevanta kopplat till de strategiska områden som är angivna i kommunfullmäktiges budget för 2009.

PRIORITERADE MÅL 2009		MÅLOPPFYLLELSE OCH ANALYS
GÖTEBORGARNAS BEHOV		
Den ekologiska dimensionen	Miljön ska förbättras i Göteborg genom att resande med kollektivtrafik och cykel ska öka i förhållande till biltrafiken.	Både kollektivtrafiken och cyklandet ökade medan biltrafiken minskade.
Den ekonomiska dimensionen	Människor har behov av att kunna försörja sig själva och forma sina egna liv, därför ska försörjningsstödet och arbetslösheten minska.	År 2009 innebar en extrem tillströmning av sökande av ekonomiskt bistånd till följd av recession och arbetslöshet. Kostnaderna för biståndet överstigen åter en miljard kronor per år. Varje månad har ca 11 000 hushåll har fått försörjningsstöd.
Den sociala dimensionen	Många göteborgare söker bostad, därför ska det byggas 2 000 nya bostäder under 2009.	1 440 bostäder byggdes. Antagna detaljplaner under året innehåller 3 300 bostäder.
	Barn har behov av social träning i pedagogisk miljö, därför ska det vara full behovstäckning i förskolan.	Göteborgs kommun har under 2009 ökat antalet förskoleplatser med cirka 1 100. I slutet av året var ca 25 000 barn inskrivna i förskoleverksamheten, vilket är en ökning med 4,6 procent i jämförelse med slutet av 2008. Under hösten har kommunen uppfyllt lagens krav genom att alla barn har fått en förskoleplats inom fyra månader.
	Unga människor behöver en bra kunskapsgrund, därför ska andelen elever med godkända betyg öka.	Fortfarande är det många elever, 28 procent, som lämnar grundskolan utan fullständiga betyg. Andelen grundskoleelever som fått godkända betyg i samtliga ämnen ökade dock något 2009 medan andelen behöriga att söka till gymnasieskolan dvs uppnått minst godkänt i engelska, matematik och svenska/svenska som andraspråk, minskade något. Andelen elever med slutbetyg från gymnasieskolan ökade något, medan andelen elever med grundläggande högskolebehörighet minskade.
	Barn och ungdomar behöver trygghet och en god arbetsmiljö i skolan, därför ska mobbningen minska.	Insatserna för att uppfylla detta mål är nära kopplat till arbetet med att motverka diskriminering och annan kränkande behandling. Skolor och andra enheter lägger mycket energi och engagemang på att skapa trygga miljöer samt att förebygga, åtgärda och motverka alla former av kränkande behandling, men det finns ändå signaler om att tex mobbning förekommer.

Måloppfyllelse Orsakssamband

- = God Utveckling åt rätt håll / Stark trend om mätetal finns – tydlig ökning
- = Viss Utveckling åt rätt håll / Svag trend/om mätetal finns – ökning
- = Ingen Utveckling åt fel håll / Ingen alt svag trend/om mätetal finns – ingen ökning alt minskning
- = Svårbedömd

PRIORITERADE MÅL 2009		MÅLUPPFYLLELSE OCH ANALYS
GÖTEBORGARNAS BEHOV		
Den sociala dimensionen forts	Äldre göteborgare med ett ökat vård- och omsorgsbehov behöver trygghet och inflytande över sin livssituation, därför ska de äldre få utökade valmöjligheter när det gäller vilka insatser som ska utföras inom ramen för beviljad hemtjänst.	Fullmäktige har beslutat om en modell som innebär att brukaren "äger" sin servicetid i hemtjänsten. Införande pågår. Även i övrigt pågår utvecklingsarbete i många stadsdelar för att förbättra trygghet och inflytande. Bl a genomförandeplanering och utvecklat kontaktmannaskap.
	Äldre göteborgare har behov av mänsklig samvaro, därför ska äldre möjligheter att vistas ute och delta i sociala aktiviteter öka.	I stort oförändrad nivå inom äldreomsorgen. Målet har "fått fäste" inom andra nämnder och styrelser.
	Många människor med psykiska funktionsnedsättningar saknar idag arbete och bostad, därför ska antalet fullvärdiga bostäder och möjligheten till meningsfull sysselsättning öka.	Stadsdelarna redovisar en ökning, både med avseende på bostäder och möjlighet till sysselsättning. Under 2009 har 75 lägenheter i bostäder med särskild service tillkommit, varav 25 avser bostäder för personer med psykiska funktionsnedsättningar. Därutöver har 37 lägenheter i ordinarie bostadsbestånd förmedlats genom projekt "F100". Flera stadsdelar beskriver arbete med fortsatt utveckling av boendestöd och sysselsättning. Samtidigt redovisar stadsdelarna ökade behov för målgruppen. Bristen på bostäder och möjlighet till meningsfull sysselsättning kvarstår trots den utbyggnad och utveckling som skett.
	Andelen ungdomar i Göteborg som engagerar sig i föreningslivet och blir ledare ska öka. <i>Anm: Måluppfyllelsen följs upp i delarna * "andelen som engagerar sig i föreningslivet" och ** "andelen som blir ledare".</i>	Vissa positiva signaler om andelen föreningsaktiva ungdomar avlästs i FRIVAN-undersökningen hösten 2009. Möjligen är den negativa trenden bruten. Andelen unga ledare i gymnasieåldern har ökat de senaste åren. Därmed har föreningslivet fler ungdomar att engagera i verksamheterna.
	Barn har behov av kulturell stimulans och möjligheter till eget skapande, därför ska alla barn i grundskolan förutom ordinarie undervisning ges plats i kultur- och musikskolans verksamheter.	Tillgång till kultur- och musikskolan har förbättrats. Läsåret 2009/2010 fanns en mycket begränsad efterfrågan som inte kunnat tillgodoses. Under året har en enhetlig definition av kulturskolans mål, innehåll och utbud börjat tillämpas. Betyget viss måluppfyllelse sätts eftersom inte samtliga stadsdelar erbjuder några av de mest attraktiva ämnena.
	Barn och ungdomar måste ges lika förutsättningar att ta del av ett kulturutbud som är anpassat efter deras behov, därför ska alla elever gå på minst en museilektion, en teaterföreläsning och en skolbioföreläsning per år.	Stadsdelarna uppnår god måluppfyllelse sedan flera år när det gäller teater- och museibesök. Skolbiobesök har haft en vikande trend. Filmföreläsning ordnas i större utsträckning på "hemmaplan" av ekonomiska, praktiska och utbudsskäl. Gymnasieskolan har valt en modell med kulturaktiviteter till två av de tre läsåren.
	Göteborgarna vill ha en ren och trygg stad, därför ska nedskräpningen i Göteborg minska.	Städningen har intensifierats, så att i varje fall innerstaden har blivit renare. Tusen nya papperskorgar har satts upp.

PRIORITERADE MÅL 2009		MÅLUPPFYLLELSE OCH ANALYS
GÖTEBORGS STADS VERKSAMHETER		
Organisations-utveckling	Medarbetarnas engagemang som det kommer till uttryck i NMI (Nöjd MedarbetarIndex) ska öka.	Stadens medarbetarenkät har genomförts oavbrutet under en tioårsperiod (från 2000 till 2009). Sedan starten 2000 har NMI för staden totalt ökat från 50 till 57. Inför 2009 gjordes bedömningen att det fanns risk för en negativ utveckling, men NMI ligger kvar på 57.
Jämställdhetsarbete	För att omsätta kunskap till handling ska förvaltnings- och bolagsledningars samt övriga chefers och nyckelpersoners kunskaper i genusfrågor öka.	Alltfler tar sig an målet och trenden är positiv. Drygt 2 000 chefer och nyckelpersoner har genomgått utbildning under de senaste ett och ett halvt åren. De mer omfattande utbildningsinsatserna är något fler än tidigare samtidigt som det är stora skillnader mellan och inom organisationerna i insatsernas omfattning, kvalitet och djup. Generellt är bolagens insatser fortfarande svårbedömda. Det är också svårt att bedöma om och hur kunskaperna om-sätts i handling i verksamheterna
Miljöarbete	El-effektiviteten ska öka.	Måluppfyllelse är fortfarande svårbedömd inom fastighetssektorn. El-effektiviteten mätt som kWh per m ² ligger på samma nivå som tidigare och den totala förbrukningen av el minskar inte. Fastighetssektorn är den sektor som har den största elanvändningen. För enskilda aktörer med relativt hög elförbrukning inom Göteborgs Stads organisation är trenden positiv förutom för Spårvägen.
	Förbrukningen av fossila bränslen ska minska.	Målbilden är splittrad. Den direkta förbrukningen av fossila bränslen sker inom Göteborgs Stad dels inom Göteborg Energi och Renovas anläggningar dels inom fastighetssektorn, och med egna transporter. De fossila koldioxidutsläppen från Göteborg Energi och Renovas anläggningar minskar inte. Dessa styrs av gas- och elpriser samt avfallsmängder och inte så mycket av beteendet inom organisationen. När det gäller fastighetssektorn är måluppfyllelsen tydlig, med kontinuerlig utfasning av oljepannor. Inom transporter ökar andelen fordonsgas, etanol och el men det är för tidigt att uttala sig om måluppfyllelse.
	Andelen miljömåltider som kommunen serverar ska öka.	Andelen ekologiska livsmedel har ökat i stadsdelarna och utbildningsnämndens verksamhet från 12,5 procent 2008 till 14,1 procent 2009. Av detta står hälften för mjölk. Miljönämnden har som processägare för målet i dialog med utbildningssektorn under 2009 definierat begreppet miljömåltider. Dessutom har arbetet koncentrerats på att minska svinnet och öka andelen vegetariska måltider.

PERSONAL

Sjukfrånvaron ska minska.	Sedan 2004, då målet för första gången var uttalat som prioriterat i kommunfullmäktiges budget, har den totala sjukfrånvaron minskat med 38 procent. Den långa sjukfrånvaron, 60 dagar eller mer, har under samma period halverats.
Ofrivilliga deltids- och timanställningar ska inte förekomma.	De flesta förvaltningar arbetar kontinuerligt med frågan och erbjuder högre tjänstgöringsgrad i samband med bemanningsplanering. Andel arbetad tid utförd av timavlönade har fortsatt att minska under 2009.
Rekryteringar till kommunens verksamheter på alla nivåer ska bidra till en bättre spegling av befolkningsstrukturen i Göteborg.	Andel utrikes födda totalt i kommunen ligger nära målet, men är mycket ojämnt fördelad i staden och har inte nämnvärt förändrats under året. Kommunens arbetsplatser är fortfarande kvinnodominerade och 44 procent av kommunens anställda är äldre än 50 år.

Personal

Staden har trots lågkonjunktur kontinuerligt behov av nya medarbetare och 1800 har fått tillsvidareanställning. För att få in fler ungdomar i organisationen har en stor satsning på praktikplatser inletts.

Chefer och medarbetare har arbetat för att bidra till en verksamhet med hög kvalitet trots förändrade förutsättningar. Anställningstryggheten innebär att ingen blivit uppsagd, men medarbetare har fått byta uppdrag – ett omställningsarbete som har fungerat bra. Största anpassningarna har skett inom äldreomsorg och utbildning. Antalet anställda och personalvolym har minskat som planerat.

Som stöd i det lokala arbetet har ett nytt samverkansavtal tecknats med de fackliga organisationerna och gemensamma processer för arbetsmiljö, chefsförsörjning och praktik har lanserats.

Under 2010 blir en väl fungerande intern arbetsmarknad viktig för att få ”rätt kompetens på rätt plats”.

Personalvolymen har minskat under hösten

Under de senaste tio åren har personalvolymen inom stadens förvaltningar ökat med 2800 årsarbetare, varav ökningen under de senaste fyra åren uppgår till ca 2000.

Under hösten vände trenden och personalvolymen för året uppgick till 33 980 en minskning med 420 årsarbetare (-1,2 procent) jämfört med föregående helår. Den största andelen av minskningen finner vi inom grund- och gymnasieskola samt äldreomsorg. Detta är ett resultat av verksamhetsanpassning och omställningsarbete som pågår.

Personalvolymen i stadens hel- och delägda bolag uppgår till cirka 8 590 årsarbetare, vilket är i stort sett oförändrat för bolagssektorn totalt.

Vår bedömning för 2010 är att personalvolymen kommer att fortsätta minska med 800 årsarbetare inom stadens förvaltningar och bolag. Inom bolagssektorn minskar personalvolymen med anledning av omstrukturerade verksamheter.

ANSTÄLLDA I FÖRVALTNINGARNA december 2009

	Tillsvidare- anställda	Tidsbe- gränsade	Timav- lönade	Summa
Heltid	24 311	1 546		25 857
Deltid	5 645	899		6 544
Tim- avlönade			5 958	5 958
Summa	29 956	2 445	5 958	38 359
Kvinnor	24 113	1 823	4 524	30 460
Män	5 843	622	1 434	7 899

En stad med många medarbetare

Antalet anställda i förvaltningarna uppgick i december 2009 till 38 360 (48 130 inkl bolag).

Inom förvaltningarna var 78 procent tillsvidareanställda, 6 procent tidsbegränsade och 16 procent anställda med timlön. Andel tillsvidareanställda med heltidsanställning uppgår till 81 procent. Antal med tidsbegränsad anställning har minskat med drygt 1000 jämfört med i december 2008. Anställningstryggheten i kommunen medför att vikariebehovet i större utsträckning tillgodosätts av redan tillsvidareanställda.

Många kvinnodominerade arbetsplatser

79 procent av förvaltningarnas anställda är kvinnor och 21 procent män. Inom bolagen är fördelningen omvänd, 33 procent är kvinnor och 67 procent män.

Medelåldern bland tillsvidareanställda i förvaltningarna är 47 år. Av förvaltningarnas chefer är 69 procent kvinnor och 31 procent män. Inom bolagen är fördelningen 30 procent kvinnor och 70 procent män.

Färre har lämnat sin anställning.

Personalomsättningen har minskat betydligt jämfört med 2008 och uppgick under året till 5,7 procent. Antal avgångar är färre än under 2008 till följd av arbetsmarknadsläget i regionen. 1600 tillsvidareanställda har lämnat sin anställning varav 600 med pension och 95 med sjukersättning. Pensionsavgångarna motsvarar 36 procent av det totala antalet avgångar. Av stadens chefer har 83 slutat under året, varav 36 med pension.

Effektivt omställningsarbete

Den kommungemensamma omställningsprocessen har visat sig fungera väl. Merparten av de medarbetare som varit i omställning har fått nya uppdrag på kortare eller längre tid i kommunen. Det mest omfattande omställningsbehovet fanns inom utbildningssektorn. Den pågående anpassningen till förändrade verksamhetsvolym har medfört att antal externa rekryteringar till vikariat minskat kraftigt.

Kontinuerligt behov av nya medarbetare

Under året har 1800 nya medarbetare rekryterats till en tillsvidareanställning. Inom stadsdelarna är behovet av förskollärare och erfarna socialsekreterare stort. Det finns också ett kontinuerligt behov av yrkesutbildad personal inom vård och omsorg.

Arbetsmarknadsläget i regionen har minskat konkurrensen om IT-personal, ingenjörer, hantverkare och tekniker. Flera förvaltningar och bolag står inför stora pensionsavgångar inom dessa yrkesgrupper de närmaste åren och kommer att ha fortsatt rekryteringsbehov.

Målmedveten chefsförsörjning

För att styra stadens arbete med chefsförsörjning har en gemensam chefsförsörjningsprocess arbetats fram och lanserats. Processen innefattar identifiering, rekrytering, introduktion samt utveckling av chefer.

Identifiering av nya chefer till Morgondagens enhetschef pågår löpande. Av de 208 deltagare som genomgått programmet sedan 2007 har 36 procent idag ett chefsuppdrag. Av de 18 som genomgått identifieringsprogrammet Morgondagens verksamhetschef har sju av dessa idag ett uppdrag som verksamhetschef. Det stöd som Center för Ledarutveckling (CLU) ger vid rekrytering, identifiering och utveckling av chefer är mycket efterfrågat. Obligatorisk introduktion för nya chefer genomförs två gånger per år. Även fördjupade introduktionstillfällen inom strategiska kunskapsområden genomförs regelbundet.

Validering av chefskapet fortgår som planerat och 340 (92 procent) rektorer har genomgått kompetenskartläggning. Utvecklingsinsatser som matchar behoven pågår. Ett arbete pågår med att utforma verksamhetsspecifika kriterier som grund för validering av chefer inom individ- och familjeomsorg samt funktionshinder.

Praktik och vikariat ger unga möjligheter

200 ungdomar under 25 år har nyanställts på en tillsvidareanställning och drygt 600 på en tidsbegränsad anställning.

Kompetenskraven har skärpts inom alla kommunens verksamheter. Statliga utredningar inom bland annat förskola och skola, äldreomsorg samt funktionshinder betonar detta. Det innebär i praktiken att det blir svårare att få anställning utan yrkesutbildning och att de så kallade instegsjobben minskar.

För att underlätta för ungdomar att etablera sig på arbetsmarknaden har kommunen påbörjat ett intensivt arbete med att skapa nya praktikplatser. 700 platser har tagits fram under oktober – december 2009 och ytterligare platser kommer att tas fram under 2010. Kommunen bedriver också sedan flera år ett aktivt marknadsföringsarbete och ett väl utvecklat samarbete med olika utbildningsanordnare för att skapa intresse hos ungdomar att söka sig till utbildningar som på sikt kan leda till arbete i kommunen.

Lönerna mer jämställda

Löneöversynen innebar en fortsatt satsning på kvinnodominerade yrkesgrupper enligt det lönepolitiska målet att åtgärda osakliga löneskillnader. Kvinnors medellön

uppgick i september till 92 procent av männens medellön. Kommunals centrala avtal innebar en kvinnosatsning. För övriga grupper avsattes upp till 0,5 procent av personalbudgeten förvaltningslokalt för att, utifrån lönestrukturen, rikta satsningar mot prioriterade grupper. Resultatet utvisar att de prioriterade grupperna har haft en högre procentuell löneutveckling än andra grupper.

Löneökningen 2009 i Göteborgs Stad uppgår till 3,3 procent. Löneökningen har mätts som skillnaden i medellön i staden i september 2008 och september 2009.

Fåtal ofrivilligt deltidanställda

Det prioriterade målet att ofrivilliga deltid- och timanställningar inte får förekomma har delvis uppfyllts. Vid uppföljning uppgavs 140 medarbetare som ofrivilligt deltidanställda inom framförallt äldreomsorg och funktionshinder.

Andel arbetad tid utförd av timavlönade är fortfarande hög inom äldreomsorg och funktionshinder (19 procent). Andel timavlönade varierar mellan förvaltningarna från 10 till 25 procent. Det visar att en del kommit närmare målet medan andra har en del kvar innan det påbörjade förändringsarbetet ger mätbara resultat.

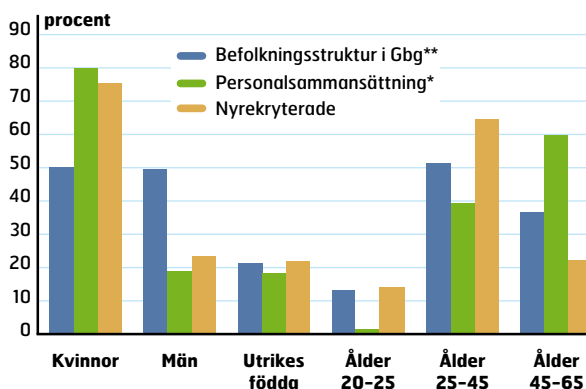
Bemanningsprojektet Nya tider avslutades vid halvårsskiftet. Information och utbildningar har lett till att många chefer fått ett ökat engagemang och nya verktyg för att aktivt arbeta med frågorna.

För att fortsätta stödja arbetet har staden initierat en bemanningsprocess. Den bygger på att alla medarbetare erbjuds en heltidsanställning där det ingår att bemanna även vid korta vikariat. Genom att utnyttja IT-stöd och arbeta på ett nytt sätt med planering, schemaläggning och uppföljning ökar förutsättningar för en effektivare bemanning.

Rekryteringar ska spegla göteborgarna

Det prioriterade målet innebär att personalsammansättningen, utifrån grunderna i diskrimineringslagen, bättre ska spegla befolkningen. De diskrimineringsgrunder som går att följa upp via nyckeltal är kön, ålder samt utrikes födda. Takten i måluppfyllelsen har påverkats negativt av förvaltningarnas minskade rekryteringsbehov.

PERSONAL – sammansättning och nyrekryteringar

* avser tillsvidareanställda i förvaltningarna

** andel i förhållande till personer i yrkesverksam ålder

FOTO: PAUL BJÖRKMAN

Kortedals KomHem-team satsar på lagarbete för att möta de äldres behov av vård och omsorg. Här samarbetar olika kompetenser för att göra vård- och omsorgsplaneringen så bra som möjligt. Teamet består av arbetsterapeut Anita Josefsson, distriktsjuksköterska Anette Nordin, enhetschef Anna Lörqvist, sjukgymnast Louise Ehn, biståndshandläggare Jenny Mörk och tf undersköterska Viveka Wiklander.

Av tabellen framgår att andel utrikes födda bland tillsvidareanställda ligger nära målet, men att det fortfarande är obalans avseende kön och ålder. Andelen utrikes födda är dock mycket ojämnt fördelad mellan olika yrkesgrupper och förvaltningar. För att nå målet på chefsnivåer är det viktigt att bredda rekryteringsbasen genom att öka andel utrikes födda medarbetare med högskoleutbildning.

Tillgänglighet och arbetsorganisation är avgörande för att kunna rekrytera personer med funktionsnedsättning. Arbete med attitydpåverkan och värdegrundsfrågor pågår i flera förvaltningar och bolag.

Medarbetare mer nöjda

Att öka Nöjd Medarbetar Index var ett prioriterat mål 2009. Stadens medarbetarenkät har genomförts under tio år. Sedan starten har medelvärde för NMI ökat för staden totalt. Under de senaste åren har medelvärde för NMI legat på 57. Vid starten 2000 var NMI 50. Nu är det dags att se över enkäterna, ett utvecklingsarbete har därför inletts för översyn av både medarbetar- och ledarenkäten.

Nytt lokalt samverkansavtal

Ett nytt lokalt samverkansavtal slöts mellan arbetsgivaren och de fackliga organisationerna. Det nya samverkansavtalet gäller från 1 januari 2010.

Sjukfrånvaron fortsätter minska

Arbetet med det prioriterade målet att sänka sjukfrånvaron har gett resultat. Sjukfrånvaron för förvaltningarna uppgår nu till 6,8 procent, vilket är en minskning med 0,9 procentenheter jämfört med 2008. Det är enbart sjukfrånvaron som pågått 60 dagar eller mer som minskat. Sedan 2004, då målet för första gången var uttalat som priori-

terat i kommunfullmäktiges budget, har den totala sjukfrånvaron minskat med 38 procent. Den långa sjukfrånvaron, 60 dagar eller mer, har under samma period halverats.

Sjukfrånvaron för kvinnor har minskat från 12,0 procent 2004 till 7,4 procent 2009 och för män från 6,5 till 4,5 procent.

Trots att sjukfrånvaron har minskat överlag, är den fortfarande hög inom städpersonal, barnskötare, elevassistenter och personal inom vård- och omsorg. För ett fåtal mindre yrkesgrupper har sjukfrånvaron ökat något.

SJUKFRÅNVARON I PROCENT – kön och ålder

Kön/Ålder	2008	2009	Andel sjukfrånvaro >59 dagar (%)
Kvinnor	8,3	7,4	59,4
Män	5,0	4,5	54,6
–29	5,1	5,2	30,0
30–49	7,6	6,6	57,3
50–	8,4	7,3	64,7
Totalt	7,7	6,8	58,8

Insatser för att förebygga ohälsa, rutiner vid nya sjukfall och en väl förankrad rehabiliteringsprocess med IT-stöd har tillsammans med det förändrade regelverket i socialförsäkringslagen bidragit till den minskade sjukfrånvaron. Den gemensamma processen för rehabilitering har under året reviderats för att bättre stämma med Försäkringskassans rehabiliteringskedja. Bedömningen är sjukfrånvaron minskar även under 2010.

Framtidsbedömning

2009 var året då våra omvärldsförutsättningar utvecklades från nattsvart finanskris till lågkonjunktur och slutligen begynnande uppgång och ljusare framtidsförhoppningar. Svängningarna i såväl världskonjunkturen som vår inhemska konjunktur har varit av en omfattning av sällan skådat slag. Kraftiga nedgångar och lika betydande uppgångar under oerhört kort tid har varit vardag under 2009.

Bedömningarna kring de ekonomiska förutsättningarna både på kort och lång sikt har svängt kraftigt och medfört betydande svårigheter att förutse utvecklingen framöver och därmed också att styra den kommunala verksamheten i rätt riktning.

Prognoserna över konjunkturutvecklingen runt om i världen har ljusnat efterhand men situationen får ändå betraktas som oerhört skakig och risken för bakslag kvarstår. Många länder ska successivt avveckla sina stimulansåtgärder samtidigt som flera brottas med enorma problem som efterdyningar av krisen. Hur detta kommer att utvecklas framöver är i dagsläget väldigt svårbedömt.

Eftersom kommunernas finansiering direkt påverkas av det allmänekonomiska läget slår de kraftiga svängningarna i de förändrade förutsättningarna också igenom på Göteborgs Stads ekonomiska situation. Utmaningen består i att både hantera de kortsiktiga omvärldsförutsättningarna och de långsiktiga frågorna kring välfärdstjänsternas omfattning och finansiering med anledning av förändringar i den samhällsekonomiska och demografiska utvecklingen framöver.

2010 kommer att innebära utmaningar att hantera osäkra ekonomiska förutsättningar och omfattande organisationsförändringar

Sverige ser ut att gå relativt stabilt ur den ekonomiska krisen även om beroendet av omvärlden skapar sårbarhet. De offentliga finanserna är starka jämfört med många andra länder men läget på arbetsmarknaden är fortsatt mycket bekymmersamt.

Kommunens ekonomiska förutsättningar för 2010 har förbättrats enligt de senaste prognoserna för skatteintäkternas utveckling. Regeringens tillfälliga konjunkturstöd och en arbetslöshet som ser ut att stanna på lägre nivåer än vad som tidigare befarats har skapat bättre finansieringsförutsättningar för 2010. Dock ser situationen för 2011 alltjämt mycket besvärlig ut. Utmaningen blir att försöka skapa förutsägbarhet för verksamheterna och samtidigt klara att parera kraftiga svängningar i det allmänekonomiska läget.

Kommunens olika verksamheter står också inför relativt omfattande organisationsförändringar, främst inom stadsdelsnämndssektorn men även andra facknämnder och bolag är föremål för organisationsutredningar och pågå-

ende förändringar. Utmaningarna i samband med organisationsförändringarna är många.

Långsiktig framförhållning är svårt men viktigare än någonsin

Göteborgs Stad har bromsat kostnadsutvecklingen kraftigt under 2009 för att anpassa verksamheten till de försämrade förutsättningarna. Nu ser bilden något ljusare ut för 2010 men fortsatt besvärlig för 2011. Med tanke på de extremt osäkra bedömningarna kring utsikterna framöver bör det om möjligt finnas beredskap för att klara olika scenario. Antingen fortsätter den mödosamma klättringen upp ur konjunkturedgången eller så faller utvecklingen tillbaka igen, framtiden är som alltid väldigt oviss.

Agerandet i det korta perspektivet bör också harmoniera med hanteringen av de framtida utmaningarna kring bland annat den demografiska utvecklingen och finansieringen av den framtida välfärden. Inom tio år kommer kommunerna att möta demografiskt betingade behov som växer i betydligt snabbare takt än vad de reala finansieringsförutsättningarna klarar att hantera. Kommunerna står också inför många andra långsiktiga utmaningar.

BLOCK 2 | GÖTEBORGS STADS VERKSAMHET

I detta block redovisas delar av den verksamhet som bedrivs i Göteborgs Stads 40-tal nämnder samt i 20-tal koncerner och bolag under 2009. Blocket delas upp i följande verksamhetsområde hämtade ur kommunfullmäktiges budget: Utbildning, funktionshinder, individ- och familjeomsorg, äldreomsorg och hemsjukvård, stadsutveckling, miljö och klimatanpassning, folkhälsa, kultur och fritid, jämställdhet och mångfald och avslutningsvis organisationsutveckling och myndighetsutövning. Inom varje område beskrivs viktiga händelser och trender utifrån olika perspektiv.

BLOCK 2 | GÖTEBORGS STADS VERKSAMHET

23 Utbildning

Utbildningssektorn omfattar samtliga skolformer; förskola, grundskola, obligatorisk särskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola och vuxenutbildning.

28 Funktionshinder

Funktionshinderområdet omfattar insatser till personer med funktionsnedsättning som bostad med särskild service, personlig assistans, boendestöd, sysselsättning/daglig verksamhet samt ledsagarservice.

30 Individ- och familjeomsorg

Individ- och familjeomsorgen innefattar ekonomiskt bistånd, vård och stöd till vuxna, barn och familjer samt förebyggande och stödjande arbete.

32 Äldreomsorg och hemsjukvård

Äldreomsorgen och hemsjukvård omfattar hemtjänst, förebyggande insatser, dagverksamhet, äldreboende samt kommunal hälso- och sjukvård i ordinärt och särskilt boende.

34 Stadsutveckling

Begreppet stadsutveckling är brett och innefattar många områden; näringslivsfrågor, fysisk planering, bostadsbyggande och integrationsarbete samt infrastruktur och kollektivtrafik.

39 Miljöarbete och klimatanpassning

Verksamheterna inom energi, avfall och avlopp samverkar lokalt, regionalt och internationellt i syfte att forma viktiga samhällsfunktioner till en långsiktigt hållbar utveckling.

43 Folkhälsa

I Göteborg ska all kommunal verksamhet genomsyras av ett folkhälsoperspektiv och ett salutogent tänkande. För att effektivt förbättra hälsosituationen för göteborgarna bygger folkhälsoarbetet på ett lokalt engagemang.

44 Kultur och fritid

Göteborg har förstärkt sin profil som evenemangsstad med kultursatsningar. Målsättningen är också via ett starkt föreningsliv främja jämställdhet, integration och folkhälsa.

46 Jämställdhet och mångfald

Stadens anställda möter invånarna i livets alla faser och har ett uppdrag att omsätta de mänskliga rättigheterna i sitt dagliga arbete. Organisationerna ska skapa förutsättningar för detta.

47 Arbetsmarknadsinsatser

Arbetsmarknadsinsatser omfattar sysselsättningsåtgärder för arbetslösa som staden utför själv eller i samverkan med arbetsförmedlingen eller andra aktörer.

48 Organisationsutveckling och myndighetsutövning

För första gången i årsredovisningen beskrivs kortfattat de två områdena organisationsutveckling och myndighetsutövning.

Utbildning

Kommunen har under 2009 genomfört stora anpassningar av lokalyta och bemanning som en konsekvens av vikande elevtal och ökad konkurrens. Konkurrensen har samtidigt inneburit en ökad möjlighet för elever att välja skola både inom grundskola och gymnasieskola.

Utbildningssektorn omfattar samtliga skolformer från förskola till vuxenutbildning, både i kommunal och i enskild/fristående regi. Det innebär att verksamheten direkt berör 110 000 göteborgare, från barn till vuxna.

SKOLUTVECKLING

Satsning på ökad måluppfyllelse

Arbetet med utbildningsområdets verksamhetsidé som innebär en gemensam lednings- och styrningsfilosofi har pågått i samtliga förvaltningar under 2009. Fokus är att allt arbete ska genomsyras av verksamhetsidén som består av begreppen, inre motivation, lust att lära, delaktighet och medskapande samt helhetssyn på lärandet. Utbildningsnämnden är processägare för arbetet.

Utvecklingsstöd från Center för Skolutveckling

Huvudfokus i arbetet har varit att stödja, stimulera och initiera skolutveckling med mål att främja ökad måluppfyllelse och likvärdighet. Insatserna har riktats till skolledare, arbetslag och lärare. Nätverk som arbetsmetod för ämnes- och verksamhetsutveckling har ökat i omfång och betydelse. Behovet av att stödja kollegiala samtalsarenor för utveckling av skolan är stort.

Under året har CfS ökat insatserna för att stödja utvecklingen av lärarnas skicklighet att stödja barnen och elevernas lärande. Learning study, aktionsforskning och handledning är exempel på stödformer där lärare stärks i sin yrkesskicklighet. Det statliga stödet till insatser för att utveckla läsa, skriva och räkna har skapat förutsättningar för ett intensivt utvecklingsarbete där samtliga arbetslag i år 1–3 får systematisk handledning för att öka lärarskickligheten. CfS har arbetat mycket med att stödja digital kompetensutveckling som har ökat i omfattning, men tyvärr finns det stora lokala skillnader i hur eleverna ges möjlighet att använda digitala verktyg i lärprocessen.

Fortsatt satsning i lärarlyftet

Sedan hösten 2007 har landets kommuner haft möjligheten att söka statsbidrag för akademisk fortbildning av lärare. Under 2009 har Göteborg utnyttjat endast 54 procent av årets tilldelade statsbidrag, det vill säga drygt 17 miljoner kronor av totalt 32 miljoner.

Utveckling av IT-stöd i skolan

Under 2009 har utbildningsområdets nya pedagogiska IT-stöd Hjärntorget upphandlats. Under senare delen av 2009

har förvaltningarna påbörjat planeringen av införandet. Det är ett mycket stort arbete där mer än 150 000 användare ska introduceras i systemet. Hjärntorget kommer att bli en viktig del i elevernas lärande samt en viktig del för elevernas, lärarnas och föräldrarnas samverkan.

Framgångsrik vaccinationsinsats

Höstterminen 2009 startade med ett intensivt planeringsarbete för att snabbt förse alla elever i förskoleklass, grund- och gymnasieskolan med skydd mot den ”nya influensan”, som bedömdes kunna bli en pandemisk influensa.

Från det att vaccinleveranserna startade i oktober har skolhälsovården inom både kommunala och fristående grund- och gymnasieskolor vaccinerat cirka 42 000 elever med dos 1, och på så sätt kunnat bidra till att hindra smittans spridning.

Kameraövervakning förebygger

Ytterligare sju skolor har fått tillstånd till kameraövervakning under gångna året. Totalt har idag 29 av 135 kommunala skolor kameraövervakning. Åtgärden har tillsammans med andra skadeförebyggande åtgärder bidragit till minskade kostnader för glaskross och brand, undantaget storbranden på Torslandaskolan.

Lika villkor

Riksdagen fattade i juni 2009 beslut om förändrade bestämmelser för hur kommunernas bidrag till fristående skolor och enskilda förskolor och fritidshem ska beräknas. De nya bestämmelserna ”Bidrag på lika villkor” ska tillämpas från och med kalenderåret 2010. Förändringarna innebär att likabehandlingsprincipen skall tillämpas och att kommunens budget ska ligga till grund för bidraget som ska utgöras av ett grundbelopp och ett tilläggsbelopp.

Göteborgs modell för bidrag till fristående och enskild verksamhet anpassades därför under hösten till den nya lagen och förordningen.

Projekt Måltid Göteborg

Måltid Göteborg har arbetat med kvalitetsutveckling och kvalitetssäkring med alla stadsdelarnas måltidsansvariga. 14 stadsdelar erbjuder i alla skolor alternativa rätter varje dag. Skolmåltidspersonal från 11 förvaltningar har deltagit i utbildning för att få ökad kunskap om ekologiska och miljömedvetna livsmedelsval samt att kunna informera gästerna om livsstilens betydelse för människa och miljö.

FÖRSKOLA – GRUNDSKOLA

Äntligen full behovstäckning i förskolan

Göteborgs kommun har under 2009 ökat antalet förskoleplatser med drygt 1 100. I slutet av året var cirka 25 000 barn inskrivna i förskoleverksamhet, vilket är en ökning med 4,6 procent jämfört med slutet 2008. 15,6 procent av barnen är inskrivna i enskilda förskolor.

Efterfrågan på förskoleplats varierar i åldersgruppen 1–5 år från 78,5 procent i Bergsjön till 93,1 procent i Torslanda. Trenden att antalet barn i familjedaghem minskar har fortsatt något från 603 barn 2008 till 579 barn 2009. Förskolans expansion har framförallt skett inom den kommunala verksamheten både genom fler förskolor samt förtätning i barngrupper.

FÖRSKOLA – några nyckeltal

	2007	2008	2009
Nettokostnad (mkr)	-2 155	-2 371	-2 479
Nettokostnadsutveckling (%)	9,1	10,0	4,6
Antal barn i förskoleverksamhet *	22 693	23 774	24 861
Nöjd föräldraindex (NFI)	74	75	74
Efterfrågan i procent av befolkningen 1–5 år	83,9	84,6	84,5

* genomsnitt mars/oktober

Validering av personal i förskolan

Göteborgs Stad har sedan 2005 satsat på valideringsutbildning för barnskötare till förskollärare. 30 barnskötare är redan klara och ca 80 barnskötare har påbörjat sin utbildning. Staden strävar efter att 65 procent av den pedagogiska personalen på förskolan skall vara förskollärare. Andelen förskollärare har under nämnda period ökat med 5,7 procentenheter upp till 55,5 procent.

Även förskolans personal skall lyftas

Från och med hösten 2009 har landets kommuner fått möjligheten att söka statsbidrag för fortbildning av personal inom förskolan.

Nytt begrepp inom förskoleverksamheten

Riksdagen beslutade i april 2009 att begreppet familjedaghem skulle tas bort ur lagtexten och införde istället benämningen pedagogisk omsorg. Det innebär att familjedaghem utgör en del av flera tänkbara varianter av pedagogisk omsorg.

SKOLBARNSOMSORG – några nyckeltal

	2007	2008	2009
Nettokostnad (mkr)	-441	-450	-475
Nettokostnadsutveckling (%)	1,6	2,0	5,6
Antal barn i skolbarnsomsorgen *	15 217	15 532	15 884
Efterfrågan på skolbarnsomsorg i procent av befolkningen 6–9 år	79,1	79,7	79,1

* genomsnitt mars/oktober

Trots ett minskat elevtal inom grundskolan ökar antalet barn inom skolbarnsomsorgen, eftersom andelen barn i de yngre skolåldrarna ökar.

GRUNDSKOLA OCH SÄRSKOLA – några nyckeltal

	2007	2008	2009
Nettokostnad (mkr)	-3 712	-3 830	-3 889
Nettokostnadsutveckling (%)	4,7	3,0	1,5
Antal elever i grundskolan *	47 958	47 319	47 108
Antal elever i särskolan *	684	653	625
– varav individintegrerade	196	188	154
Nöjd elev årskurs F–3 (SCB-index)	81	81	81
Nöjd elev årskurs 4–9 (SCB-index)	59	59	60

* genomsnitt mars/oktober

Elevantalet i kommunala grundskolan fortsätter att minska, medan antalet elever i fristående skolor ökar något och utgör 17,8 procent av elevunderlaget hösten 2009. De fristående skolorna är etablerade i 13 av de 21 stadsdelarna. Störst andel elever i fristående skola oktober 2009 har stadsdelen Centrum med 35 procent och minst andel har Torslanda med 2 procent.

Betygsresultat i årskurs 9

År 2009 uppnådde 71 procent av göteborgseleverna i kommunala grundskolan minst godkänt i alla ämnen. Detta är en ökning med nästan 2 procentenheter från föregående år. Eleverna i Stockholm når högre resultat, 76,9 procent hade fullständiga betyg. Medan samma resultatmätt var lägre i Malmö, där 62,8 procent av eleverna nådde minst godkänt i alla ämnen. Riksgenomsnittet ligger på 77 procent.

Variationen mellan stadsdelarna i Göteborg är stor. I femton stadsdelar har måluppfyllelsen ökat. Som förklaring till ökningen anger flera stadsdelar att arbetet med att utveckla de individuella utvecklingsplanerna intensifierats samt att åtgärdsprogrammen följts upp och reviderats på ett mera systematiskt sätt än tidigare.

Andelen elever med behörighet till gymnasieskolans nationella program, dvs minst godkänt i engelska, matematik och svenska/svenska som andra språk, har minskat från 85,6 procent 2008 till 83,6 procent 2009. Resultaten i svenska som andraspråk och i matematik står för den minsta andelen som uppnått målen, 71,3 respektive 89,1 procent. De flesta stadsdelar erbjuder eleverna extra undervisning under loven och andelen behöriga elever ökar därefter med ungefär två procentenheter.

Flickorna når målen i högre utsträckning än pojkarna. Flickornas genomsnittliga meritvärde ligger på 216,5 poäng medan motsvarande värde för pojkarna är 195,6 poäng.

Ökat fokus på trygghet i skolan

Trots att skolor och andra enheter lägger mycket energi och engagemang på att skapa trygga miljöer samt att förebygga, åtgärda och motverka alla former av kränkande behandling är detta inte tillräckligt i alla avseenden.

FOTO: MY BARDIN BJÖRKMAN

Svenska Balettskolan i Göteborg är en kommunal skola med statligt uppdrag att bedriva dansutbildning för årskurs 4-9, med sikte på en professionell danskarriär. Drygt 130 elever finns på skolan; på bilden är det Jonathan Olofsson som övar balansen.

I Skolinspektionens och Barn- och elevombudets (BEO) granskningar av kommunens insatser lyfts en del brister fram. Därutöver har BEO utrett flera anmälningar från göteborgselever och drivit skadeståndsanspråk mot kommunen.

Resultaten i elevenkäter sett över fem år är relativt konstanta. Det kan utläsas att ju äldre barnen eller ungdomarna är desto lägre är indexvärdet för nöjdhet. Index för trygghet respektive bemötande är dock högt för alla barn- och elevgrupper.

Framtida utmaningar

Det är en fortsatt utmaning att kunna vidmakthålla full behovstäckning i förskolan året runt.

Riksdagen har genom redan tagna beslut och beslut som kommer under våren 2010 gett kommunerna i uppdrag att implementera ny skollag, nya läroplaner, nya kursplaner och nya betygssystem. Kraftfulla insatser krävs för att göra verksamheten väl förtrogen med de nya styrdokumenterna.

Fortsatt fokus på realistisk anpassning av lokalyta och bemanning är nödvändig för att möta demografiska svängningar och ökad konkurrens.

GYMNASIE- OCH VUXENUTBILDNING

Omställning inom gymnasieskolan

Utvecklingen med fler friskolor och ett bredare utbildningsutbud fortsätter. Inför ansökan till gymnasieskolan 2009 fanns det 74 olika gymnasieskolor i Göteborgsregionen och antalet sökbara utbildningsalternativ var knappt 500 stycken. Inför ansökan 2010 ökade utbudet ytterligare.

Andelen elever som valt att studera inom Göteborgs Stads gymnasieskolor fortsätter att minska. Denna utveckling har inneburit att utbildningsförvaltningen under året genomfört ett stort omställningsarbete där lokaler har avvecklats, personalvolymen har minskat och utbildningar flyttats till andra skolor och lokaler. Totalt har 28 000 kvm avvecklats och antalet årsarbetare har under året minskats med 148 till 2 250.

Hur gick det för gymnasieeleverna?

Medelbetyget för göteborgseleverna (oavsett utbildningsanordnare) har förbättrats med 0,2 poäng till 14,5 betygspoäng. Medelbetyget för flickorna är oförändrat 14,9 medan pojkarna höjer den genomsnittliga betygspoängen med 0,3 till 14,0.

Inom Göteborgs Stads egna gymnasieskolor var medelbetyget 14,0 poäng vilket var oförändrat jämfört med föregående år. Andelen elever som fått slutbetyg ökade med en procentenhet och uppgick under året till 83 procent.

Andelen elever med godkända betyg i kärnämnen ligger kvar på 89 procent. Andelen elever med högskolebehörighet, dvs godkänt i minst 90 procent av programmets kurser, minskade däremot med 3 procentenheter till 84 procent.

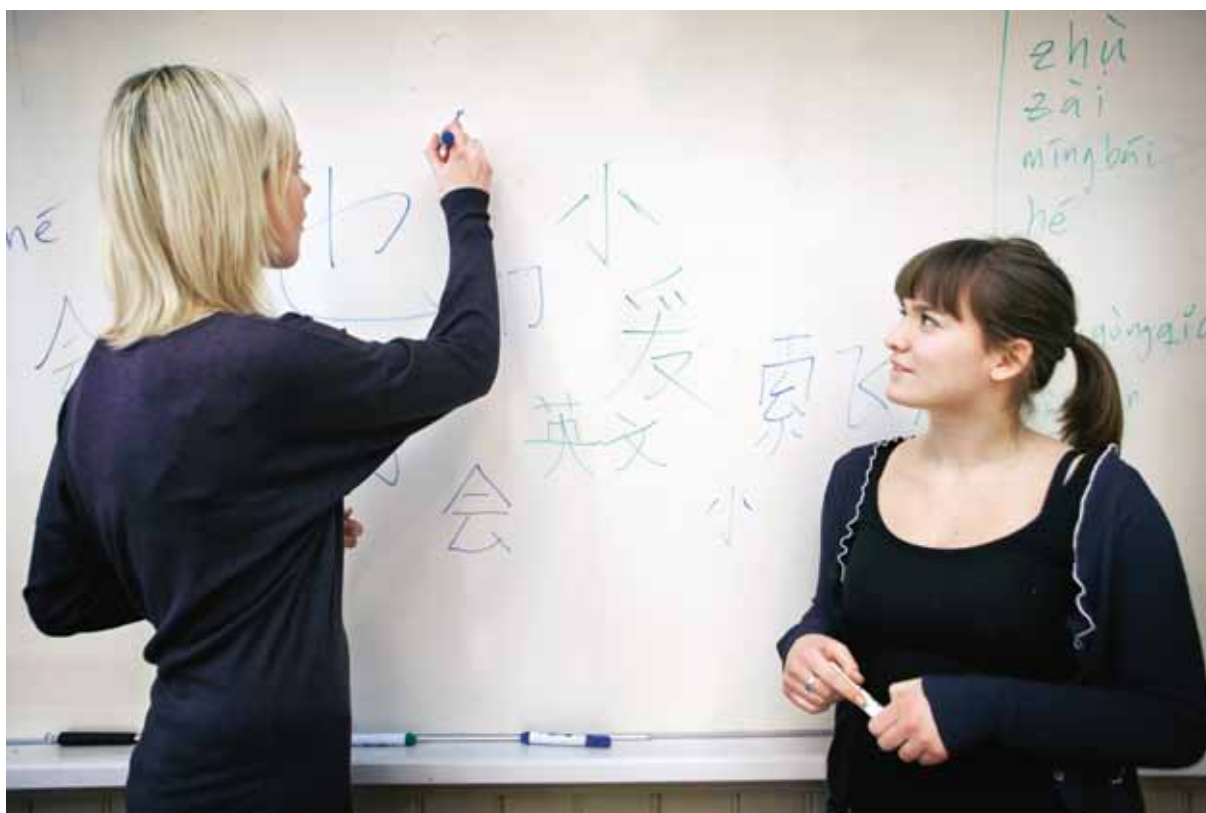
Utveckling inom många områden

Utbildningsnämnden har fastställt ett program (DIGG) för att öka den digitala kompetensen hos elever och lärare inom förvaltningen. Målsättningen är ett förbättrat IT-stöd för lärare och elever i lärprocesserna. Satsningen har under året resulterat i bärbara datorer till lärare efter genomförd kompetensutbildning och alla enheter har från och med höstterminen 2009 trådlösa nätverk. Man har också börjat införa "one to one" på några skolor dvs elever och lärare har en personlig dator.

De samverkande skolorna på Lindholmen har lämnat in en ansökan till teknikföretagen om certifiering för teknikcollege. Under hösten 2009 har Lindholmens tekniska gymnasium och MTG (Motorbranschens Tekniska Gymnasium) startat upp en teknik traineeutbildning i samverkan med branscherna.

Utbildningsförvaltningen arbetar aktivt med internationalisering. Elever har i stor utsträckning kunnat genomföra internationell APU (arbetsplatsförlagd utbildning), studiebesök i andra länder och delta i en rad internationella samarbetsprojekt. Arbetet är väsentligt då dagens ungdomar kommer att möta alltmer globaliserad arbetsmarknad.

FOTO: ANNA VON BRÖNNSEN

Schillerska gymnasiet har en stark språklig, kulturell och estetisk inriktning, med många internationella inslag. Bland annat erbjuds sedan många år populära kurser i kinesiska (bilden) och japanska, liksom utbytesverksamhet med Frankrike.

GYMNASIEUTBILDNING – några nyckeltal

	2007	2008	2009
Nettokostnad (mkr)	-1 399	-1 442	-1 441
Nettokostnadsutveckling (%)	8,1	3,2	-0,1
Göteborgselever i gymnasieskolan	17 079	17 454	17 527
Göteborgselever i gymnasiesärskolan	367	393	406
Nöjd elevindex gymnasieskolan	58	58	59

Antalet elever inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan fortsätter att öka. Under 2009 gick 54 procent av eleverna i kommunala gymnasieskolor, 36 procent i fristående skolor och 10 procent i andra kommuners gymnasieskolor. 13 procent av gymnasiesärskoleeleverna har valt att studera på ett gymnasium i annan kommun vilket är en liten ökning jämfört med föregående år. Resterande del av gymnasiesärskolans elever studerar vid kommuns egen gymnasiesärskola.

Mer pengar och ökad samverkan inom vuxenutbildningen

Det försämrade arbetsmarknadsläget har inneburit en ökad efterfrågan på vuxenutbildning. Ett flertal åtgärder har vidtagits, bl a flera utbildningssatsningar med extern finansiering. Samverkan inom Göteborgsregionen (GR) har också stärkts och dialogen med SDN-sektorn har intensifierats.

Under året tillkom ett riktat statsbidrag "Yrkesvux". Utbildningar som finansieras genom detta statsbidrag anordnas inom ramen för GR-samarbetet.

Under våren beviljade Europeiska socialfonden medel till projekt Västkraft. Det är ett samverkansprojekt mellan myndigheter, arbetsmarknadens parter samt de 13 kommunerna i GR. Målgruppen för projektet är specifik och i huvudsak vänder man sig till personer inom fordonsindustrin.

Under årets sista månader har vuxenutbildningen i Göteborg fått ett nytt uppdrag via regeringen och Skolverket som innebär att uppsagda inom Volvo Cars och dess underleverantörer ska erbjudas vuxenutbildning. Uppdraget är nationellt och omfattar studerande från hela landet.

SFI fortsätter växa

Under 2009 ökade antalet platser inom sfi med 6 procent jämfört med föregående år. Sfi-studerande som haft behov och möjlighet att ha praktik på en integrationsplats har kunnat erbjudas detta. Under 2009 fanns 1 700 aktiva integrationsplatser och ca 550 personer (20 procent) fick någon form av anställning via sin integrationsplats under året.

Lärcentrum på plats

Fyra lärcentra finns nu etablerade. De är lokaliserade i Kortedala, Biskopsgården, Frölunda och Majorna. Vuxenstuderande har tillgång till lokalerna från tidig morgon till sen kväll. Här erbjuds olika utbildningar t ex inom kundservice, affärsengelska och inom funktionshinder. Utbildningarna är anpassade efter de behov som har framkommit via kontakter med företag och kommunala förvaltningar. Lärcentrum har blivit en samlingsplats för stude-

rande inom olika former av arbetsplatsförlagd utbildning. På lärcentrum erbjuds även sk Digital-sfi.

Yrkeshögskoleutbildningar till Göteborg

Under 2009 sammanfördes de olika formerna av eftergymnasiala yrkesutbildningar till den nya myndigheten för yrkeshögskola. Göteborgs Stad stod sig väl i konkurrensen även under 2009 och har under året fått 18 utbildningar beviljade av den nya myndigheten. Detta innebär att Göteborgs Stad fortsatt är en av de största anordnarna i landet av eftergymnasial yrkesutbildning.

VUXENUTBILDNING – några nyckeltal

	2007	2008	2009
Nettokostnad (mkr)	-356	-399	-382
Nettokostnadsutveckling (%)	-	12,2	-4,3
Antal köpta helårsplatser	9 494	10 355	10 571
– varav grundläggande vuxenutbildn.	1 343	1 404	1 406
– varav gymnasial vuxenutbildning	4 024	3 872	3 816
– varav svenska för invandrare (sfi)	3 880	4 869	5 164
Kvalificerad yrkesutbildning (KY)	1 226	1 342	1 336

Av köpta helårsplatser producerades 2 335 platser (22 procent) i kommunal regi inom utbildningsnämnden, så också all kvalificerad yrkesutbildning.

Framtida utmaningar för gymnasie- och vuxenutbildningen

Gymnasieskolan står inför flera utmaningar under de närmaste åren. Antalet ungdomar i gymnasieåldrarna minskar fram till 2015 samtidigt som antalet utbildningsplatser på de fristående gymnasieskolorna ökar. En ny gymnasieform träder i kraft 2011, ett nytt betygssystem införs med mera. Gymnasieskolan behöver därför fortsätta arbetet med att anpassa såväl utbildningsutbud och organisation till de förändrade förutsättningarna. Fortsatt fokus behöver också läggas på uppföljning av de ungdomar som av olika skäl inte går i gymnasieskolan eller valt att hoppa av.

Arbetsmarknadsläget med ökad arbetslöshet och krav på omställning innebär att det under den kommande perioden är väsentligt att riktade satsningar på yrkesutbildning och den fördjupade regionala samverkan inom vuxenutbildning ger förväntade effekter.

Funktionshinder

”Jag vill ha ett riktigt arbete och en egen lägenhet” – ingen skillnad när ungdomar talar om sina framtidsdrömmar.

Stadsdelsnämnderna ansvarar för att personer med funktionsnedsättning får stöd och service i vardagslivet. Detta är en del av socialtjänstens uppdrag. Insatser ges enligt socialtjänstlagen och LSS. Bostad med särskild service, personlig assistans eller boendestöd i en vanlig lägenhet, ledsagarservice och sysselsättning/daglig verksamhet är exempel på stöd och service för personer med funktionsnedsättningar.

En socialtjänst i tiden

Individ- och familjeomsorgen och funktionshinderverksamheten har tillsammans utarbetat skriften ”En socialtjänst i tiden”. Det är en beskrivning av hur den moderna socialtjänsten ska arbeta för att tillgodose brukarnas behov. Ledarskap, metodutveckling, bemötande och konkreta

mål i verksamheten är några viktiga inslag. Utvecklingen av ledarskapet är strategiskt viktigt för att förverkliga ambitionerna. Verksamhetscheferna har tagit fram ledarkriterier och ca 235 chefer kommer att kompetensvärderas och erbjudas utbildningsinsatser under det kommande året.

Verksamhetsområde i förändring

Delaktighet, inflytande, helhetssyn och möjligheter till arbete eller meningsfull sysselsättning och att få en egen bostad är några områden som betonas särskilt i budget 2009. Verksamheterna har mött nya och förändrade krav från personer med funktionsnedsättningar som i sin tur leder till behov av kompetensutveckling och förändrad grundutbildning för personal inom området.

BILD: ERIC MAGASSA

Se mig – Livemålning av Eric Magassa baserad på Ulf Janssons diktläsning på Mötesplats Funktionshinder

Bostäder och meningsfull sysselsättning

Ett av kommunfullmäktige prioriterat mål rör bostäder och sysselsättning för personer med psykiska funktionsnedsättningar. Under 2009 färdigställdes 75 nya lägenheter i bostäder med särskild service varav 25 avser bostäder för personer med psykiska funktionsnedsättningar.

Genom ett särskilt åtagande från de kommunala bostadsbolagen fick 37 personer en bostad i det ordinarie beståndet under 2009. Målgruppen var personer som trots omfattande behov av stöd önskar och klarar att bo i en vanlig lägenhet med tillgång till kvalificerat boendestöd.

För att skapa förutsättningar för personer att bo i vanliga lägenheter i ordinarie bostadsbestånd pågår en fortsatt utveckling av boendestöd.

Som ett led i att skapa meningsfull sysselsättning, daglig verksamhet eller möjlighet till anställning har flera stadsdelar i samarbete med lokala företag och arbetsgivare, kunnat erbjuda praktikplatser och/eller utflyttad daglig verksamhet.

Social ekonomi

Kommunen ger stöd till föreningar och sociala kooperativ där många personer med psykiska funktionsnedsättningar har anställning eller strukturerad arbetsträning. Sociala resursförvaltningen beräknar att cirka 500 personer med funktionsnedsättningar under 2009 fick stöd i att vara i arbete eller sysselsättning inom området social ekonomi.

Hemsjukvård

Hemsjukvården i ordinärt boende har ansvar för personer i alla åldrar. Av hemsjukvårdens patienter är ca 20 procent under 65 år. I budgeten 2009 betonas särskilt att insatser för svårt sjuka barn ska uppmärksammas och att kompetensen och insatser för personer med psykiska funktionsnedsättningar ska öka.

Under 2009 har hemsjukvården i flera stadsdelar utökat sina resurser för dessa grupper bl a genom rekrytering av psykiatrisjuksköterskor.Handledning, konsultation och nära samverkan med funktionshinderverksamheten har också utvecklats och förbättrats.

Lägre kostnadsökning

Verksamhetens nettokostnader var 2,4 miljarder inom befolkningsramen. Nettokostnadsökningen på 4,3 procent motsvarar en ökning med ca 100 miljoner kronor. Sexton nämnder redovisar nettokostnadsökningar. Därav redovisar sex nämnder ökning på 7 procent eller mer. Fem nämnder redovisar oförändrad eller minskad nettokostnad.

Förutom stadsdelsnämndernas befolkningsram hade även sociala resursnämnden ca 112 mkr i nettokostnad under 2009 inom området.

Åren 2005–2008 redovisades en nettokostnadsökning på 7–12 procent årligen. Den lägre nettokostnadsökningen 2009 beror på effektiviseringar i verksamheterna t ex minskad personalvolym, fler platser per enhet och att man i första hand erbjuder insatser i stadsdelarnas egna verksamheter. Inom myndighetsutövningen har man strävat mot restriktivare bedömningar utan att avvika från stadens riktlinjer.

FUNKTIONSHINDER – några nyckeltal

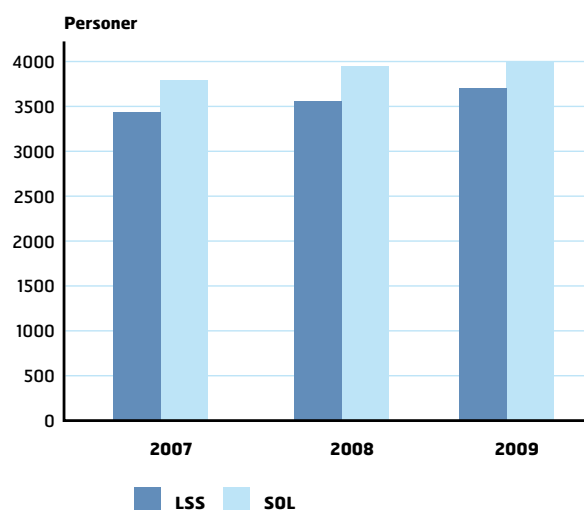
Befolkningsramen	2007	2008	2009
Nettokostnad, exkl hemsjukvård i ordinarie boende (mkr)	-2 065	-2 314	-2 414
Nettokostnadsutveckling (%) *	7,4	12,1	4,3
Personalvolymförändring (%)	1,1	2,3	3,2

* inklusive hemsjukvård i ordinarie boende

Personer med insats enligt LSS och SoL

Antalet personer med insats enligt LSS ökade med 3,4 procent och antalet personer med bistånd enligt SoL ökade med 1,4 procent. I december 2009 redovisades 89 beslut enligt LSS och 18 beslut enligt SoL som inte kunnat verkställas inom 3 månader, sammantaget i stort sett oförändrat antal jämfört med föregående år. Flertalet beslut avsåg bostad med särskild service.

PERSONER MED INSATS ENLIGT LSS OCH SOL

Bristen på bostäder löst 2013?

Det har skett en utbyggnad med 413 lägenheter i bostäder med särskild service under åren 2004–2009. Trots detta är behovet av bostäder inte tillgodosett. I de regionala planerna bedömer stadsdelarna att knappt 300 nya lägenheter behövs inom tre år, vilket är i nivå med tidigare bedömningar. Ett nästan lika stort behov finns för personer som idag inte bor på ett ändamålsenligt sätt. Bristen på bostäder för med sig att stadsdelarna måste köpa korttidsboenden, främst för personer med psykiska funktionsnedsättningar. Planeringen för 2010–2012 omfattar cirka 350 lägenheter. Därutöver beräknas personer också kunna erbjudas en "ordinarie" bostad med tillgång till boendestöd. Detta indikerar att tillgången på bostäder med särskild service skulle vara i balans med behovet 2013.

Individ- och familjeomsorg

Kostnaderna för ekonomiskt bistånd har skjutit i höjden och passerat miljardstrecket, vilket motsvarar en ökning med 23 procent. Under 2009 har 7 600 nya hushåll tillkommit. Drygt hälften av dessa tillhör åldersgruppen 18-29 år. Velfärdsinsatser måste bygga på så goda kunskaper som möjligt om verkningfulla metoder. Det gemensamma utvecklingsarbetet är nödvändigt för att öka kvaliteten.

Socialtjänstens uppdrag är att främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Individ och familjeomsorgen är en del av socialtjänsten och kännetecknas av myndighetsutövning inom områdena ekonomiskt bistånd (socialbidrag) samt vård/stöd till vuxna, barn och familjer. Utöver myndighetsutövningen bedrivs ett omfattande förebyggande och stödjande arbete i samarbete med andra hjälpaktörer.

En socialtjänst i tiden

Individ- och familjeomsorgen och funktionshinderverkansamheten har tillsammans utarbetat skriften "En socialtjänst i tiden". Läs mer under avsnittet Funktionshinder.

Över en miljard i ekonomiskt bistånd – unga drabbas mest

Sedan fjärde kvartalet 2008 har kostnaderna för ekonomiskt bistånd ökat kraftigt. Ökningen har fortsatt under hela 2009. På ett år har kostnaderna stigit från 815 mkr till en miljard, en ökning med 23 procent. Antal hushåll i snitt per månad har ökat från 9300 till 11000, eller med 18 procent. Den allt överskuggande orsaken till ökningen är effekter av en försämrad konjunktur och höga arbetslöshetsnivåer.

Under 2009 har 7 600 hushåll tillkommit genom nybesök. Den försämrade konjunkturen har i hög grad drabbat unga människor som just inlett sin etablering i arbetslivet. Drygt hälften av de nya hushållen tillhör åldersgruppen 18-29 år.

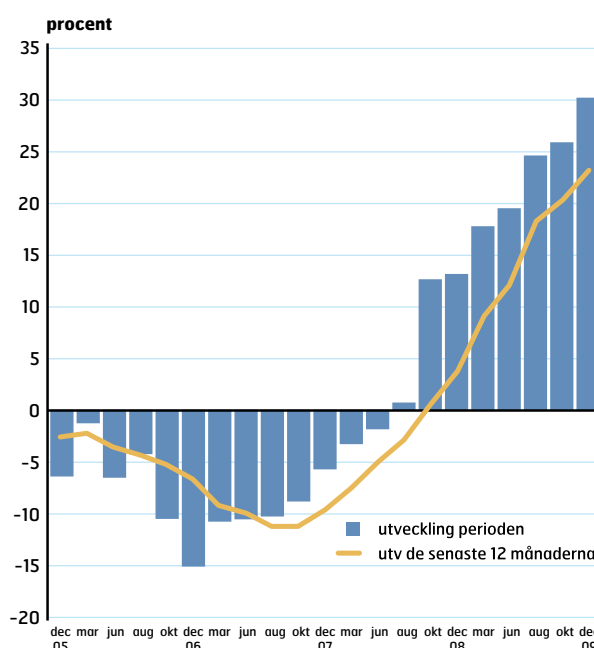
Årets tillströmning av nya hushåll har påtagligt påverkat arbetsförhållandena på socialkontoren. Den befarade risken att arbetet med de långtidsberoende hushållen skulle prioriteras ned i förhållande till de nytillkommande har besannats. Det innebär att det långsiktiga rehabiliteringsperspektivet mot självförsörjning har fått vika för att upprätthålla tillgängligheten för de nyarbetslösa.

De långtidsberoende vuxna bidragsmottagarna är ca 8 400 till antalet.

Kunskap och forskning för bättre kvalitet

Genom att basera missbruksinsatserna på metoder som har stöd i forskning ökar förutsättningarna för att tillgodose människors förändringsbehov på ett bättre sätt. Ca 200

NETTOKOSTNADSUTVECKLING FÖRSÖRJNINGSTÖD

anställda inom stadens missbruksverksamheter har deltagit i kunskapsseminarier kring Socialstyrelsens riktlinjer för missbruks- och beroendevården. Arbetet har också bedrivits i form av studiecirkel i samverkan med sjukvårds- och kriminalvårdspersonal. Utvecklingsarbetet har bidragit till ökad samsyn mellan myndigheterna och ger ökade förutsättningar till likabehandling av de människor som är i behov av insatser för missbruk och beroende.

Ökad samverkan mot oroligheter

Med anledning av höstens oroligheter och utbredda skadegörelser i vissa stadsdelar, redovisar stadsdelsnämnderna en hög grad av aktivitet för att förbättra den lokala dialogen med ungdomarna. Många har inrättat ungdomsråd och stora delar av ordinarie verksamhet har mobiliserats i samarbete med skola, fritidsverksamhet och polis, för att finna nya former för kommunikation.

Så kallade bekymringssamtal med identifierade ungdomar och deras föräldrar ingår numera som en etablerad åtgärd i flera drabbade stadsdelar. Där finns en tydlig strä-

van att mobilisera de föräldrar som har barn i riskzonen. Även övriga föräldrar erbjuds olika program för föräldrautbildning. Dessa är mycket efterfrågade och uppskattade. I några stadsdelar har man svårt att tillgodose efterfrågan.

NÅGRA NYCKELTAL

Befolkningsramen	2007	2008	2009
Nettokostnad (mkr)	-2 391	-2 508	-2 720
Nettokostnadsutveckling (%)	-0,3	4,9	8,4
Därav nettokostnad:			
– barn och unga	-828	-901	-899
– vuxna	-542	-553	-569
Försörjningsstöd *	-787	-815	-1 004
Nöjd klient, index	61	62	68

* Exkl introduktionsersättning till flyktingar

Ökade kostnader för socialt boende – minskade kostnader för vårdinsatser

Kostnaderna för sociala boendeformer fortsätter att öka. Det senaste året har nettokostnaderna ökat med 25 mkr. Kostnaderna uppgick 2009 till 393 mkr. Samtidigt har kostnaderna för institutionsvård för vuxna minskat med drygt 7 mkr. Sexton stadsdelar redovisar ökade kostnader för sociala boenden och tolv stadsdelar redovisar minskade institutionsvårdskostnader. Val av insatser styrs i hög grad av stadsdelarnas ekonomi.

Göteborgs Stads samarbetsavtal reglerar tillgången på kommunala kontrakt. Under 2009 har 295 nya hushåll fått kontrakt vilket är 23 färre än föregående år. Bristen på lägenheter inom den öppna marknaden är alltjämt ett uppmärksammat problem.

Svårare för nyanlända på arbetsmarknaden

Totalt har ca 7000 utländska medborgare invandrat till Göteborg, vilket är ungefär lika många som 2008. Antalet flyktingar var omkring 1000 och beträffande övrig invandring såsom anhängare, studenter och EU-medborgare har inte heller någon fortsatt ökning skett. Omkring 2 000 av de nyanlända, såväl vuxna som barn, har omfattats av kommunens introduktionsprogram.

Programmet för vuxna innehåller obligatorisk samhällsinformation på modersmålet, arbetsförlagd svenskutbildning samt andra åtgärder för att underlätta personernas arbetsmarknadsetablering. Insatserna sker ofta i nära samarbete med Arbetsförmedlingen.

Trots aktiva åtgärder har fler än tidigare haft svårt att få jobb. Konjunkturedgången är en förklaring. Det är också fler än tidigare som behöver grundläggande kompletterande utbildning. Positivt är att drygt 500 personer fått arbete genom att ha deltagit i kommunens arbetsförlagda svenskutbildning.

Utöver utbildning i svenska har det gett personerna arbetspraktik, nätverk och referenser. Kommunen arbetar även med att utveckla mottagande och introduktion för nyanlända elever i skolan.

BILD: ERIC MAGASSA

”Röd nagel” - Livemålning av Eric Magassa baserad på Tom Alandhs föreläsning ”Utsatt - men inget offer” på Mötesplats IFO. Bilden illustrerar också det utökade samarbetet mellan verksamheterna för funktionshinder och individ- och familjeomsorg (IFO). Under namnet ”En socialtjänst i tiden” utvecklas formerna för samarbete och ledarskap.

Familjehemsplacerade barn uppmärksammas

Ny forskning om de barn som växer upp i familjehem visar att dessa har mycket svårare att klara sig i livet som vuxna. De har sämre skolunderbyggnad utifrån sina förutsättningar och har sämre hälsa, både fysiskt och psykiskt än jämförbara grupper. Skillnaderna är påtagliga och föranleder att kommunen måste vidta åtgärder för att säkerställa att dessa barn skyddas från att skadas av samhällsvärden. En kartläggning av de familjehemsplacerade barnen har inletts i Västra Götalands samtliga kommuner på initiativ av styrgruppen för Västbus.

Ökad kvalitet – ett utvecklingsområde

Det är inte tillräckligt att utgå från kunskaper om den enskilde brukarens livssituation och förändringsbehov. Vårdsinsatser måste också bygga på så goda kunskaper som möjligt om verkningsfulla metoder. Ny kunskap – de nationella riktlinjerna inom missbrukarvården är ett exempel – måste omsättas och användas i vardagsarbetet.

Verksamheterna måste också bidra till ökad kunskap genom att följa upp och analysera de egna resultaten ur ett brukarperspektiv – i vilken mån bidrar vi till att förbättra människors livssituation? Kan vi använda resurserna bättre för att bidra till ökad måluppfyllelse, och hur ska ledarskapet utformas för att nå målen. Dessa frågor står i fokus i det utvecklingsarbete som måste bedrivas för att öka kvaliteten.

Äldreomsorg och hemsjukvård

De flesta vill leva självständigt så länge det bara går. Den viljan kan stödjas på många sätt. En visningsmiljö i Lillhagsparken för teknik och smarta ting är ett sätt. Den har byggts i samverkan mellan kommunala verksamheter och fastighetsägare och fått stöd från hjälpmedelsinstitutet. Där finns idéer och inspiration att hämta.

Stadsdelsnämnderna ansvarar för äldreomsorg och hemsjukvård, var och en för sin befolkning. Hemsjukvården omfattar alla åldrar. Ungefär en femtedel av hemsjukvårdens patienter är under 65 år.

Salutogen äldreomsorg

Ambitionen för äldreomsorgen i staden är att utvecklas i en salutogen (hälsofrämjande) riktning. Ledorden är begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet. Ett kommun-gemensamt projekt har utgjort ett "paraply" för utvecklingsarbetet, som samtidigt innehållit många olika lokala aktiviteter i stadsdelarna. Från 2010 är det en fråga för varje förvaltning att föra utvecklingen vidare.

Anhörigstödet utvecklas

Stödet till anhöriga som vårdar närstående utvecklas i flera stadsdelar, bl a med stöd av ett särskilt statsbidrag som fördelats av länsstyrelsen. Kommunstyrelsen har också beviljats länsstyrelsemedel för att kartlägga anhörigstödet i förvaltningarna och identifiera behov av åtgärder ur ett lika-behandlingsperspektiv. Ett förslag till gemensam plattform för stödet ska presenteras våren 2010.

Göteborgsmodell ska ge ökat inflytande

Kommunfullmäktige har under året beslutat om en gemensam "göteborgsmodell" för hemtjänstens serviceinsatser. Den enskilde ska själv kunna avgöra hur den beslutade hemtjänsttiden ska användas. Beslutet gäller även yngre personer med hemtjänst. Införandet sker under 2010.

Mat och måltider

Det kommunövergripande arbetet inom Måltid Göteborg berör i hög grad äldreomsorgen. Bl a har utbildningar för kökspersonal och för "måltidsombud" inom äldreboenden startat. Annat utvecklingsarbete gällande mat och måltider, som genomförs med stöd av statliga bidrag har kompletterat. "Mat och prat", där fem personalteam i fyra stadsdelar utvecklat måltiderna inom hemtjänsten är ett exempel.

Att förstå och bli förstådd är viktigt för alla

En intervjuundersökning, som gjordes inom staden under året, visade att de äldre invandrarna ser på sitt framtida

boende i stort på samma sätt som svenska äldre; det är viktigt för dem att förstå och bli förstådda. För att möta behoven hos invandrargrupperna, kommer det att behövas allt fler i personalen med språk- och kulturkompetens för varje grupp.

Förändringar inom äldreboenden

Under 2009 har den sedan länge planerade enhet för teckenspråkiga döva startat inom Åkerhus äldreboende i Tynnered. Ett par större ombyggnader, med evakuering av de boende, har genomförts under året.

Par i äldreboende

Redan 2008 togs beslut om att en make/maka utan eget behov skulle få flytta med till äldreboende. Under 2009 har kommunfullmäktige beslutat om ett regelverk mer i detalj. Fortfarande är omfattningen liten. Den modell som utvecklats i Göteborg har väckt stort intresse från andra kommuner.

Nytt IT-stöd för bättre samverkan

Den nationella IT-strategin ställer krav på samordning mellan vårdens verksamheter. Inom Västra Götalandsregionen har under året ett nytt IT-stöd införts för den gemensamma vårdplaneringsprocessen inom primärvård, sjukhus och hela den kommunala vården och omsorgen, SVPL/KLARA. För Göteborg var starten den 1 december.

Kompetensmodell ger skjuts i utvecklingen

Arbetet med att genomföra kompetensmodellen inom omsorg och vård av äldre har fortgått under året. Modellen stimulerar och synliggör lärande och utveckling. Verksamhetens kompetensbehov identifieras och medarbetarna får tydligare uppdrag. Kompetensnätverk tillskapas för stöd och samordning över staden inom vissa områden. Ett första kompetensnätverk har startats inom området demens.

Influensan ställde organisationen på prov

Under hösten genomfördes en stor insats för att vaccinera riskpatienter och övriga personer på särskilda boenden och i hemsjukvården mot den nya influensan ("svininfluensa"). Även anställda erbjöds vaccination. Vaccinationerna

FOTO: PETER DENNIS KARLSSON

Spelglädje! Håkan Kristiansson roar sig med Wiispel på Geråshus.

genomfördes under ca sex veckor och tog stora resurser i anspråk. Verksamheterna klarade sig undan omfattande influensautbrott.

KF:s äldremål inte bara en stadsdelsfråga

Ett av KF:s prioriterade mål handlar om äldres möjligheter till utvistelse och aktiviteter. Inledningsvis uppfattades målet i stor utsträckning vända sig till stadsdelarna.

Nu redovisar alltför många nämnder och styrelser utanför stadsdelssektorn seniorsatsningar. Arrangemangen inom ramen för Kulturnämndens Speldax har ökat, gångstråken och parkbänkarna har blivit fler och Boplatser har utvecklat sin hemsida och bjudit in till informationsträffar för seniorer. Bo-koncept för seniorer har utvecklats inom allmännyttan.

Statliga stimulanser

De omfattande statsbidragen under senare år; kompetensstegen (som nu har upphört), stimulansbidragen och länsstyrelsens bidrag till utveckling av anhörigstöd har varit

värdefulla och bidragit till kreativitet och utveckling bland annat av "det sociala innehållet", vardagsrehabilitering och måltider. Tillgången till statliga stimulansmedel har dock medfört att annat utvecklingsarbete fått mindre utrymme och nämnderna har kunnat avstå från att avsätta egna medel för kompetens- och verksamhetsutveckling.

NÅGRA NYCKELTAL

Befolkningsramen	2007	2008	2009
Nettokostn exkl hemsjukvård, (mkr)	-3 411	-3 622	-3 620
Nettokostnadsutveckling äo (%) *	5,8	6,2	-0,1
Nettokostnad hemsjukvård (mkr) **	-243	-251	-269
Nettokostnadsutveckling hemsjukvård (%)	7,7	3,1	7,2
Personer med hemtjänst snitt/månad	8 031	8 331	8 431
Personer i äldreboende inkl korttid, snitt/månad ***	5 133	5 083	5 041
Patienter i hemsjukv snitt/månad	3 666	3 818	3 933
Betalningsansvar för utskrivningsklara, årsplatser	14,8	12,7	10,3
Nöjd Vårdtagare hemtjänst, index	79	78	78
Nöjd Vårdtagare äldreboende, index	72	75	73
Nöjd Vårdtagare hemsjukvård, index	85	82	83

* inkl hemsjukvård pers över 65

** hemsjukvård alla åldrar

*** ca 80 platser inom Sociala resursnämndens verksamhet för personer över 65 år tillkommer

Utvecklingen följer tidigare trend; mer hemtjänst och hemsjukvård och mindre äldreboende. Nettokostnaden för äldreomsorgen har minskat något trots löneutvecklingen och den allmänna kostnadsutvecklingen. Detta har flera orsaker; såväl effektiviseringar som övergång till insatser med lägre kostnad och nödvändiga anpassningar till rådande budgetförutsättningar.

De som, efter beslut, väntar på plats i äldreboende är något färre totalt sett, men den genomsnittliga väntetiden ligger kvar på 79 dagar (uppgift från styrkortet i Balansen).

Befolkningsförändringar utmanar

När fyrtioåringarna blir aktuella för äldreomsorg kommer samtidigt åldersgrupperna i yrkesverksam ålder att vara mindre. Det ställer krav på planering av omsorg, stöd och boende för morgondagens äldre redan nu. "Mellanformer" mellan det traditionella äldreboendet och vanligt bostadsbestånd är ett område, teknikutveckling och personalförskning andra.

För Göteborgs del gäller att äldrebefolkningen och därmed behoven minskar i de centrala stadsdelarna, men ökar i andra delar av staden under åren framöver. Detta kräver anpassning och gemensam planering.

Stadsutveckling

Lågkonjunkturen präglade stadsutvecklingen under 2009. Bostadsbyggandet fortsatte men i lägre takt. I Göteborgs hamn blev det mindre att göra. Biltrafiken minskade medan kollektivtrafiken och cyklandet ökade. Omfattande åtgärder görs för att långsiktigt uppnå högre grad av social balans och ökad integration, men trots detta verkar segregationen mätt i socioekonomiska variabler att öka.

Göteborg har haft en kraftig utveckling under senare år med stor inflyttning och ökad pendling vilket ställer krav på såväl bostadssektorn som infrastrukturen. Den omfattande inflyttningen generellt har gett en brist på bostäder och tryck på bostadsmarknaden, vilket i sin tur bidrar till att segregeringande mekanismer ger kraftigare utslag. Samlat innebär det en stor utmaning att klara detta inom ramen för begreppet hållbar utveckling.

Mest nedåt i näringslivet

Den västsvenska konjunkturen drabbades värre än resten av Sverige genom det starka inslaget av export- och tillverkningsindustrier. Mot slutet av året har dock produktionsnivåerna i bl a tillverkningsindustrin ökat.

Intresset från norska företag och företag aktiva inom IT och Cleantech att etablera sig i Göteborg har ökat tydligt under året. Efterfrågan på små lokaler och tomter för

mindre och nystartade företag har också ökat. Man visar också ett stort intresse för vindkraftindustrianknutna företag i Göteborg. Det finns alltså ett ökat klimatfokus inom företagssektorn.

Staden och Business Region Göteborg AB (BRG), arbetar även för att skapa fler arbetstillfällen och stödja företags etablering i hela staden. Till exempel är nu planer för etablering av 40–50 småföretag i nordöstra stadsdelarna klara. BRG har även förstärkt stödet till personer som vill starta egna företag, genom etablering av vägledningskontor i Angereds Centrum och centrala Göteborg. Intresset för att få råd och stöd har varit stort bland invånare såväl i Angered som övriga staden.

Johanneberg Science Park

Under året påbörjades utvecklingen av Johanneberg Science Park med avsikten att skapa bättre förutsättningar för regionalt hållbar tillväxt. Man skall i första hand stödja utvecklingen av verksamheten inom ämnesområdena samhällsbyggnad-, energi- och materialteknik. Science-parken blir ett komplement till redan existerande Lindholmen Science Park och Sahlgrenska Science Park, som är utvecklingscentra med inriktning IT och fordon respektive life-science området.

Mistra Urban Futures

Under året blev det klart att Göteborg blir platsen för etablering av ett internationellt kunskapscentrum för hållbar stadsutveckling. I nära samverkan mellan praktiker och forskare ska verkningfull och relevant kunskap tas fram för beslutsfattare och medborgare. Centrumet ska bidra till att göra verklig skillnad för miljön och människors liv i världens städer. Med Mistra Urban Futures etableras också ett internationellt nätverk.

Centrumet ska erbjuda en arena för utveckling och överföring av kunskap, där samverkan med näringsliv, intresseorganisationer och allmänhet ska utvecklas. Mistra Urban

Chalmers och Göteborgs stad satsar på forskning om bland annat samhällsbyggande, energi- och materialteknik i nybildade Johanneberg Science Park. Chalmers Teknikpark, i bildens nederdel, kan komma att bli en del av den nya nätverksorganisationen.

FOTO: BERGSLAGSBILD AB

U2 landade med "the claw" på Nya Ullevi i slutet av juli. Tillsammans med Madonnas och AC/DC:s konserter blev det ett rekordår med 295 000 besökare till fem konserter.

Futures finansieras av forskningsstiftelsen Mistra och Sida, tillsammans med konsortiet för de lokala parterna. Det består av Chalmers tekniska högskola, Göteborgs universitet, Göteborgs stad, Göteborgsregionens regionalförbund (GR), IVL Svenska miljöinstitutet, Länsstyrelsen i Västra Götalands län och Västra Götalandsregionen.

Hamnen slog järnvägsrekord

Godsvolymererna i Göteborgs hamn minskade under 2009, bland annat på grund av en nästan halverad bilexport. Lågkonjunkturen innebar att det under året skeppades 818 000 TEU, dvs fem procent färre 20-fotscontainrar (TEU) över Göteborgs hamn jämfört med 2008. Även för rullande last (ro/ro), exempelvis lastbilstrailrar som dras på och av fartyg, blev det en minskning.

Systemet med järnvägspendlar har visat sig framgångsrikt även i lågkonjunktur. Mängden järnvägstransporter uppgick år 2009 till 366 500 TEU, en sju procentig ökning jämfört med föregående år.

Att allt fler väljer att transportera sitt gods till och från Göteborgs hamn på järnväg är något som ger stora miljövinster. Göteborgs Hamns AB:s satsning på järnvägspendlar fick Future transport award 2009 i kategorin "Intermodal goods."

Turism, musik och gäster på hög nivå

Turism- och evenemangsnäringen är en viktig del av Göteborgs näringsliv. Efter en tuff början av året då af-färsresandet till Göteborg minskade, kom många turister under sommaren. Musikevenemangen lockade många. Fem stora konserter på Ullevi hade en publik på 295 000 personer. En låg kronkurs och ökad inhemsk turism ledde det till att gästnätterna på hotellen ökade med över 10 procent under sommaren jämfört med året innan.

Liseberg har haft en mycket bra gästtillströmning tack vare en ökad inhemsk turism. Under julstaden slog Liseberg nytt besöksrekord.

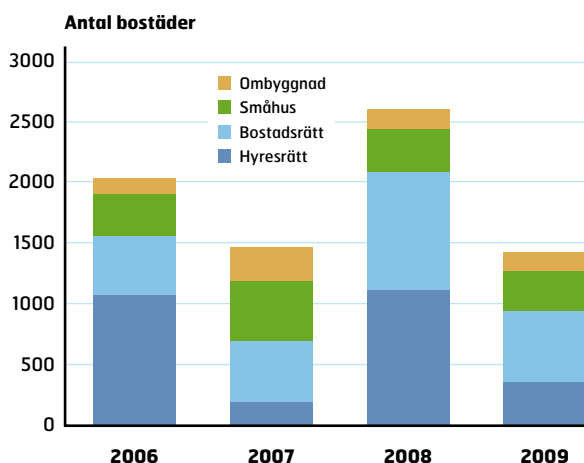
Under Sveriges ordförandeskap i EU har Göteborg varit värd för en rad möten. Tre informella ministermöten var på Eriksberg och ytterligare omkring 20 konferenser hölls i Västra Götalandsregionen.

Färre bostäder än planerat

Lågkonjunkturen har satt sina spår även när det gäller antalet nybyggda lägenheter i Göteborg. År 2009 var målet att 2 000 nya lägenheter skulle bli färdiga. Resultatet blev 1 440 stycken, nästan en halvering från året innan.

Även byggstarterna blev färre än vanligt. Främst minskade intresset för att bygga bostadsrätter. Merparten av de lägenheter som började byggas under 2009 var hyresrätter.

NYA BOSTÄDER 2006–2009 per upplåtelseform

Cirka 7 000 möjliga bostäder finns i antagna planer men ungefär 1 000 av dessa bostäder är överklagade till länsstyrelsen och regeringen.

Takten i planeringsverksamheten låg på en hög nivå där antalet påbörjade och pågående program och detaljplaner är mycket stort.

FYSISK PLANERING			
	2007	2008	2009
Antal bostäder i antagna detaljplaner	1 099	2 150	3 300
Antal tusen kvm verksamhetsyta i antagna detaljplaner	40	130	170
Antal beslutade bygglov	4 271	3 746	3706
Antal lantmäteriförrättningar	363	375	364

Allt svårare att planera

För att bland annat nå miljöfördelar genom att fler kan använda existerande kollektivtrafik och annan infrastruktur anger kommunfullmäktiges budget kompletteringsbebyggelse som huvudsaklig inriktning när staden växer. Detta avspeglas i arbetet med den nya översiktsplanen för Göteborg, som antogs under 2009. I översiktsplanen anges bl a att staden bör koncentreras i kollektivtrafiknära lägen. Ett antal centra som Backaplan och Angereds Centrum men också Frölunda torg och Gamlestaden, pekas ut som strategiska knutpunkter dit bostadsbebyggelse bör koncentreras.

Komplettering i redan bebyggda områden innebär dock att många göteborgare känner sig berörda. Det blir fler synpunkter att beakta och därmed längre handläggningstider i planarbetet. Likaså innebär de mer komplexa miljöerna ett ökat behov av kompletterande utredningar t ex om buller, luftkvalitet och risker. Trots dessa svårigheter så antogs detaljplaner med fler bostäder än målet.

Blandade upplåtelseformer och kompletteringsbyggande är också en viktig målsättning för att uppnå högre grad av social balans och ökad integration. Därför prioriteras förfrågningar som stödjer målsättningen om blandade upplåtelseformer i stadens olika delar vid markanvisningar. Konjunkturedgången har även i detta avseende påverkat stadens ambitionsnivå beträffande ökad social rörlighet, men också invånarnas möjligheter till att göra boendekarriär i det egna bostadsområdet.

Under året har Institutet för bostads- och urbanforskning vid Uppsala universitet genomfört för staden en forskningsstudie om boendesegregationens dynamik i Göteborg 1990–2006. Där beskrivs de omflyttningsmönster som skapar och fördjupar boendesegregationen i regionen och inom Göteborgs stad.

Planering för Centrala Älvstaden

Arbetet med planering för att stärka regionkärnan, Centrala Älvstaden, har fortsatt under året. Bland annat färdigställdes en fördjupad översiktplan för Backaplan och detaljplanarbetet för Skeppsbron har gått vidare. Planen för Östra Kvillebäcken har blivit klar under året. Ur det sociala per-

spektivet har stor vikt i dessa planer lagts på att skapa en blandstad med varierat innehåll samt attraktiva stråk och platser. Ur ekologisk synpunkt prioriteras hållbara transporter och miljöanpassat byggande. Detta ligger i linje med det antagna programmet för miljöanpassat byggande, som utgör underlag vid anvisning av kommunal mark för exploatering.

Byggande för att komplettera den befintliga bebyggelsen pågår bl a i Frölunda, Högsbo och Tynnered och vid Hjalmar Brantingsplatsen. En tendens är att projekten startar etappvis för att försiktigt pröva marknadens efterfrågan.

Satsningen på tillgänglighet nästan klar

Målsättningen är att allt fler bostäder och lokaler ska klara kraven för tillgänglighet för rörelsehindrade. Staden har satsat på att via IT ge information om tillgängligheten till offentliga lokaler och under året kom en webbsida i drift.

Nytt för året var att sk T-märkta lägenheter inventerats. De nya T-kraven gäller bland annat att badrummen ska vara rymliga och funktionella med plats för en rullator och att det ska finnas hiss, såvida inte lägenheten ligger i markplan. En stor del av de lägenheter som inte klarar kraven ligger i hus från 50- och 60-talet, där man saknar hiss och ofta har ett trappsteg utanför entrén.

RESANDEUTVECKLING FÄRDTJÄNSTEN			
(1000-tal resor)	2007	2008	2009
Färdtjänstresor	622	610	578
Flexlinjeresor (färdtjänstresenärer)	130	132	137

Kolla-projektet som syftar till att öka tillgängligheten inom kollektivtrafiken fortsatte med ombyggnad av hållplatser och en utökad trafik med flexlinjer. Genom detta finns nu flexlinjebussar i samtliga stadsdelar. Nya låggolvsspårvagnar har också beställts.

Detta arbete har gett resultat; färdtjänstresorna minskar och flexlinjeresorna ökar, dock inte i så stor omfattning som satts som mål. Samtidigt ökar också färdtjänstresenärernas resande i den allmänna kollektivtrafiken

Satsningen på kollektivtrafik har gjort att fler reser med den

Fler göteborgare väljer att cykla och åka kollektivt. Samtidigt minskar bilresorna både inom staden och över kommungränserna. Biltrafiken i city har inte varit så låg sedan mätningarna började 1970.

Resvanorna håller så sakta på att förändras i enlighet med stadens prioriterade mål. Antalet resor med kollektivtrafik ökade med 1 procent jämfört med motsvarande period föregående år, fördelat på buss med +3,2 procent och spårvagn +0,9 procent. Det kan jämföras med en vikande resandeutveckling i regionen. Västtrafiks nya betalssystem har lett till att många resenärer byter från kontantkort till periodkort och från månadskort till kvartals- och årsladdningar. Användandet av SMS-betalning är förvånansvärt högt.

Cykeltrafiken ökade med 4 procent jämfört med motsvarande perioder 2008. Utbyggnad av stomcykelnätet fortgår liksom arbetet med säkerhet, trygghet och marknadsföring.

Biltrafiken har minskat från andra kvartalet 2008 efter ökning sedan början på 1990-talet. Inte sedan 1970, när trafikmätningarna startade, har det varit så lite biltrafik i centrala Göteborg som nu. Även i övriga delar av staden minskade bilåkandet. Biltrafiken över Götaälvsnittet minskade med 2,5 procent jämfört med motsvarande period föregående år. För hela kommunen minskade bilresorna med 1,7 procent. Att bilresorna generellt är färre har troligen även med det rådande konjunkturläget att göra.

Parkering är en effektivt styrande faktor för hur man reser. En ny parkeringspolicy har därför beslutats i kommunfullmäktige. P-policyn har störst betydelse för de centrala stadsdelarna där den prioriterar boende och besökande framför bilpendlarna. I utkanten av staden har nya pendelparkeringar ordnats.

Förutom att öka attraktiviteten i kollektivtrafiken, måste även nya vanor etableras hos göteborgarna för att få fler att välja att åka kollektivt. Som ett led i detta arbete tillämpar Göteborgs Stad en resepolicy som inte bara handlar om tjänsteresor, utan där arbetsgivaren även tar ansvar för hur stadens alla medarbetare åker till arbetet.

RESANDETAL

	2007	2008	2009
Förändring kollektivtrafik (%)	5,0	5,0	0,9
Förändring cykeltrafik (%)	-9,0	3,0	4,0
Förändring biltrafik (%)	1,3	-2,0	-1,7
Spårvagn, miljoner tågkilometer	11,9	12,5	13,1
Buss, miljoner delresor	48	49	50

Avgörande steg för att förbättra infrastrukturen

Flera beslut togs under året för att skapa framtidens infrastruktur i staden. I början av hösten offentliggjordes förhandlingarna med staten kring ett västsvenskt infrastrukturpaket, där merparten av investeringarna sker i Göteborg. Planeringen för Västlänken kan därmed gå vidare. I paketet låg också att ett trängselskattesystem kommer att införas i staden. Under hösten gav kommunfullmäktige detta sitt stöd.

Under det senaste året är det fortfarande Partihallsförbindelsen som inneburit den största satsningen. Ny järnväg och ny motorväg till Trollhättan har också varit ett stort projekt. Marieholmstunneln som är ett 3,5-miljardersprojekt drevs vidare under året.

Ju snyggare, desto renare

Många evenemang i staden har ökat nedskräpningen. En växande konsumtion genererar ökande mängder skräp som måste mötas med ökade städinsatser. I jämförelse med samma period 2007 har mängden uppsamlat skräp ökat med 22 procent. Under vardagar upplevs staden som ren men

ILLUSTRATION: SWEQO ARCHITECTS

Västlänken är en planerad tågtunnel under centrala Göteborg som binder samman pendeltågstrafiken och skapar nya stationer i staden. Trafiken kan bli tätare och residerna kortare.

under helger och evenemang krävs det stora arbetsinsatser för att hålla uppe nivån.

Göteborg fick 1000 nya papperskorgar under året för att minska nedskräpningen. En ny design på papperskorgen togs fram.

Arbetet med mindre upprustningar ute i stadsdelarna gick vidare. I Linnéstaden, Kärra-Rödbo, Torslanda och Lärjedalen gjordes en "upprustningsturné" där sådant som blivit eftersatt gavs en upprustning. Transformatorstationer eller stora betongväggar blir finare om man klär dem med träribbor och låter något grönt växa där. Och samtidigt blir det svårare för klottrarna.

I centrala staden fortsatte samarbetet med fastighetsägarna i Innerstaden. Här ingår till exempel den pågående upprustningen av Domkyrkoplan.

Under året mättes på försök den verkliga nedskräpningen i samarbete med Stockholm och SCB. Totalt finkammades 1 200 områden om vardera 25 kvadratmeter. Sammanställningen visar att drygt 50 procent av skräpet var fimpar, därefter kom glas och snus på cirka tio procent vardera.

Ett förslag till samordnad skötsel omfattande grönskötsel, renhållning och snöröjning har arbetats fram.

En handbok "Tjugosex sätt att nå ut i Göteborg" har getts ut för att visa på alternativ till den otillåtna affischeringen. En plan för skötsel och underhåll av utomhuskonst har utarbetats.

Hållbara strukturer för tillväxt och social utveckling

Omfattande utvecklingsinsatser pågår med fokus på sociala perspektiv i samhällsplaneringen och som syftar till att motverka segregation och bidra till ökad integration. Stadens arbete med sociala perspektiv i samhällsplaneringsprocessen har fortsatt att utvecklas. I det arbetet är "S 2020-uppdraget" både ett stöd och en process för att so-

Ombonade och befolkade rum, som exempelvis caféer, uppfattas oftast som trygga, medan andra sammanhang och miljöer kan ge känslor av rädsla. Under 2009 färdigställde Gabriella Sandstig på Göteborgs universitet sin avhandling om otrygghetens mekanismer - ett viktigt underlag för arbetet med att skapa en tryggare och säkrare stad. (Personerna på bilden har inget samband med avhandlingen.)

ciala frågor tas på allvar i kommunal planering, på samma sätt som ekonomi och miljö. Under året har en utbildning för nyckelpersoner i stadens verksamheter genomförts. Den syftar till gemensam kunskapsuppbyggnad och utvecklat samarbete mellan stadens verksamheter.

Det lokala utvecklingsavtalet mellan Göteborgs Stad och Staten och som syftar till att bryta utanförskap, är ytterligare ett verktyg i stadens integrationsfrämjande arbete. Arbetet har resulterat i förstärkta sysselsättningsåtgärder bl a för ungdomar och åtgärder för att utveckla det lokala trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet.

I EUs strukturfondsprogram finns medel avsatta för storstadsintegration och hållbar stadsutveckling. Under året har ett intensivt arbete skett för att dessa EU-medel skall komma staden tillgodo. Tillväxt och nya arbetstillfällen i Göteborgs nordöstra stadsdelar och Biskopsgården är ett viktigt mål liksom minskad arbetslöshet genom bättre samverkan.

Staden deltar även i kunskaps- och erfarenhetsutbyte med andra europeiska städer genom EU-programmet URBACT. URBACT-nätverket "My Generation" skall bidra till att förbättra europeiska städers förmåga att ta tillvara ungas potential. Göteborgs deltagande i nätverket har medverkat till ökad samverkan runt ungdomsfrågorna i staden med fokus på ungas delaktighet och inflytande.

I Göteborgs Stad pågår ett omfattande och långsiktigt trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete i samverkan med både statliga, privata, och ideella aktörer. Arbetet

omfattar bl a kunskapsuppbyggnad, baserad på forskning och metodutveckling, åtgärder som motverkar att ungdomar värvas till kriminella gäng samt trygghetsarbete i den offentliga miljön. Det senast tillkommande samverkansområdet mellan staden och ett stort antal statliga myndigheter rör långsiktiga, strukturella och konkreta åtgärder mot gängkriminalitet, organiserad brottslighet och otillåten påverkan. Under året har ett arbete inletts för att se vilka samordningsbehov som finns av stadens trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete.

Utmaningar och möjligheter

För Göteborg är det en stor utmaning att nu bygga ut en långsiktigt hållbar stad. Den miljöprofil man vill ge nybyggandet kommer att innebära att nya hus är ekologiskt och energimässigt allt bättre. Planeringsmässigt ligger man långt framme för att hantera klimatutmaningarna. De lågt liggande centrala områdena, som samtidigt är de mest expansiva regiondelarna, behöver säkras mot framtida havshöjning. Trafiksystemet behöver omformas där kollektivtrafiken tar merparten av den framtida trafikökningen.

De initiativ kring samverkan som tagits, ett väl fungerande näringsliv och en framstående universitets- och högskolemiljö ger goda förutsättningar för en bra utveckling. Den kanske största utmaningen ligger i att långsiktigt skapa förutsättningar för social hållbarhet, där integration och goda samhällsförhållanden råder i hela staden.

Miljöarbete och klimatanpassning

Alla nämnder och styrelser i Göteborg har den långsiktigt hållbara staden som ledstjärna. Inom den ekologiska dimensionen har begränsningen av negativ klimatpåverkan haft fortsatt högsta prioritet under 2009. Arbetet med att ta fram lokala miljö kvalitetsmål för Göteborg håller på att avslutas. Målen tydliggör önskade framtida tillstånd inom 12 områden och konkretiserar visionen om en ekologisk hållbar utveckling i Göteborgssamhället.

Lokala miljö kvalitetsmål redskap för konkreta åtgärder

De stora utmaningarna för Göteborg inom miljödimensionen har under en längre tid varit relaterade till klimatpåverkan, luftkvalitet, buller och kemikalieflöden. Utvecklingen inom transportsektorn är avgörande för att nå framgång. Förändrade transportsätt, resvanor, fordonstyper och drivmedel kan alla bidra till att tidigare negativa trender bryts. Gällande miljö kvalitetsnorm för kvävedioxid överskrids på flera trafikleder. För att åtgärda problemet bidrar kommunen för sin del med att ställa miljökrav vid upphandling av transporter och själv i sin fordonspark använda mer än 85 procent miljöfordon, vilket har uppmärksammats av organisationen Gröna Bilister med tio stjärnor av tio möjliga.

Arbetet med att ta fram lokala miljö kvalitetsmål för Göteborg håller på att avslutas. Målen tydliggör önskade framtida tillstånd inom 12 områden och konkretiserar visionen om en ekologisk hållbar utveckling i Göteborgssamhället. Målen är knutna till ansvar för uppföljning och ger tydliga råd och anvisningar för de aktörer i kommunen som kan påverka måluppfyllelsen. Vid 2009 års utgång har sex målområden beslutats av fullmäk-

tige: "Begränsad klimatpåverkan", "Giftfri miljö", "Bara naturlig försurning", "Frisk luft", "Levande skogar" samt "Odlingslandskap och våtmarker". Under 2010 kommer kvarstående mål att beslutas.

Många göteborgare störs av trafikbuller i sina bostäder. Minskad dubbdäcksanvändning minskar problemen vintertid, men arbetet med att skapa tyst sida måste fortsätta genom krav vid nybyggnad och minskad påverkan från fläktar och andra installationer på innergårdar i befintlig bebyggelse.

Kommunen har under året fortsatt att stödja projektet Clean Shipping som med utmärkelsen sjöfartsforums miljödiplom har fått kvitto på framgångsrikt arbete med att öka andelen miljövänliga sjötransporter. Projektets första fas avslutades under 2009 och slutrapporten konstaterar att allt fler rederier är beredda att leva upp till högt ställda krav på bränsleval och utsläppsindex.

Att möta extremt väder

Klimat- och sårbarhetsutredningen utgjorde startskott för en mer klimatanpassad stadsplanering. Göteborg Stad har sedan 2006 drivit projektet "Extremt väder". En delvis ny

FOTO: ANN KARLSSON

Under 2009 presenterades en fallstudie inom ramen för projektet "Extrema väderhändelser" för området Gullbergsvass i Göteborg, vilket bland annat inkluderar Göteborgs central. Studien diskuterar möjliga åtgärder och kostnader vid en havsvattennivå en meter högre än dagens högsta vattennivåer.

syn på byggnaders placering i förhållande till vattendrag och avloppssystem råder, och vikten av klimatanpassad styrning av bräddavledning har uppmärksamats i arbetet med Åtgärdsplan avlopp. Nya mätpunkter har tagits i bruk och ger viktig kunskap om lokala nivåvariationer och underlag för modellering av Göta älv och avloppssystem.

Biogas till 100 procent

Göteborg Energi AB har som vision att till år 2050 helt ha ersatt naturgasen med biogas, och flera projekt pågår för att bidra till att målet nås.

Gryaab AB är ännu den enda biogasproducenten i Göteborgsregionen och en av de största biogasproducenterna i landet. Gryaab AB producerar ca fem procent av Sveriges totala biogas. Göteborg Energi AB driver i samarbete med e.on. GoBiGas-projektet med syfte att kunna för-gasa biobränsle till biogas. Planeringen för att ersätta komposterings i Marieholm med en anläggning för rötning av biologiskt avfall till biogas fortsätter, men med försiktighet beroende på osäkerhet kring regelverkets utveckling.

BRG Business Region Göteborg AB/Biogas Väst är programägare för två Klimpprogram och har beviljats 83 mkr i bidrag till lokala klimatinvesteringar för utveckling av biogasproduktion, tankställe och gasdriva bussar och lastbilar. Projekten beräknas minska utsläppen av växthusetgas med 55 000 ton per år.

El-effektiviteten ska öka

I Göteborgs Stads energiplan definieras begreppet el-effektivitet på följande sätt: "minskad användning av el genom besparing och el använt för "rätt" ändamål samt effektivt producerad energi".

2009 antogs Program för miljöanpassat byggande som ger staden möjlighet att vid markanvisning ställa höga krav på högsta godtagbara energiförbrukning vid byggnation på kommunens mark.

För att producera el på ett effektivt sätt och ersätta sämre anläggningar i Europa byggdes Rya Kraftvärmeverk som nu varit igång sedan 2006. Fjärrvärmes och fjärrkylans goda exempel på att värma och kyla fastigheter utan att använda el.

Fastighetssektorns elförbrukning är stor. Effektiviteten mäts som förbrukning per m². Inom Göteborgs Stads fastighetsverksamheter pågår ett omfattande arbete för att få ner förbrukningen. Det är svårt att ännu se någon tydlig positiv trend. Arbetet är mycket tålamodskrävande där det gäller att också hitta incitament för slutkunden att spara el. I Gårdsten pågår installation av individuell mätning av el, värme och vatten. Med målet att alla lägenheter ska vara anslutna 2011.

När det gäller annan elintensiv verksamhet i staden som idrottsanläggningar, park- och gatuskötsel, vatten- och avloppshantering, nöje och evenemang, hamn, gatubelysning och spårvagnar så har el-effektiviteten ökat inom samtliga delar utom för spårvägen på grund av nya mer elkrävande vagnar. Till en del förklaras ökningen med att nya anläggningar har tillkommit under året.

Det 120 meter höga vindkraftverket på Gårdstensberget

stod klart under 2009 och tillgodoser områdets totala behov av fastighetsel. Framtidenkoncernen har installerat lokal vindkraft i Bergsjön och solceller i Högsbo. Liseberg AB har 2009 köpt ett vindkraftverk som klarar ca 5 procent av bolagets elbehov.

Förbrukningen av fossila bränslen ska minska

Den direkta förbrukningen av fossila bränslen sker inom Göteborgs Stad dels inom Göteborg Energi AB:s och Renova AB:s anläggningar dels inom fastighetssektorn, och med egna transporter.

Göteborg Energi AB:s och Renova AB:s anläggningar styrs av gas- och elpriser samt avfallsmängder och säger inte så mycket om beteendet inom organisationen. Dessa bör därför betraktas för sig. De fossila koldioxidutsläppen från dem minskar inte. När det gäller fastighetssektorn är måluppfyllelsen tydlig, med kontinuerlig utfasning av oljepannor.

Inom transportsektorn ökar andelen fordonsgas, etanol och el för tjänsteresor men det är för tidigt att uttala sig om måluppfyllelse. Genom ett kommunfullmäktigebeslut under året om komplettering av resepolicyn kommer trafiknämnden i sin roll som processägare att utarbeta metoder och rutiner för att implementera klimatkompensation för samtliga resor inom stadens organisation. Alla klimatkostnader – både för flyg och bil – ska kompenseras genom åtgärder inom Göteborgs Stad. Det här är ett viktigt beslut både för möjligheten till måluppfyllelse och att kunna mäta den.

Det systematiska miljöarbetet vinner terräng

Av kommunens sammanlagt ca 65 organisationer visar ett stort flertal i sina sammanställningar till årsredovisningen att man vill gå längre i miljöarbetet än att enbart uppfylla lagens baskrav. Så gott som samtliga nämnder och bolag har under 2009 fullföljt eller påbörjat införande av någon form av miljöledningssystem i enlighet med stadens miljöpolicy, många stadsdelar har valt miljöförvaltningens diplomeringsmodell, medan facknämnder och bolag oftare har använt till exempel ISO 14001-certifiering.

Utbildningsinsatser av såväl personal som medborgare inom miljöområdet har varit omfattande under 2009. Gryaab AB, med ansvar för regionala avloppsreningsverket, arbetar sedan en längre tid med utbildning för skolor, barn och ungdomar. Renova AB, det regionala avfallsbolaget, har initierat en Miljöskola för grund- och gymnasieskolan, Göteborgs Hamn AB utbildar alla nyanställda i stadens miljöarbete.

Hållbar konsumtion

2050 ska Göteborg ha en rättvis och hållbar utsläppsnivå för koldioxid. För att nå detta lokala miljökvalitetsmål krävs insatser på bred front, där även de utsläpp som vi orsakar genom vår konsumtion och livsstil ingår. Staden har i samarbete med andra kommuner och med Världsnaturfonden utvecklat vad som kallas ekologiska och koldioxidrelaterade fotavtryck på kommunal nivå, ett sätt att göra jämförelser möjliga. Projektet "Hållbar livsstil",

FOTO: ANNICA TRINE CARLSSON/HOUSE OF FAIR TRADE

Göteborgs stad kandiderar till att bli Fair Trade City, vilket bland annat betyder att offentlig konsumtion ska ses över ur etik- och rättviseperspektiv. Redan 1969 startades Alternativ Handel i Göteborg, idag Europas äldsta världsbutik, och här finns även Sveriges största importör av produkter inom området, the House of Fair Trade, som bland annat importerar korgar gjorda av återvunna chipspåsar från HEED i Bangladesh (bilden).

som inleddes under 2009, syftar till att utveckla temat på kommunens hemsida, att bedriva praktiskt beteendeförändringsarbete samt att påverka avfallshantering och inköp inom staden.

Kommunstyrelsen beslutade i december att staden ska kandidera till att bli FairTrade City, vilket bland annat innebär att kommunen ska erbjuda rättvisemärkta livsmedelsprodukter och anta en målsättning för den offentliga etiska konsumtionen.

Göteborgs Stads Upphandlings AB:s ramavtal tillhandahåller miljöalternativ inom de områden där detta är möjligt. Fler och fler inom stadens organisation konkretiserar kraven på hållbar konsumtion i sin inköbspolicy. Värt att uppmärksamma är trafiknämndens arbete med att ställa miljömässiga och sociala krav på drivmedel där nu flera stora leverantörer kan redovisa spårbarhet för sina produkter. En strävan att minska antalet kemikalier i verksamheten är högaktuellt område där alla delar av staden bidrar på olika sätt.

Andelen miljömåltider som kommunen serverar ökar

Miljönämnden, har som processägare för målet, i samverkan med utbildningssektorn och Göteborgs Stads Upp-

handlings AB utarbetat en definition av miljömåltider vilken har beslutats i miljönämnden.

Definition av miljömåltider:

En miljömåltid innehåller ekologiska livsmedel, som i så stor utsträckning som möjligt uppfyller kriterierna för klimatomärkning och kriterierna för etisk märkning (Fair Trade eller liknande).

I och med den nya definitionen kommer målet mer att betyda ekologiskt, klimatpositivt och etiskt. Måltidsituationen som helhet tas mer omhand genom projekt Måltid Göteborg. Uppföljningen av miljömåltider kommer att ansluta till Måltid Göteborg genom att bli en del av kvalitetsuppföljningen (Q-tal).

Andelen ekologiska livsmedel har ökat även i år och Göteborgs stadsdelar ligger bra till i nationella jämförelser. Nya grepp för 2009 som varit ett ekonomiskt kärvt år har varit att få lägre kostnader genom större andel vegetarisk mat och att minska svinnet.

Kretsloppssamhället utvecklas ytterligare

I den svaga ekonomiska konjunktursens spår har mängden avfall som skickas till förbränning fortsatt att minska under första delen av 2009, men redan vid halvårsskiftet hade minskningen avstannat och jämfört med föregående år är

Lokala miljö kvalitetsmål har tagits fram i Göteborg inom ramen för en vision om en ekologiskt hållbar stadsutveckling. Målen omfattar såväl användningen av odlingsmark som energifrågor och en rad andra områden.

skillnaden för helår marginell. Den totala mängden avfall som togs emot av Renova AB var 671 000 ton jämfört med 668 000 ton 2008. En förklaring till ökningen är att kapaciteten vid Sävenäs avfallsvärmeverk har ökat med bygget av en fjärde panna, vilket har medfört att bolaget tagit emot brännbart avfall från orter utanför kärnområdet.

Mängden separat insamlat källsorterat biologiskt avfall ökar och hushållens behov av insamling av restavfall avtar. Tester i Högsbo/Frölunda under året visar att tiden är mogen att införa varannanveckshämtning av hushållsavfall i hela staden.

För att ytterligare motivera hushållen till miljövänlig konsumtion och ökad källsortering provas viktbaserad avfallstaxa med början i Askim 2010.

Som ett led i strävan att återföra avloppsslammet närsämsnen till livsmedelsproduktion har Gryaab AB:s verksamhet certifierats enligt Svenskt Vattens nationella system REVAQ. Målsättningen är att i första hand återföra slam till odlad mark, i andra hand att tillverka jord av slammet. Ca 1000 ton som producerades under hösten har nu lagrats och uppfyller uppställda kriterier för spridning.

Hösten 2009 presenterades förslag till ny avfallslagstiftning som, om det genomförs, kommer att innebära stora konsekvenser för staden. Den viktigaste förändringen avser "frivälssystemet", en avreglering av marknaden för hantering av hushållsavfall, vilket kan komma att kräva en total översyn av kommunens ansvar för insamling och behandling.

Göteborgsregionens kommunalförbund har på medlemskommunernas uppdrag tagit fram ett förslag till regional avfallsplan, A2020, som nu remissbehandlas. Med kretsloppsprincipen i fokus formuleras ett antal mål med tidshorisonten år 2020, bland annat ska mängden hushållsavfall per person då vara lägre än 2008. För att bryta sam-

bandet mellan ekonomisk tillväxt och avfallsmängd är det också nödvändigt att förebygga uppkomsten av avfall, till exempel genom att minska matsvinnet som idag uppgår till 1 miljon ton/år i landet.

Vattenkvalitet i kran och sjö

Som ett led i genomförandet av EU:s vattendirektiv har den statliga vattenmyndigheten under de senaste åren kartlagt och klassificerat alla vattendrag och sjöar av betydelse i kommunen samt även kustvattnet.

För att ta del av och nyttiggöra lokala kunskaper har man samverkat med brett sammansatta vattenråd som tidigare bildats för Göta älv, Sävån och Mölndalsån. Kommunstyrelsen har också beslutat initiera ett nytt vattenråd för Göteborgs kustvatten.

Under 2009 har ett antal nämnder och bolag ägnat betydande tid för yttrande över underlagsmaterial och åtgärdsförslag. Vattenmyndighetens beslut i december 2009 innebär betydande åtaganden för staden när det gäller att minska utsläpp till havet och flera av våra vattendrag; prioriteringar inom tillsynen, ökade krav på enskilda avlopp, avloppsplaner och eventuellt även ytterligare förbättrad rening vid Ryaverket. Ett huvudsyfte med åtgärdsprogrammet är att alla vatten ska uppnå det som kallas god ekologisk standard senast år 2015. Inom Göteborg gör dock avvägning mot hamnverksamhet och andra samhällsintressen att undantag och tidsfrister är nödvändiga.

Göteborgarnas dricksvatten är av hög kvalitet, men hotas av utsläpp till råvattentäkten Göta älv, och för att öka säkerheten har nämnden för Göteborg vatten under året begärt medel för att bygga ut kapaciteten och införa ett nytt reningssteg vid Lackarebäckverket. Staden deltar också i arbetet med att utvidga nuvarande vattenskyddsområde till att omfatta hela Göta älv från Väneren till utloppet.

Folkhälsa

Stadens folkhälsosituation visar några positiva utvecklingstrender men också flera negativa värden. Stora hälsoskillnader finns fortfarande mellan stadsdelar både avseende nivå och fördelning mellan socioekonomiska grupper.

Trenden går mot en "storstadsprofil" med hög andel personer med god livsstil som bra matvanor, fysisk aktivitet och mindre hjärt/kärlsjukdom men nedsatt psykisk hälsa och riskbruk av alkohol – dessutom är hälsoskillnaderna stora inom staden. Detta framgår bland annat i rapporten "Öppna jämförelser", som handlar om folkhälsan i Sveriges kommuner.

Arbetslöshet och långtidssjukdom är faktorer som påverkar människors levnadsförhållanden och möjligheter till god hälsa. Andelen arbetslösa 16–64 år ökade mycket kraftigt. Däremot visar ohälsotalet en stadigt minskande trend.

RISKFAKTORER FÖR OHÄLSA

	2006	2007	2008	2009
Ohälsotal*	39,3	37,4	34,8	31,7
Arbetslösa 16–64 år (oktobermätning)	13 248	9 500	10 000	17 750

Källa: Stadskansliet

* Ohälsotalet är en kvot där täljaren är antalet utbetalda dagar (med sjukpenning, rehabiliteringspenning samt sjuk- och aktivitetsersättning) per person mellan 16 och 64 år under en 12-månadersperiod. Och nämnaren är antalet personer inom berörda åldersklasser.

Stora variationer i upplevd hälsa

I stadsdelarna Älvsborg, Torslanda och Majorna anger två tredjedelar eller fler att man har en god hälsa medan det är knappt hälften av boende i Nordost och Frölunda som upplever sig ha en god hälsa. Befolkningen i de nordöstra stadsdelarna, Biskopsgården, och Frölunda anger däremot i högre grad än boende i övriga stadsdelar att de har nedsatt psykiskt välbefinnande. I dessa stadsdelar finner man ytterligare hälsoproblem som högt blodtryck, diabetes och svår värk.

Stort intresse för högskoleutbildning i folkhälsovetenskap och folkhälsoarbete

Den långsiktiga satsningen på utbildning som riktar sig till politiker och tjänstemän i Göteborg fortsatte i år nu i samarbete med Västra Götalandsregionen. Med årets deltagare har sammantaget nästan 400 tjänstemän och politiker genomgått utbildningen.

FOTO: SCANPIX/ALESSANDRO DELLA BELLA

Stavgång har på bara ett tiotal år vuxit till en folksport med hundratusentals utövare och ger därmed ett viktigt bidrag till folkhälsan. Ett aktivt folkhälsoarbete på lokal nivå är en del av samhällsplaneringen inom ramen för arbetet med hållbar utveckling i Göteborg.

Långsiktig utmaning att utjämna skillnader i hälsa

En inbromsande samhällsekonomi påverkar möjligheterna att uppnå en jämlik hälsa i staden. Goda och trygga uppväxtvillkor för alla barn och ungdomar är en viktig förutsättning. Tillgång till arbete och försörjning är en annan. Det tredje är att det lokala folkhälsoarbetet som bedrivs i stadsdelarna med aktiva folkhälsoråd blir en del av samhällsplaneringen i staden med sikte på hållbar utveckling för den sociala dimensionen år 2020 (S2020).

En fjärde utmaning och angeläget utvecklingsområde är att skapa tillgång till hälsodata med ett hela staden perspektiv. Syftet med ett sådant är att stödja ett långsiktigt utvecklingsarbete inom folkhälsoområdet.

Kultur och fritid

Stadens 100-miljonerssatsning för byggande av konstgräsplaner fullföljdes. Göteborgs Stadsteater AB – en modern sjuttiofemåring med nyskriven teater och jämställdhet i fokus.

Stadsdelsnämnderna ansvarar för den lokala fritids- och kulturverksamheten samtidigt som kulturnämnden, Göteborgs Stadsteater AB, idrotts- och föreningsnämnden och Got Event AB är andra viktiga aktörer inom området. Förutom att verksamheterna är till gagn för stadens invånare, inte minst när det gäller att främja integration och jämställdhet, är de också betydelsefulla delar i stadens verksamheter för turism och evenemang.

Tillgången på unga ledare bättre än på länge.

Föreningslivet bland barn och ungdomar har haft en viktiga trend under många år. Konkurrensen från andra aktiviteter är betydande. De senaste mätningarna vid två olika tillfällen under året indikerade att ett trendbrott kan vara på gång. Samordnade insatser gjordes för att få barn- och ungdomar intresserade av kultur, idrott eller annan aktivitet som kan bedrivas i föreningsregi.

Den elevenkät som genomfördes tidigt under året pekade på att andelen unga ledare ökat över tid. Kommunens ledarsatsning har givit ett gott resultat och föreningslivet har nu betydligt fler ledare att ta till sig.

Fortsatt ekonomiskt stöd till föreningslivet

Kommunens största stöd till föreningslivet var att tillhandahålla anläggningar. Under 2009 färdigställdes tre konstgräsplaner i fullmått och två sjuannaplaner. Därmed fullföljdes stadens 100-miljonerssatsning på konstgräsplaner. Totalt blev det 19 konstgräsplaner. Två näridrottsplatser färdigställdes – ett samverkansprojekt mellan föreningsliv, bostadsföretag och kommunala förvaltningar. Två sporthallar, byggda med kommunalt föreningsstöd av föreningar färdigställdes under året. Kommunen betalade 97 mkr (113 mkr) i föreningsstöd.

Frölundaborgs ishall och numera campus togs i bruk efter renovering och tillbyggnad. Projektet har finansierats av kommunen och Frölunda Hockey Club. Därmed fick föreningar och förbund en komplett anläggning för hockey och konstakning på elitnivå.

Stöd till det fria kulturlivet

Under året har kulturnämnden sett över de ekonomiska stödformerna till det fria kulturlivet. Översynen resulterade i förenklingar och ökad flexibilitet i regelsystemet. Genom

FOTO: OLAKJELBYE (Bilden är något besuren)

Jämställdhetsarbete gav genomslag i Stadsteaterns utbud, bland annat genom mer nyskrivna pjäser. Bilden ovan visar dock en scen ur Trettondagsafton med Jonathan Silén och Mia Höglund-Melin.

”Snabb slant”, ett ekonomiskt stöd till ungdomar, fick 70 kulturprojekt totalt 0,7 Mkr. Ett motsvarande stöd till vuxna, ”Pronto”, har också skapats. Totalt betalade kultur nämnden ut 63 Mkr i kulturstöd till ca 185 organisationer.

Kultur i skolan – Skapande skola

Kulturrådet delade under 2009 ut 2,6 Mkr till 14 stadsdelar. Bidraget ska stimulera att kulturinsatser långsiktigt integrerar kulturen i skolans årskurs 4–9 som en del av lärandet. Lärjedalen valde att organisera Skapande Skola som en del av skolans ordinarie verksamhet, oftast inom ramen för Elevers Val. Det övergripande temat var berättande. Stadsdelen satsade på samarbete med grundskolans ordinarie personal och arbetade under året med drama/teater, lätskrivarverkstäder, film, musikvideo och dans.

12 procent av stadens grundskoleelever, ca 5 800 elever, gick i kommunala kulturskolan. Det innebär att i stort sett alla som ville få plats, fick detta.

Fortsatt ökning av antalet besök på museerna

2009 blev ett framgångsrikt år för stadens fyra museer, då antalet besök ökade med 24 procent till 648 000. Mest framgångsrik när det gäller besökutvecklingen var Konstmuseet med en ökning på 60 procent jämfört med ”reparationsåret” 2008. Även Stadsmuseet och Sjöfartsmuseet hade betydande öknings i besöksantalet. Röhsska museet och Konsthallen var under året exempel på institutioner som flyttade ut verksamhet utanför de ordinarie lokalerna och utanför centrumregionen.

GÄSTER/BESÖK			
1000-tal	2007	2008	2009
Uthyrning av idrottsanläggningar (planer och hallar/timmar)	272	297	289
– varav sporthallar	128	136	133
Gästnätter vid idrottscuper	230	218	220
Simhallar	701	877 ¹	1 076 ²
Ullevi	586	617	503
Scandinavium	805	801	679
Liseberg nöjesparken	2 981	2 820	3 100
– varav Jul på Liseberg	530	546	552
Stadsteatern	92	122	125
– varav barn och ungdom	20 ³	33	18
Pusterviksteatern	78	91	80
Konsthallen	39	49	38
Stadsbiblioteket	1 105	1 149	1 217
Stadsdelsbibliotek	2 687	2 775	2 979
Museibesök	497	524	648
– varav barn	118	132	163
Uthyrda fritidsbåtplatser, antal	7 089	7 261	7 241

¹ Från och med 2008 centrala bad och stadsdelsbad.

² Centrala bad och stadsdelsbad

³ Backa teatern delvis stängd 2007

Ullevi och Liseberg

Under året genomfördes fem utomhuskonserter med världsartisterna AC/DC, U2 och Madonna. En hockeymatch på Ullevi satte nytt utomhusrekord i Europa med knappt 32 000 åskådare. Motorevenemangen och friidrotten lyckades inte locka storpublik. Totalt sjönk publiksiffrorna på Ullevi och Scandinavium jämfört med 2008.

Lågkonjunkturen gynnade Liseberg AB 2009. De svenska turisterna stannade på hemmaplan och utländska turister lockades av en låg kronkurs.

Ännu ett succéår på scenen

Göteborgs Stadsteaters mångfalds- och jämställdhetsarbete fick genomslag i teaterns repertoar. Bidragande var satsningar på konstnärlig utveckling med fler konstnärliga ledare med utomnordisk bakgrund och en jämn könsfördelning bland ledarna. Stadsteatern satsade på svensk dramatik genom sju beställningsverk.

Förutom teateruppsättningarna genomfördes seminarier under temat ”Nya bilder av Sverige – Sverige och mänskliga rättigheter” i samarbete med Levande Historia i Göteborg och Mångkulturell Utveckling.

Den 29 september firade Göteborgs Stadsteater AB 75 årsjubileum. Precis som vid den första premiären spelades Shakespeare, denna gång ”Trettondagsafton”. Teaterns första kvinnliga teaterchef Karin Kavli uppmärksammades med en utställning.

Internationellt deltog Backateatern i barn- och ungdomsteaterfestivalen i Moskva. Samarbetet med Parapanda Theatre i Tanzania fortsatte med stöd från Kulturrådet.

Kulturarrangemang

Staden var arrangör för årliga kulturevenemang, ensam eller som medarrangör. Bland dessa kan nämnas Kulturnatta, Göteborgs Kulturkalas, Medborgarskapsceremonin och Göteborgs Filmfestival.

Välbesökta kulturarrangemang var ”Speldags” vid stadens äldreboende och träffpunkter och också ”Sommarunderhållningen” som genomförde arrangemang på olika ställen i staden. Publiken vid arrangemangen uppgick till 61 500 respektive 35 500 åskådare.

Scandinaviums framtid

En förstudie har startats för att avgöra evenemangsstråkets utformning i den del som rör Scandinaviumarenan. Målet är en större modern arena med hög teknisk kapacitet.

Jämställdhet och mångfald

Ännu ett steg närmare en stad med respekt för alla människors lika värde och rättigheter!

Fler statliga miljoner till utvecklingsarbete för hållbar jämställdhet och för jämställda stadsmiljöer!

Stadens chefer utbildas i HBT-frågor!

2000 chefer och nyckelpersoner på utbildning

För att klara jämställdhetsuppgifterna i sina verksamheter har nyligen 2000 chefer och nyckelpersoner ökat sina kunskaper i genusfrågor och jämställdhet. Kunskaperna ska omsättas i praktisk handling.

Utvecklingsarbete i allt fler verksamheter

Frölunda, Gunnared och Högsbo stadsdelsnämnder har fått statliga utvecklingsmedel för att öka chefers och medarbetares kunskaper i genusfrågor och stadskansliet för att jämställdhetsintegrera stadens budget- och uppföljningsprocess.

Allt fler förvaltningar och bolag lägger ett jämställdhetsperspektiv på sina verksamheter och tar fram handlingsplaner för jämställdhetsintegrering. Utvecklingsarbete har kommit igång på fler förskolor, skolor och inom fritids- och teaterverksamhet. Dessutom har man påbörjat arbetet i verksamheter som arbetar med hemtjänst, äldreboende, våld i nära relationer, funktionshinder, ungdomsvård, missbruksvård, rehabilitering samt stöd- och rehabiliteringsboende.

Tryggare och mänskligare Göteborg, Trafikkontoret och Göteborgs Stads Bostads AB har fått utvecklingsmedel för att lägga jämställdhetsperspektiv på stadsmiljön med fokus på tryggheten i stadsdelar.

Verktyg stöder arbetet

Staden har skrivit under den europeiska deklarationen för jämställdhet CEMR (The Council of European Municipalities and Regions) och en handlingsplan tas nu fram. Deklarationen är ett verktyg för att stödja kommuner, landsting och regioner i arbetet med att stärka demokratin och förbättra servicekvalitén.

Några förvaltningar och bolag har provat på Nyckeltalsinstitutets JÄMIX för att mäta jämställdheten för sina anställda och kunna jämföra sig med varandra och andra organisationer i hela landet. Fler av stadens organisationer kommer att erbjudas möjlighet att nyttja verktyget.

Fullständiga rättigheter

Liseberg invigde under våren en permanent utställning om mänskliga rättigheter.

Arbetet med mänskliga rättigheter uppmärksammades också på Barnkonventionens 20-årsdag med konferensen

Fullständiga rättigheter, där Jan Eliasson samt representanter från kommunstyrelsen medverkade. Göteborgs Stads utbildningsmaterial i mänskliga rättigheter demonstrerades för inbjudna chefer.

HBT- vänligare stad

Satsningarna på att uppmärksamma och förbättra homo-, bi- och transpersoners livssituation i Göteborg fortsatte med bland annat riktade utbildningar till äldreomsorgscheferna.

För tredje året i rad organiserades HBT-festivalen i Göteborg. Flera av stadens förvaltningar och bolag arbetar aktivt för att stödja festivalen och göra Göteborg till en mer HBT-vänlig stad.

Förstärkning av offentliga samtal

Seminarie serien "Fingret i ögat" på Stadsteatern fokuserade på mänskliga rättigheter med teman som rasism och främlingsfientlighet, hemlöshet, värdig äldreomsorg, religionsfrihet och apatiska barn. Syftet med satsningen är att förstärka det offentliga samtalet i Göteborg.

Interreligiös dialog

Arbetet med att utveckla en dialog mellan religiösa samfund och staden fortskred med bland annat en studieresa till Leicester, Storbritannien. Med på resan följde representanter från Interreligiösa rådet, kommunstyrelsen, tjänstemän och ett antal olika religiösa samfund i Göteborg.

Göteborg en stad för alla

Göteborgs Stad ska utvecklas till en förebild och föregångare i jämställdhet, mångfald och mänskliga rättigheter. Arbetet har sin utgångspunkt i principen om människors lika värde och rättigheter oavsett grundförutsättningar och ska säkerställa invånarnas rätt till en jämställd och likvärdig service. Göteborgs Stad ska kännetecknas som en attraktiv arbetsgivare med ett ständigt pågående arbete mot diskriminering och trakasserier.

Arbetsmarknadsinsatser

Insatserna har kraftigt ökat för att ordna arbetstillfällen särskilt för ungdomar, utrikes födda och personer med funktionsnedsättning. Närmare 2000 göteborgare har fått en meningsfull sysselsättning och anställning genom de många arbetsmarknadsinsatserna.

Den starkt försämrade konjunkturen gjorde att arbetslösheten stadigt ökade under större delen av året. Först i slutet av 2009 minskade den öppna arbetslösheten något. För att bidra till att arbetslösa göteborgare får meningsfull sysselsättning och anställningar har Göteborgs Stad i samarbete med Arbetsförmedlingen genomfört olika insatser.

Feriejobben populära

Sommaren 2009 var 1195 gymnasieungdomar i årskurs 1 ute i kommunala feriejobb. De flesta arbetade inom vård och omsorg. En omfattande utvärdering har gjorts av tidigare års feriejobb. Den pekar på att insatsen är framgångsrik och har mycket nöjda deltagare och arbetsplatser.

I samarbete med Arbetsförmedlingen har 60 utbildningsplatser skapats vid utbildningsförvaltningen. Unga arbetslösa med brister i gymnasieämnena får, under tre månader, coaching, orienteringskurser och möjlighet till prova-på-jobb.

Extra medel för utrikes födda

Anslaget för Arbetsmarknadsinsatser har fått extra medel för att genomföra en introduktionsanställning för nyanlända flyktingar och invandrare i åldrarna 19–39 år. 100 personer har deltagit och de flesta platser var inom gröna jobb. Antalet platser var fler, men har inte kunnat utnyttjas på grund av målgruppens bristande språkkunskaper.

Traineeverksamheten en framgång

Personer med funktionsnedsättning, som påverkar deras arbetsförmåga, behöver oftast ett särskilt stöd i arbetslivet. Den framgångsrika traineeverksamheten har fortsatt under året, där en coach ger kontinuerligt stöd till 50 personer.

Två tredjedelar av arbetsmarknadsanslaget går till ofentligt skyddat arbete (OSA) för funktionshindrade och har en stabil verksamhet för 375 personer. Det är något färre än planerat, men de gröna jobb som inrättats och som inte har använts inom OSA, har utnyttjats av andra prioriterade grupper.

600 fas tre-jobb i staden

När regeringen införde jobb- och utvecklingsgarantin 2007 aviserades fas tre för alla som inte fått jobb efter 450 dagar i garantin. Göteborgs Stad har ihop med Arbetsförmedlingen planerat för 600 fas tre-jobb. Vid års-

skiftet var ungefär 100 personer sysselsatta, men behovet beräknas öka och de inrättade platserna kommer då att användas fullt ut.

UPP!-ett nytt center för arbetslösa unga

I den lågkonjunktur som råder är många ungdomar arbetslösa och fler riskerar att bli det. För att stödja dem beslutade Kommunstyrelsen att stadens förvaltningar och bolag ska ordna en praktikplats per 20 anställda. Inventeringsarbetet startade under hösten och vid årets slut hade 700 praktikplatser tagits fram.

2010 fortsätter särskilda satsningar på arbetslösa unga för att ge dem bra sysselsättning i avvaktn på arbete eller studier. Med stöd från Europeiska socialfonden startas ett stort aktivitetscenter i centrala Göteborg. Det ska heta UPP! och blir ett komplement till stadens övriga arbetsmarknadsinsatser för unga.

En kartläggning av stadens olika arbetsmarknadsinsatser har gjorts under året. Med det som underlag fortsätter arbetet med att säkerställa att arbetsmarknadsinsatserna sker mer samordnat, enhetligt och med bättre kvalitet i utvärderingarna.

FOTO: MATILDA KARLSSON

Nermin Hussein Ghasem och Jasmine Larsson fick sina första erfarenheter av arbetslivet på feriejobb i somras.

Organisationsutveckling

Detta uppföljningsområde redovisar en mängd ambitioner för kontinuerlig verksamhetsutveckling, såsom samverkan, arbete i enlighet med personalidéns intentioner, utveckling av brukarmöte samt det prioriterade målet NMI.

Ett flertal översyner av organisationen i bolag och nämnder har initierats av kommunledningen under året. En gemensam nämnd har varit att effektivisera organisationerna och att underlätta den kommunikativa styrningen. Den största förändringen var den beslutade omorganisationen från 21 till 10 SDN från 2011.

Ett annat område som har arbetats med under året är utveckling av brukarmötet. En övervägande del av verksamheterna redovisar ett omfattande arbete med brukarundersökningar i form av brukarenkäter, referensgrupper andra typer av organiserade samtal. Sannolikt har brukarna goda möjligheter att lämna sina synpunkter.

Översynen av SDN organisationen

En av de viktigaste förändringarna sedan stadsdelsnämnderna bildades påbörjades under sommaren. Efter ett gemensamt yrkande från samtliga partier i kommunstyrelsen tillsattes en arbetsgrupp med uppdrag att skyndsamt se över den samlade SDN-organisationen.

Förra gången den samlade SDN-organisationen utredes var 2003–2004 men partierna lyckades då inte komma fram

till ett gemensamt beslut i frågan. Denna gång markerade partierna betydelsen av att åstadkomma ett resultat genom att gruppledarna själva ledde inriktningen för arbetet i den inledande fasen. Det stod ganska snart klart att partierna kunde enas kring en gemensam handlingsväg för den fortsatta översynen och stadskansliet fick under hösten ett formellt uppdrag att återkomma med ett förslag till ny SDN-organisation. Uppdraget innebar att fokus skulle vara på att öka effektiviteten i stadsdelsförvaltningarna för att därmed kunna erbjuda medborgarna en bättre kvalitet i servicebudet. Detta skulle ske genom en minskning av antalet SDN för att bli öka den ekonomiska robustheten och underlätta den kommunikativa styrningen. Stadskansliet skulle också utreda tre alternativ med 15, 12–10 respektive 5 SDN varav ett skulle förordas.

I slutet av november presenterades ett tjänsteutlåtande med ett förslag till 10 nya stadsdelsnämnder. Efter en politisk beredning av ärendet beslutade kommunfullmäktige i januari 2010 enligt tjänsteutlåtandet. Från och med den 1 januari 2011 har därmed 10 nya stadsdelsnämnder bildats i Göteborg från de ursprungliga 21.

Myndighetsutövning

Myndighetsutövning är ett centralt område i stadens verksamhet. Området har följts upp årligen sedan 2008.

Myndighetsutövning kan innebära en rad olika saker för den enskilde. Besluten kan vara såväl betungande som gynnande. Även de av stadens verksamheter som inte fattar beslut i traditionell mening handhar myndighetsutövning då de t ex fattar beslut om att lämna ut allmänna handlingar.

Rättvis och saklig behandling

All myndighetsutövning ska bedrivas i enlighet med den s.k. objektivitetsprincipen. Den enskilde ska behandlas rättvist och sakligt när han eller hon har kontakt med stadens verksamheter. För att säkerställa detta genomförs

kontinuerliga utbildningsinsatser. Gemensamma rutiner har tagits i bruk i allt större omfattning och nätverksarbete blir allt viktigare.

Samarbete och reformer

Olika reformer, bland annat på SDN-området, kommer med stor sannolikhet även att påverka myndighetsutövningen i staden och i förlängningen troligen leda till en större rättsäkerhet och möjlighet till likabehandling för den enskilde medborgaren.

GÖTEBORGS KOMMUN

BLOCK 3 | FINANSIELL ANALYS OCH RÄKENSKAPER

Med Göteborgs kommun avses nämnderna och finansförvaltningen, i huvudsak den skattefinansierade verksamheten. I detta block analyseras kommunens finansiella ställning och utveckling ur ett antal perspektiv. Här återfinns också de lagstadgade räkenskapsrapporterna med tilläggsupplysningar.

BLOCK 3 | FINANSIELL ANALYS OCH RÄKENSKAPER

GÖTEBORGS KOMMUN

51 Finansiell analys av Göteborgs kommun

För att kunna analysera Göteborgs kommun används en speciell finansiell analysmodell. Viktiga inslag i den är trender och helhetsperspektiv.

Analysen skall ge förutsättningar att bedöma organisationens kontroll över att kontanta in- och utflöden på kort och lång sikt hålls på en nivå som tillåter en kvalitativt god verksamhet.

56 Finansiella positioner

Göteborgs kommun har stora finansiella åtaganden genom en betydande upplåning för kommunens eget behov men också för att täcka bolagens behov.

Under dessa avsnitt redovisas bland annat olika risker kring stadens åtaganden.

58 Stadsdelsnämnder – ekonomiskt utfall

Här görs en kort analys av stadsdelsnämndernas ekonomiska utfall för året.

59 Facknämnder – ekonomiskt utfall

Här redovisas en kort analys av större facknämnders ekonomiska utfall.

60 Kommunens resultaträkning, kassaflödesanalys, balansräkning

Här återfinns kommunens räkenskapsrapporter.

62 Finansiella nyckeltal – kommunen

Ett antal finansiella nyckeltal redovisas över en femårsperiod.

63 Drift- och investeringsredovisning

Drift- och investeringsredovisning som enligt lagstiftningen skall finnas med i årsredovisningen. Dessa rapporter möjliggör en avstämning mellan den fastställda årsbudgeten och det verkliga utfallet.

66 Tillämpade redovisningsprinciper

Här finns en beskrivning av de viktigaste redovisningsprinciperna för kommunen.

68 Noter – kommunen

Här redovisas noterna till kommunens resultaträkning, finansieringsanalys och balansräkning.

72 Finansiell profil för Göteborgs kommun

På denna sida görs en kort analys med hjälp av en finansiell profil hur Göteborgs kommun de senaste åren har utvecklats finansiellt i förhållande till övriga kommuner i Västra Götalands län.

Finansiell analys av Göteborgs kommun

Göteborgs kommun redovisade 2009 ett positivt resultat med 552 mkr. I resultatet ingick dock en jämförelsestörande engångsintäkt på 273 mkr. Exkluderas den, uppgick resultatet exklusive jämförelsestörande poster till 279 mkr. Samma resultatmått uppgick under 2008 till 423 mkr. Detta innebär att det löpande driftsresultatet för kommunen försvagades med 144 mkr mellan 2008 och 2009.

Årets investeringar slutade på 1 444 mkr, vilket var en minskning med 383 mkr jämfört med 2008. Skattefinansieringsgraden av investeringarna uppgick till 88 procent. Detta innebär att de flesta investeringar under året kunde finansieras med skatteintäkter. De resterande 12 procenten finansierades av försäljningsinkomster från bland annat exploateringar.

I detta avsnitt görs en djuplodande finansiell analys av Göteborgs kommun. Med Göteborgs kommun avses nämnderna och kommuncentrala poster. Koncernen Göteborgs Stad analyseras på sidan 75.

MODELL FÖR FINANSIELL ANALYS

För att kartlägga och analysera resultat, utveckling och ställning för Göteborgs kommun används en speciell finansiell analysmodell som utgår från fyra viktiga finansiella aspekter: Det finansiella resultatet, kapacitetsutvecklingen, riskförhållanden samt kontrollen över den finansiella utvecklingen. Dessa fyra aspekter som benämns, resultat – kapacitet och risk – kontroll, utgör hörnstenar i den modellen.

Målsättningen är att utifrån dessa identifiera eventuella finansiella möjligheter och problem och därigenom försöka klargöra om kommunen har en god ekonomiskushållning som föreskrivs i kommunallagen.

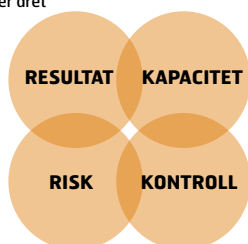
RK-modellen: Fyra aspekter vid finansiell bedömning

Vilken balans har kommunen haft över sina intäkter och kostnader under året och över tiden?

Vilken kapacitet har kommunen att möta finansiella svårigheter på lång sikt?

Föreligger några risker som kan påverka kommunens resultat och kapacitet?

Vilken kontroll har kommunen över den ekonomiska utvecklingen?

RESULTAT OCH KAPACITET

SKATTE- OCH NETTOKOSTNADSUTVECKLINGEN

Förändring i procent	2007	2008	2009
Skatteintäktsutveckling	6,3	3,7	2,5
Nettokostnadsutveckling	7,1	7,8	3,2

Skatteintäkterna ökade under 2009 med 2,5 procent. Kommunen sänkte under 2008 sin skatt med 25 öre. Exkluderas denna skattesänkning uppgick skatteintäktsutvecklingen under 2008 till 4,7 procent. Det innebär att skatteintäktsutvecklingen mellan 2008 och 2009 nästan halverades.

Nettokostnadsutvecklingen sjönk till 3,2 procentenheter under 2009, vilket var en minskning jämfört med 2008 med hela 4,6 procentenheter.

ÅRETS RESULTAT OCH JÄMFÖRELSESTÖRANDE POSTER

(mkr)	2007	2008	2009
Årets resultat	981	281	552
Årets resultat i relation till skatteintäkter och kommunalekonomisk utjämning (%)	4,8	1,3	2,5
Årets resultat exkl. jämförelsestör. poster	1 181	423	279
Årets resultat exkl. jämförelsestör. poster i relation till skatteintäkter och kommunalekonomisk utjämning(%)	5,8	2,0	1,3

Kommunens resultat uppgick år 2009 till 552 mkr, vilket jämfört med 2008 var en förbättring med 271 mkr.

I resultatet ingick dock en jämförelsestörande engångsintäkt som uppgick till 273 mkr. Det var en realisationsvinst som uppstod när kommunen under året sålde Göteborgs Spårvägar AB till det helägda dotterbolaget Göteborgs Kommunala Förvaltning AB (GKF).

Exkluderas ovanstående jämförelsestörande intäkt uppgick resultat till 279 mkr. Samma resultatmätt uppgick under 2008 till 423 mkr. Detta innebar att det löpande driftsresultatet för kommunen exklusive jämförelsestörande poster försvagades med 144 mkr mellan 2008 och 2009.

Relateras årets resultat till skatteintäkterna redovisade kommunen under 2009 ett resultat på 2,5 procent. Exkluderas den jämförelsestörande engångsintäkten uppgick nyckeltalet till 1,3 procent.

Generellt brukar ett resultat på ca 2 procent betraktas som god ekonomisk hushållning, eftersom ett sådant resultat ger utrymme för att över en längre tid skattefinansiera större delen av normal investeringsvolym i en kommun. Göteborg uppvisade under den senaste femårsperioden ett snitt på cirka 4 procent exklusive jämförelsestörande poster. Detta innebär att kommunen kan anses ha uppfyllt det krav som kommunallagen ställer på god ekonomisk hushållning.

ÅRETS RESULTAT PER SEKTOR

mkr	2007	2008	2009
Stadsdelsnämnder	73	-164	-90
Facknämnder	-54	-38	26
Kommuncentrala poster	962	483	616
– varav jämförelsestörande poster	-143	-142	273

Görs en mer detaljerad uppdelning av kommunens resultat, redovisade stadsdelsnämnderna 2009 ett resultat på -90 mkr och facknämnderna ett resultat på 26 mkr, totalt -64 mkr för nämnderna. Jämfört med 2008 var det en förbättring med 138 mkr. En förklaring till det förbättrade resultatet var att nämnderna under året började anpassa sig till det rådande ekonomiska läget och de kommunbidrag de har blivit tilldelade under 2010.

De kommuncentrala posterna (centralt budgeterade poster som skatteintäkter, räntekostnader, ränteintäkter m m) redovisade ett starkare resultat under 2009 jämfört med 2008. Inklusivt reavinster uppgick resultatet till 616 mkr, jämfört med 483 mkr under 2008. Exkluderas dock den ovan tidigare nämnda engångsintäkten på 273 mkr försvagades de kommuncentrala posterna med 140 mkr. En viktig förklaring till försvagningen var en vikande skatteintäktsutveckling som i sin tur minskade marginalerna för de kommuncentrala posterna.

BUDGETUTFALL

Jämfört med budget redovisade kommunen ett överskott på 552 mkr, då kommunen för 2009 budgeterade ett nollresultat. 341 mkr av överskottet beror på reavinster i samband med försäljningar medan resterande del av överskottet, 211 mkr, är hänförligt till den löpande verksamheten. Förklaringarna till avvikelsen i verksamheten består av såväl negativa som positiva avvikelser i förhållande till vad som hade budgeterats. Kraftigt minskade skatteintäkter och ökade kostnader för försörjningsstöd och pensioner

kunde till slut vägas upp av lägre räntekostnader kraftigt sänkta premier till AFA avseende avtalsförsäkringar samt en uppbromsad kostnadsutveckling i nämndsektorn.

DRIFTSKOSTNADSANDEL

(Löpande kostnaders andel av skatteintäkter och kommunal ekonomisk utjämning)

Procentandel	2007	2008	2009
Verks. intäkter och kostnader (netto)	91,0	94,7	95,6
Avskrivningar	3,0	3,0	3,3
Driftskostnadsandel före jämförelsestörande poster och finansnetto	94,0	97,7	98,9
Finansnetto	0,3	0,3	-0,2
Driftskostnadsandel efter finansnetto	94,3	98,0	98,7
Jämförelsestörande poster (netto)	1,0	0,7	-1,2
Driftskostnadsandel	95,3	98,7	97,5

En grundläggande förutsättning för att uppnå och vidmakthålla en god ekonomisk hushållning är att balansen mellan löpande intäkter och kostnader är god. Ett mått på denna balans är driftskostnadsandel, som innebär att samtliga löpande kostnader inklusive finansnetto relateras till skatteintäkter inklusive kommunal ekonomisk utjämning. Redovisas en driftskostnadsandel under 100 procent har kommunen en positiv balans mellan löpande kostnader och intäkter. Generellt brukar en driftskostnadsandel på 98 procent betraktas som god ekonomisk hushållning eftersom då klarar de flesta kommuner av att över en längre tidsperiod finansiera sina reinvesteringar och nödvändiga nyinvesteringar.

När Göteborgs kommuns driftskostnadsandel analyseras, framgår det att nettot av verksamhetens intäkter och kostnader under 2009 tog i anspråk 95,6 procent av skatteintäkterna, en ökning med nästan 1 procentenhet jämfört med 94,7 procent under 2008.

Vidare tog avskrivningarna i anspråk 3,3 procent och finansnettot -0,2 procent. Förklaringen till att finansnettot hamnade på -0,2 procent var att kommunen för första gången på mycket länge uppvisade ett positivt finansnetto, intäkterna översteg kostnaderna. Förklaringen var till stor del att ränteläget förbättrades under året.

Totalt innebar detta att kommunens nettokostnader och finansnetto exklusive jämförelsestörande poster tog i anspråk 98,7 procent av skatteintäkterna. Jämfört med 2008 var det en försvagning med 0,7 procentenheter, vilket förklarades av att verksamhetens kostnadsutveckling var högre än skatteintäktsutvecklingen.

De jämförelsestörande posternas andel av skatteintäkterna uppgick till -1,3 procent under 2009 jämfört med 0,7 procent under 2008. Förklaringen till att andelen har förändrats från 0,7 procent till -1,3 procent var att under 2008 hade kommunen jämförelsestörande kostnader på 142 mkr, medan under 2009 hade kommunen jämförelsestörande intäkter på 273 mkr. De gav då ett istället tillskott till kommunens driftskostnadsandel.

Totalt tog kommunens nettokostnader inklusive finansnetto och jämförelsestörande poster i anspråk 97,5 procent av skatteintäkterna under 2009. Detta var en förbättring med 1,2 procentenheter jämfört med 2008, vilket förklaras enbart av de jämförelsestörande intäkterna på 273 mkr. Utan dessa hade driftskostnadsandelen försvagats mellan 2008 och 2009.

ÅRETS INVESTERINGAR

	2007	2008	2009
Investeringsvolym (mkr)	1 454	1 827	1 444
Investeringsvolym / bruttokostnader (%)	6	7	5
Investeringar / avskrivningar (%)	236	286	202

Göteborgs kommuns samlade investeringsvolym uppgick under 2009 till 1 444 mkr, vilket var en klart lägre volym än under 2008. I förhållande till kommunens bruttokostnader investerade kommunen för 5 procent under 2009, en minskning med två procentenheter jämfört med föregående år. Jämfört med andra kommuner i Sverige är dock 5 procent en normal investeringsvolym.

Av tabellen ovan framgår också att kommunens samlade investeringsutgifter under 2009 uppgick till 202 procent av avskrivningskostnaderna. Detta innebar att kommunens investeringsvolym återigen klarade av att täcka kommunens reinvesteringar i befintliga anläggningar och även har möjlighet till vissa nyinvesteringar i samband med volymtillväxt.

SKATTEFINANSIERINGSGRADEN AV INVESTERINGARNA

procent	2007	2008	2009
Skattefinansieringsgrad av investeringar	110	50	88

Ett viktigt nyckeltal när det gäller investeringarna är skattefinansieringsgraden. Den mäter hur stor andel av investeringarna som kan finansieras med de skatteintäkter som återstår när den löpande driften är finansierad. 100 procent innebär att kommunen kan skattefinansiera samtliga investeringar som är genomförda under året, vilket i sin tur innebär att kommunen inte behöver låna till investeringarna och att kommunens långsiktiga finansiella handlingsutrymme stärks.

Skattefinansieringsgraden förbättrades under 2009 till 88 procent. Detta innebar att av en investeringsvolym på 1 444 mkr kunde nästan 1 300 mkr finansieras med skatteintäkter. De resterande 150 mkr finansierades med försäljningsinkomster från bland annat exploateringar. Detta innebar i förläningen att kommunens långsiktiga handlingsberedskap kunde hållas oförändrad under 2009.

SOLIDITET enligt balansräkningen

procent	2007	2008	2009
Soliditet	19	19	19
– Tillgångsförändring	2	8	9
– Förändring av eget kapital	19	4	9
Soliditet exklusive upplåning som sker för bolagens behov	37	38	37

Soliditeten är ett mått på kommunens långsiktiga finansiella handlingsutrymme. Den visar hur stor del av kommunens tillgångar som har finansierats med skatteintäkter. Ju högre soliditet, desto starkare långsiktig finansiell handlingsberedskap har kommunen.

Kommunens soliditet förblev oförändrad mellan 2008 och 2009. Den låg på 19 procent för båda åren. Det var andra året i följd som kommunens soliditet inte förbättrades.

Göteborgs kommuns soliditet påverkas dock till viss del av kommunens vidareutlåning för att täcka bolagens lånebehov. Exkluderas vidareutlåningen i balansräkningen uppgick soliditeten till 37 procent under 2009, en försvagning med en procentenhet jämfört med 2008. Det är denna soliditet som bör användas när man jämför med de flesta andra kommunerna i Sverige.

SOLIDITET inklusive samtliga pensionsförpliktelser

procent	2007	2008	2009
Soliditet inkl. samt pensionsförpliktelser och löneskatt	-13	-12	-10

Ett annat soliditetsmått som har blivit allt vanligare när kommuner jämförs är att inkludera kommunens pensionsförpliktelser som är äldre än 1998 och ligger utanför balansräkningen. Görs detta för Göteborgs kommun, uppgick soliditeten till -10 procent jämfört med -12 procent under 2008. Genomsnittet bland svenska kommuner ligger runt 0 procent.

SKULDSÄTTNINGSGRAD

procent	2007	2008	2009
Total skuldsättningsgrad	81	81	81
– varav avsättningsgrad	5	5	5
– varav kortfristig skuldsättningsgrad	24	27	29
– varav långfristig skuldsättningsgrad	52	49	47

Av kommunens totala tillgångar har 81 procent finansierats med främmande kapital. Detta brukar benämnas skuldsättningsgrad och är soliditetens motsats.

Vid 2009 års slut var 47 procent av kommunens skulder långfristiga, vilket innebär att de förfaller till betalning om ett år eller mer. De har under senaste åren minskat från 52 till 47 procent. De kortfristiga skulderna utgjorde 29 procent av skulderna och dessa skulder har däremot ökat i omfattning med 5 procentenheter sedan 2007. Den tredje de-

len i skuldsättningsgraden avser kommunens avsättningar. Dessa har legat på 5 procent under perioden.

Jämfört med en genomsnittlig kommun har Göteborg en högre skuldsättning.

KOMMUNALSKATT			
procent	2007	2008	2009
Göteborgs kommun			
kommun	21,55	21,30	21,30
Göteborgsregionen (GR)			
kommunerna (13 st)	21,55	21,51	21,53

År 2009 var den totala kommunalskatten i Göteborg 31,75 procent av den kommunalt beskattningsbara förvärvsinkomsten. Den primärkommunala skatten var 21,30 procent medan landstingsskatten till Västra Götalandsregionen var 10,45 procent.

I de tretton kommunerna i Göteborgsregionen (GR) varierade den primärkommunala skattesatsen under 2009 mellan 20,49 procent i Partille till 22,80 procent i Lilla Edet. Göteborg hade med sina 21,30 procent den sjätte lägsta skatten bland GR-kommunerna. Sedan 2007 har den kommunala skattesatsen bland GR-kommunerna minskat med cirka 2 öre. I Göteborg har kommunalskatten under motsvarande period minskat med 25 öre.

RISK – KONTROLL

LIKVIDITET UR ETT RISKPERSPEKTIV			
procent	2007	2008	2009
Kassalikviditet	76	72	93
Balanslikviditet	76	72	93

Kommunens kassalikviditet har under de senaste åren legat runt 75 procent. Vid årsslutet 2009 uppgick den till 93 procent, vilket inte var ett rättvisande värde för den löpande genomsnittskassalikviditeten under året. Den var lägre i genomsnitt under året.

Kommunens likviditet påverkas liksom soliditeten av vidareutlåningen till de kommunala bolagen. I princip kan dock konstateras att kommunen de senaste åren har haft en sådan nivå på kassalikviditeten att kommunen i kort och medellångt finansiellt perspektiv inte behöver vidta drastiska åtgärder för att möta finansiella betalningstoppar. Det finns dock ingen överlikviditet i form av några finansiella placeringar.

FINANSIELLA NETTOTILLGÅNGAR OCH NETTOLÅNESKULD

mkr	2007	2008	2009
Nettolåneskuld	-2 954	-3 358	-2 112
Övriga kortfristiga fordringar och skulder (netto)	-2 522	-2 587	-3 688
Övriga långfristiga fordringar och skulder (netto)	1 298	1 290	1 142
Finansiella nettotillgångar	-4 178	-4 655	-4 658

I måttet finansiella nettotillgångar ingår alla finansiella tillgångar och skulder i balansräkningen som kommunen beräknas omsätta på 10–20 års sikt, nämligen finansiella anläggningstillgångar, omsättningstillgångar, samt kort- och långfristiga skulder. Måttet är viktigt, eftersom det speglar den finansiella handlingsberedskap som ligger någonstans mellan de kortsiktiga likviditetsmåten och det långsiktiga soliditetsmålet.

De finansiella nettotillgångarna försvagades under 2009 marginellt med 3 mkr. De uppgick till -4 658 mkr vid årets slut, vilket innebar att kommunens skulder översteg kommunens likvida medel och fordringar.

De finansiella nettotillgångarna kan delas upp i tre större delar:

Den första är "nettolåneskulden" med vilken avses de räntebärande skulder som kommunen har tagit upp för att finansiera anläggningstillgångar. Den förbättrades mellan 2008 och 2009 med 1 246 mkr till -2 112 mkr. Förklaringen till det var att kommunen tillfälligt kunde finansiera en del av sina anläggningstillgångar med kortfristiga skulder. Detta kommer dock inte att bestå, utan under 2010 beräknas nettolåneskulden öka igen.

Den andra delen är kommunens övriga kortfristiga fordringar och skulder, som till största delen ej är räntebärande. Här skedde en försvagning under året med -1 101 mkr till -3 688 mkr.

Den tredje delen är övriga långfristiga fordringar och skulder, vilka marginellt förändrades mellan 2008 och 2009. De uppgick under 2009 till 1 142 mkr.

Resultatet av ovanstående förändringar var att kommunens totala skulder under 2009 ökade för andra året i rad, dock efter att ha minskat med nästan 40 procent mellan 2005 och 2008. Detta innebär att kommunens långsiktiga finansiella handlingsutrymme blivit svagare under 2008 och 2009. Detta kommer på sikt att bidra till en högre finansiell belastning i form av ökade räntekostnader i framtiden.

Kommunens låneskuld analyseras mer ingående under avsnittet finansiella positioner på sidorna 56–57. Där återfinns också en analys av kommunens borgensåtagande.

PENSIONSÅTAGANDE

mkr	2007	2008	2009
Individ. del, placeras av anställda	364	402	428
Långfristig pensionsavsättning	1 032	1 084	1 146
Ansvarsförbind. tidig. pen. system	8 463	8 564	8 812
Pensionsåtagande	9 859	10 050	10 386
Särskild löneskatt	2 392	2 439	2 520
Pensionsåtagande + löneskatt	12 251	12 489	12 906

Kommunens totala pensionsåtagande inkl löneskatt 2009 uppgick till 12 906 mkr varav 10 950 mkr avser åtaganden som är äldre än 1998, de så kallade pensionsförpliktelserna i ansvarsförbindelsen. Denna del av pensionsåtagandet redovisas inte i balansräkning enligt kommunal redovisningslag. Aktualiseringsgraden är 93 procent.

Pensionskostnaderna inklusive löneskatt uppgick till 1 100 mkr under 2009. Jämfört med 2008 ökade dessa med 77 mkr. I kostnaderna för 2009 ingick bl a utbetalning av pension från pensionsförpliktelserna i ansvarsförbindelsen med 319 mkr, utbetalning av pensionspremier till avgiftsbestämt pensionssparande med 447 mkr samt avsättning till förmånsbestämd ålderspension (FÅP) med 95 mkr. Till detta kommer löneskatt med 214 mkr.

Från och med 2007 har personer med FÅP rätt att tillgodoräkna sig anställningstid före 1998. Kommunen gjorde 2006 en avsättning med 540 mkr för åren 2007–2011 för att möta denna specifika skuldökning. Denna avsättning bedömdes 2008 vara för låg och kommunen avsätta därför ytterliggare 40 mkr för perioden 2009–2011. I årsbokslutet för 2009 återstår 167 mkr av den totalt avsatta summan på 580 mkr.

PROGNOSÄKERHET OCH BUDGETFÖLJSAMHET

En god prognosäkerhet innebär att kommunen har goda förutsättningar till att anpassa sig efter förändrade förutsättningar under året. En prognosavvikelse under 1 procent av kostnadsomslutningen innebär en god prognosäkerhet. Budgetföljsamhet är ett annat mått på kommunens finansiella kontroll. Budgetavvikelsen bör teoretiskt ligga så nära noll som möjligt.

Med anledning av de kraftiga svängningarna i de ekonomiska omvärldsförutsättningarna har bedömningarna kring kostnadsutvecklingen under 2009 varit särskilt svåra. Sena återbetalningar av premier för kommunens avtalsförsäkringar är bl a en av de bakomliggande faktorerna till att kommunens resultat för 2009 mer än fördubblades jämfört med årets sista prognos. Trots detta uppgår prognosavvikelsen inte till mer än ca 0,7 procent, vilket innebär att prognosäkerheten för kommunen totalt fortfarande kan betraktas som god.

De förändrade omvärldsförutsättningarna förklarar också varför nämndernas ekonomiska utfall förbättras med mer än 100 mkr jämfört med oktoberprognosen. Även osäkerheten kring de förändrade förutsättningarna för 2010 lig-

ger bakom den något svagare prognosäkerheten såväl som nämndernas budgetavvikelse på mer än 200 mkr. Stora delar av nämndsektorn har relativt betydande krav på sig att anpassa sin verksamhet till kärvareramar 2010. Den försämrade budgetföljsamheten indikerar i det här fallet på att nämnderna genom att bromsa kostnadsutvecklingen har påbörjat dessa anpassningar.

SAMMANFATTANDE KOMMENTAR

Det rådandet konjunkturläget har påverkat Göteborgs kommun som under de två senaste åren har gått från en relativt god resultatnivå till en nivå som inte ger utrymme för större oförutsedda kostnader. Ökade kostnader och/eller minskade skatteintäkter kommer att innebära en risk för att kommunen inte klarar av det lagstadgade balanskravet. Detta kan då innebära en belastning inför framtiden, då negativa resultat skall återställas inom en treårsperiod.

Vidare kommer varje kostnadsökning medföra att kommunen får mindre möjlighet att skattefinansiera sina investeringar. Detta leder i sin tur till en ökad lånefinansiering som innebär ökade finansiella kostnader för kommunen i framtiden. Dessa finansiella kostnader tar då i anspråk en större andel av skatteintäkterna och det blir mindre till den löpande verksamheten. Därför är det grundläggande att den löpande balansen mellan intäkter och kostnader bevaras och på sikt stärks igen när konjunkturen vänder uppåt. Då kommer Göteborg att kunna vidmakthålla den finansiella kontroll som är så viktig för att över tid kunna bedriva en god planerad kommunal service.

Finansiella positioner

Den externa upplåningen för kommunen och bolagen har under året ökat med 1,2 miljarder. Kommunens nettolåneskuld minskade däremot med 1,2 miljarder på grund av ett antal engångsposter av jämförelsestörande karaktär.

Kreditbetygen har bibehållits på en fortsatt mycket hög nivå och upplåningen har genomförts utan störningar trots oroligheterna på finansmarknaderna under början av året.

Extern upplåning för kommun och bolag

Kommunens och bolagens externa upplåning uppgick vid årsskiftet till 37,4 miljarder, en ökning med 1,2 miljarder i jämförelse med 2008. Den genomsnittliga återstående löptiden på den samlade låneskulden uppgick vid årsskiftet till 3,20 år och räntebindningen till i genomsnitt 2,17 år. Kommunens internbank svarade för 21,7 miljarder, Förvaltnings AB Framtiden för 14,4 miljarder och lån upptagna av bolagen utanför internbanken för 1,2 miljarder. Den skattefinansierade verksamhetens del av skulden, nettolåneskulden, uppgick till 2,1 miljarder, cirka 5,5 procent av den totala upplåningen. Refinansieringsbehovet under perioden 2010–2013 beräknas till cirka 27,0 miljarder.

Upplåningens förfallostruktur 2009 (mkr)

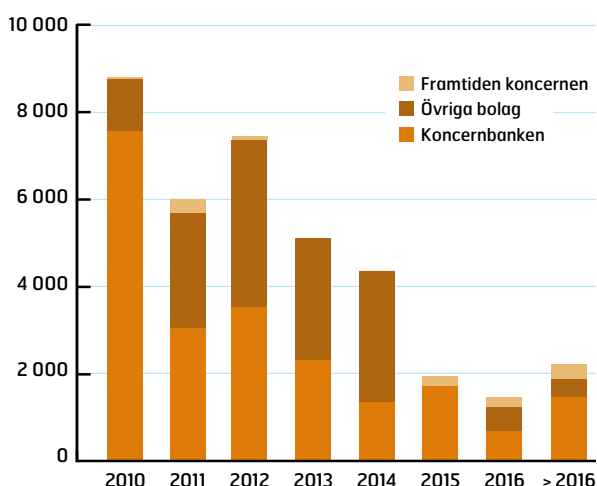
Internbankens uppdrag är att säkerställa likviditetsförsörjningen för såväl kommunen som bolagen med undantag för Förvaltnings AB Framtiden. Trots oroligheterna på finansmarknaderna har det inte förekommit några störningar i upplåningsverksamheten, varken på korta eller långa löptider. Effekten har begränsats till högre marginaler än tidigare. Sammantaget har dock räntekostnaderna mins-

kat på grund av det låga ränteläget som varit under året. Kreditvärderingsinstituterna Moody's och Standard & Poor's har under året bekräftat kommunens starka kreditvärdighet. Kommunens kreditbetyg är från Moody's sedan 2006 det högsta möjliga, Aaa, och från Standard & Poor's sedan 2007 det näst högsta, AA+. Båda betygen har stabila utsikter. Händelser som enligt institutens analyser skulle kunna påverka betygen negativt är en väsentlig försämring av resultatnivåerna eller en betydligt kraftigare skuldökning än förväntat.

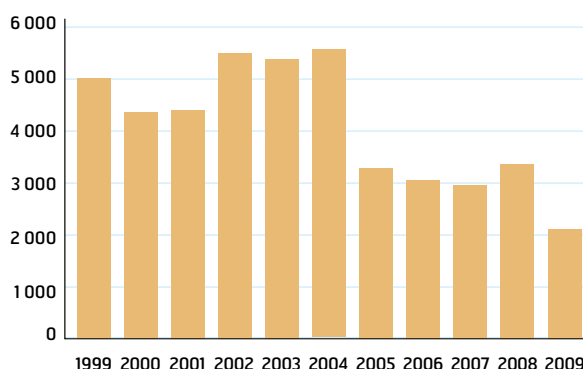
Kommunens nettolåneskuld

Nettolåneskuld definieras som internbankens upplåning minskad med vidareutlåning till bolagen och den likviditet som tillfälligt placerats i marknaden. Vid utgången av 2009 uppgick nettolåneskulden till 2,1 miljarder, en minskning från 2008 med ca 1,2 miljarder. Minskningen av nettolåneskulden beror till stor del på tillfälligt konjunkturstöd för år 2010, försäljningen av Göteborgs Spårvägar AB till Göteborgs Kommunala Förvaltnings AB och sänkta premier för avtalsgruppsjukförsäkring och avgiftsbefrielseförsäkring för år 2009.

UPPLÅNINGENS FÖRFALLOSTRUKTUR 2009 (mkr)

NETTOLÅNESKULDENS UTVECKLING 1999–2009 (mkr)

Räntekostnaden för nettolåneskulden uppgick till 43,5 mkr och belastar skattekollektivet. Den genomsnittliga upplåningsräntan under året var 1,38 procent inklusive kostnader för räntetak. Snitträntan på nettolåneskulden i december inklusive kostnader för riskavtäckning uppgick till 0,59 procent.

Nettolåneskulden är skyddad mot ränteuppgångar med räntetak och högst 25 procent av nettolåneskulden får ha ränteomsättning inom den närmaste tolv månadersperioden. Den genomsnittliga räntebindningen skall ligga i intervallet 2–4 år. Vid årsskiftet var den genomsnittliga räntebindningen 3,42 år.

Finanspolicy

Kommunens strategi för att säkerställa kommunens och bolagens finansieringsbehov följer den av kommunfullmäktige beslutade finanspolicyn. Några väsentliga punkter är:

- Ränterisken. För nettolåneskulden gäller en räntebindning om 2–4 år.
- Motpartsrisik. Lägsta nivåer på kreditvärdighet och högst 30 procent av den samlade motpartsrisiken hos en motpart.
- Valutarisk. Ingen valutarisk skall finnas.
- Finansieringsrisk. Högst 35 procent av den externa skulden får förfalla inom den kommande 12 månadersperioden.

Kommunen är genom derivatavtal utsatt för en risk att en motpart inte kan fullgöra sina förpliktelser. Motpartsrisiken hos svenska och utländska banker var vid årsskiftet något högre än förra året på grund av nedgraderingar hos enskilda motparter. Beräknat på affärsvolym fanns 55 procent av motpartsrisiken hos lägst AA ratade motparter och 100 procent av risken hos lägst A2 ratade motparter. Kommunen har under oron på finansmarknaderna inte påverkats negativt av några motpartsförändringar. Samtliga planerade aktiviteter i marknaden har också kunnat genomföras.

Vid årsskiftet uppfylldes finanspolicyn på samtliga punkter utom kravet för bindande lånelöfte. Policyn säger att det skall finnas bindande lånelöfte som täcker minst två års likviditetsförsörjning om kreditmarknaden av något skäl inte skulle fungera. Vid slutet av 2009 uppgick låneförfallen till 10,7 mdr kr. Tillgängliga lånelöften uppgick till 8,0 mdr kr.

De kommunala bolag skall fastställa vilken ränterisk som är acceptabel med utgångspunkt i bolagets egna förutsättningar. Samtliga bolag omfattas även av kraven om att inga lån får vara exponerade i utländsk valuta och att placering av likviditet i marknaden skall ske i papper med hög kvalitet (kreditvärdighet) och likviditet.

Borgensåtagande

Kommunen tecknar i vissa fall borgen för lån till de kommunägda bolagen, men även för andra externa verksamheter.

Kommunens samlade borgensåtagande för lån uppgick 2009-12-31 till 1 943 mkr, vilket är en minskning med 113 mkr i förhållande till 2008. Minskningen kan i huvudsak härledas till de egna kommunala bolagen.

Utöver borgen för lån tecknar kommunen även borgen för pensionsåtagande hos vissa kommunala bolag, kommunalförbund och stiftelser, som inte säkerställts genom andra pensionslösningar. Det totala borgensåtagandet för pensionsåtagande uppgick vid årsskiftet till 751 mkr en ökning med 26 mkr i förhållande till 2008.

Göteborgs kommun har inte infriat några borgensåtaganden under 2009.

KOMMUNENS SAMLADE BORGENSÅTAGANDE FÖR LÅN

Ändamål (mkr)	2008-12-31	2009-12-31
Övriga egna bolag	1 324	1 204
Småhus, bostadsrätter	15	12
Stiftelser	583	586
Föreningar	131	138
Övrigt	3	3
Totalt	2 056	1 943

Nytt bankavtal

Den 1 november började det nya bankavtalet, som innebär minskade kostnader, att gälla för Göteborgs Stad dess förvaltningar och dess bolag samt kommunalförbund. Ramavtal har tecknats med två banker gällande betalningsförmedling, koncernkonto med kredit, löneförmedling och bidragsutbetalningar.

Stadsdelsnämnder – ekonomiskt utfall

Året har präglats av kraftigt ökade kostnader för försörjningsstödet, men för övriga verksamheter har kostnaderna ökat i en betydligt lägre takt än under de senaste åren.

Göteborg var t o m 2009 indelat i 21 stadsdelsnämnder. Nämndernas verksamhet finansieras till allra största delen med kommunbidrag. Kommunbidraget till stadsdelsnämnderna, som grundas på befolkningens storlek och sammansättning i respektive stadsdel, skall finansiera stadsdelens nettokostnader för förskola, grundskola, äldreomsorg, insatser för personer med funktionsnedsättning, försörjningsstöd med mera.

Utöver det utgår även särskilt kommunbidrag för ett antal resursnämndsuppgifter där nämnden ofta har ansvaret för att tillgodose behoven för flera stadsdelar eller för hela staden.

Ekonomiskt utfall

ÅRETS RESULTAT 2009			
Nämnd mkr	Netto kostnad	Kommun bidrag	Årets resultat
Stadsdelsnämndernas befolkningsram	-15 963	15 871	-92
Resursnämndsuppgifter	-177	179	2
Totalt SDN	-16 140	16 050	-90

Skillnaden mellan kommunbidraget och nettokostnaden är nämndernas resultat. Genom att använda tidigare års överskott kan nämnden finansiera ett negativt resultat. Med anledning av det ansträngda ekonomiska läget för kommunen stoppades under våren alla nya beslut om att använda tidigare års överskott för att finansiera årets verksamhet.

Under 2009 var det fyra nämnder som redovisade en negativ avvikelse mot det budgeterade resultatet på minst en miljon kronor, SDN Bergsjön, SDN Linnéstaden, SDN Tuve-Säve och SDN Backa.

KOSTNADS- OCH PERSONALVOLYMSUTVECKLING för befolkningsramen			
Förändring i procent	2007	2008	2009
Nettokostnad	6,9	7,3	3,8
Lönekostnad	6,4	8,5	3,2
Personalvolym, antal arbetade timmar	2,6	1,6	-0,8

Kraftigt ökade kostnader för försörjningsstöd

Konjunktur nedgången har medfört en kraftig ökning av arbetslösheten som inneburit ökade kostnader för kommunen för försörjningsstöd. Totalt ökade kostnaderna under 2009 med mer än 20 procent jämfört med 2008, vilket motsvarar nästan 200 miljoner kronor.

Trendbrott för kostnadsökningarna inom funktionshinder?

För övriga verksamheter har kostnaderna under 2009 ökat i betydligt lägre takt än åren dessförinnan.

NETTOKOSTNADSFÖRÄNDRING PER VERKSAMHET			
Förändring i procent	2007	2008	2009
Förskola	9,1	10,0	4,6
Grund-, särskola och skolbarnomsorg ¹	4,3	3,1	2,0
Äldreomsorg	5,8	6,2	-0,1
Individ och familjeomsorg exkl försörjningsstöd	5,0	5,6	1,3
Funktionshinder	7,4	12,1	4,3

¹ Justerad för organisatoriska förändringar

Framförallt gäller det funktionshinderområdet där kostnadsökningen 2009 var den i särklass lägsta under 2000-talet. Frågan är om det var början på en ny utveckling?

Att kostnadsökningen inom förskolan är så pass hög jämfört med andra områden beror på att ca 1 100 fler barn har fått en plats under året.

Framtidsbedömning

Även om konjunkturen ser ut att ha bottnat under 2009 får vi räkna med arbetslösheten och kostnaderna för försörjningsstödet kommer att fortsätta öka under 2010, innan de förhoppningsvis vänder neråt igen. För att rymma den ökade kostnaden inom de kärvarer förutsättningar som nämnderna har 2010 krävs det en ytterligare begränsning av kostnadsökningarna inom övriga verksamheter.

Från 2011 går stadsdelsnämnderna en spännande tid till mötes med en ny organisation för att möta nya utmaningar.

Facknämnder – ekonomiskt utfall

Göteborgs Stad har ca 20 större facknämnder. Dessa redovisade 2009 kostnader på 12,5 miljarder kronor. Kostnaderna finansierades till övervägande del med kommuninterna respektive externa intäkter på 8,1 miljarder. Resterande del på 4,4 miljarder finansierades direkt via kommunbidrag. I detta avsnitt analyseras några av de större nämnderna.

Facknämnderna redovisade 2009 ett resultat på 26 mkr, vilket var en förbättring jämfört med 2008 med 64 mkr. Budgetavvikelsen för 2009 uppgick till 119 mkr. Den var något större än föregående år. Facknämndernas egna kapital uppgick vid årsskiftet till 502 mkr.

Kretsloppsnämnden är huvudman och beställare av kommunal vatten- och avloppsförsörjning samt avfallshandtering. Verksamheten har inget kommunbidrag utan finansieras via taxor och avgifter. Nämnden redovisade ett resultat på 13 mkr (-6), vilket var drygt 22 mkr högre än budget. Nämndens resultatprognos har successivt förbättrats under året. Förbättringen är hänförlig till lägre kostnader inom avfallsverksamheten beroende på lägre avfallsmängder.

KRETSLOPPSNÄMNDEN – resultat och eget kapital		
mkr	2008	2009
Resultat		
Vattenförsörjning	5	-4
Avfallshantering	-11	17
Totalt Kretsloppsnämnden	-6	13
Eget kapital, utgående balans		
Vattenförsörjning	13	9
Avfallshantering	41	58
Totalt Kretsloppsnämnden	54	67

Fastighetsnämnden är kommunens mark- och bostadspolitiska organ. Nämnden redovisade ett resultat på 6 mkr (8 mkr), vilket var 6 mkr högre än budget. Förbättringen för innevarande år beror bland annat på förändrade redovisningsprinciper. Realisationsvinster på sålda anläggningstillgångar uppgick till 68 mkr (116 mkr).

Färdtjänstnämnden har till huvuduppgift att ansvara för tillståndsprövning och tillhandahållande av färdtjänstresor. Nämnden redovisade ett resultat på -12 mkr (-19), vilket var 3 mkr bättre än budget.

Färdtjänstnämnden driver tillsammans med bland annat trafiknämnden projektet KOLLA. Projektet syftar till att skapa förutsättningar för färdtjänstresenärer att resa i den ordinarie kollektivtrafiken.

Några aktiviteter inom projektet har blivit fördröjda vilket inneburit att kostnaderna blivit något lägre än budgeterat. Kostnaderna för projektet uppgick 2009 till 23 mkr och ingår i färdtjänstnämndens resultat.

Trafiknämnden har till huvuduppgift att tillgodose medborgarnas och näringslivets transportbehov. Nämnden redovisade ett resultat på -4 mkr (0).

En ny leverantör upphandlades för parkeringsövervakning under året. Successivt har intäkterna för denna verksamhet ökat, totalt sett 8 mkr jämfört med 2008. Trots denna ökning blev intäkterna något lägre än budgeterat, vilket har balanserats med högre intäkter för avgiftsparering samt lägre kostnader för underhåll.

Utbildningsnämnden ansvarar för kommunens gymnasieskola, gymnasiesärskola och vuxenutbildning i kommunal regi. Under våren redovisade nämnden en prognos på minus 53 mkr, vilket var 28 mkr sämre än det budgeterade resultatet. Det medförde att kommunstyrelsen tog initiativ till en fördjupad uppföljning av nämnden och ett antal dialogmöten på presidienivå.

Nämnden och förvaltningen har efter det intensifierat sitt omställningsarbete vilket tillsammans med externa faktorer, t ex lägre kostnader för avtalsförsäkringar, gjort att resultatet för året blev i det närmaste noll.

Lokalförsörjningsnämnden ansvarar för drift och underhåll av kommunala fastigheter. Nämnden redovisade ett resultat på 18 mkr (0), vilket är 18 mkr bättre än budget. Avvikelsen beror till största delen på en felaktig budgetering av kapitalkostnader i budgeten för 2009.

Resultaträkning – kommunen

Belopp i mkr	2007	2008	2009
Verksamhetens intäkter not 1	6 550	6 714	6 664
Verksamhetens kostnader not 2, not 3	-25 212	-26 871	-27 510
Jämförelsestörande poster not 4	-175	-142	-
Avskrivningar och nedskrivningar not 5	-615	-638	-714
Verksamhetens nettokostnader	-19 452	-20 937	-21 560
Skatteintäkter not 6	18 272	19 005	19 437
Kommunalekonomisk utjämning mm not 6	2 246	2 268	2 366
Finansiella intäkter not 7	1 494	1 576	980
Finansiella kostnader not 7	-1 554	-1 631	-944
Jämförelsestörande finansiella poster not 8	-25	0	273
Resultat före extraordinära poster	981	281	552
Extraordinära intäkter	-	-	-
Extraordinära kostnader	-	-	-
ÅRETS RESULTAT	981	281	552

Kassaflödesanalys – kommunen

Belopp i mkr	2007	2008	2009
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN			
Resultat före extraordinära poster	981	281	552
Återföring av- och nedskrivningar	615	638	714
Justeringsposter löpande verksamheten not 9	-38	188	45
Summa likvida medel från verksamheten	1 558	1 107	1 311
NETTOINVESTERINGAR			
Immateriella anläggningstillgångar	-3	2	1
Materiella anläggningstillgångar	-1 077	-1 586	-1 315
Summa nettoinvesteringar	-1 080	-1 584	-1 314
FINANSIERING			
Ökning (-) / minskning (+) långfristiga fordringar	318	-591	1 265
Ökning (+) / minskning (-) långfristiga skulder	-797	259	629
Summa finansiering	-479	-332	1 894
FÖRÄNDRING AV KAPITALBINDNING			
Ökning (-) / minskning (+) förråd och lager	17	0	0
Ökning (-) / minskning (+) kortfristiga fordringar och placeringar	-1 450	-579	-3 290
Ökning (+) / minskning (-) kortfristiga skulder	399	1 774	1 899
Summa förändring av kapitalbindning	-1 034	1 195	-1 391
FÖRÄNDRING KASSA OCH BANK (likvida medel)	-1 035	386	500

Balansräkning – kommunen

Belopp i mkr	2007	2008	2009
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar not 10	8	6	5
Materiella anläggningstillgångar not 11 och 12	11 966	12 914	13 515
Finansiella anläggningstillgångar not 13	1 322	1 311	1 162
Finansiella anläggningstillgångar koncernföretag	13 464	14 066	12 950
Summa anläggningstillgångar	26 760	28 297	27 632
Omsättningstillgångar			
Förråd och lager	16	16	16
Kortfristiga fordringar not 14	3 245	2 190	1 902
Kortfristiga fordringar koncernföretag	2 412	4 047	7 625
Kassa och bank	289	675	1 175
Summa omsättningstillgångar	5 962	6 928	10 718
SUMMA TILLGÅNGAR	32 722	35 225	38 350
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER			
Eget kapital not 15	6 281	6 562	7 114
varav årets resultat	981	281	552
Avsättningar			
Avsättningar för pension och liknande förpliktelser not 16	1 271	1 357	1 435
Övriga avsättningar not 17	244	346	313
Summa avsättningar	1 515	1 703	1 748
Skulder			
Långfristiga skulder not 18	17 022	17 285	17 919
Långfristiga skulder koncernföretag	98	94	89
Kortfristiga skulder not 19	6 237	7 451	9 326
Kortfristiga skulder koncernföretag	1 569	2 130	2 154
Summa skulder	24 926	26 960	29 488
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER	32 722	35 225	38 350
Ställda säkerheter och ansvarsförbindelser not 20			
Borgensförbindelser	2 889	2 780	2 694
Pensionsavsättningar inom linjen	8 525	8 617	8 880
Särskild löneskatt	2 066	2 089	2 153
Övrigt	400	400	400

Finansiella nyckeltal – kommunen

	Bokslut 2005	Bokslut 2006	Bokslut 2007	Bokslut 2008	Bokslut 2009
RESULTAT – KAPACITET					
Skatteintäktsutveckling	6,2%	5,8%	6,3%	3,7%	2,5%
Nettokostnadsutveckling exkl. jämförelsestörande poster	2,4%	3,9%	7,1%	7,8%	3,2%
Driftskostnadsandel					
Verksamhetens intäkter och kostnader (netto)	91,0%	89,9%	91,0%	94,7%	95,6%
Planenliga avskrivningar	3,2%	3,3%	3,0%	3,0%	3,3%
Driftskostnadsandel exkl. jämför. poster och finansnetto	94,2%	93,1%	94,0%	97,7%	98,9%
Finansnetto	1,1%	0,5%	0,3%	0,3%	-0,2%
Driftskostnadsandel exkl. jämförelsestörande poster	95,3%	93,6%	94,3%	98,0%	98,7%
Jämförelsestörande engångsposter	-9,5%	4,1%	1,0%	0,7%	-1,2%
Driftskostnadsandel	85,8%	97,7%	95,3%	98,7%	97,5%
Årets resultat / skatteintäkter och kom. ek. utjämn	14,2%	2,3%	4,8%	1,3%	2,5%
Årets resultat exkl. jämförelsestörande poster / skatteintäkter och kom. ek. utjämn	4,7%	6,4%	5,8%	2,0%	1,3%
Skattefinansieringsgrad av året investeringar	274%	87%	110%	50%	88%
Investeringar / bruttokostnader	5%	5%	6%	7%	5%
Investeringar / avskrivningar	197%	198%	236%	286%	202%
Soliditet enligt balansräkningen	14,7%	16,5%	19,2%	18,6%	18,6%
Tillgångsförändring	21%	-3%	2%	8%	9%
Förändring av eget kapital	115%	9%	19%	4%	8%
Soliditet inkl. samtliga pensionsförpliktelser	-12%	-12%	-13%	-12%	-10%
Total skuld- och avsättningsgrad	85%	84%	81%	81%	81%
varav avsättningsgrad	3%	5%	5%	5%	5%
varav kortfristig skuldsättningsgrad	25%	23%	24%	27%	29%
varav långfristig skuldsättningsgrad	57%	56%	52%	49%	47%
Primärkommunal skattesats (%)	21,55	21,55	21,55	21,30	21,30
RISK OCH KONTROLL					
Kassalikviditet	87%	75%	76%	72%	93%
Rörelsekapital (mkr)	-1 091	-1 816	-1 844	-2 653	-762
Finansiella nettotillgångar (mkr)	-5 183	-4 631	-4 178	-4 655	-4 658
Nettolåneskuld (mkr)	-3 282	-3 068	-2 954	-3 358	-2 112

DEFINITIONER

DRIFTSKOSTNADSANDEL = löpande kostnader i % av skatteintäkter och kommunal-ekonomisk utjämn

SKATTEFINANSIERINGSGRADEN AV INVESTERINGARNA = (resultat före EO+avskrivningar) / nettoinvesteringar

KASSALIKVIDITET = (kortfristiga fordringar + kortfristiga placeringar + kassa och bank) / kortfristiga skulder

FINANSIELLA NETTOTILLGÅNGAR = (finansiella anläggningstillgångar + omsättningstillgångar) – (kortfristiga + långfristiga skulder)

SOLIDITET = eget kapital / totala tillgångar

RÖRELSEKAPITAL = omsättningstillgångar – kortfristiga skulder

NETTOLÅNESKULD = kommunens upplåning med avdrag för vidareutlåning till bolagen och placerad likviditet

Investeringsredovisning – kommunen *

mkr	Byggnader och mark	Maskiner och invent.	Totalt 2009
FACKNÄMNDER			
Fastighetsnämnden	186,4	0,0	186,4
Idrotts- och föreningsnämnden	36,0	0,0	36,0
Lokalförsörjningsnämnden	18,3	14,9	33,2
Lokalsekretariatet	729,0	0,0	729,0
Nämnden för Medichus	54,8	15,2	70,0
Park- och naturnämnden	26,4	0,0	26,4
Trafiknämnden	266,8	5,4	272,2
Nämnden för Göteborg vatten	89,1	1,2	90,3
Total summa	1 406,9	36,7	1 443,6

*Periodens anskaffningar – brutto

Driftsredovisning – kommunen

mkr	Intäkter	Kostnader	Netto- kostnader	Kommun- bidrag	Årets resultat	Utgående eget kapital
STADSDELSNÄMNDER						
Askim	110,1	-818,7	-708,6	710,7	2,1	44,1
Backa	200,0	-1 004,6	-804,6	798,9	-5,6	8,3
Bergsjön	106,6	-901,9	-795,3	765,8	-29,5	35,1
Biskopsgården	243,8	-1 226,4	-982,6	984,2	1,6	30,7
Centrum	369,1	-1 527,4	-1 158,2	1 172,2	13,9	77,1
Frölunda	237,7	-783,7	-545,9	548,0	2,1	10,4
Gunnared	229,4	-1 225,4	-996,0	986,7	-9,3	17,5
Härlanda	219,0	-858,7	-639,7	626,2	-13,5	53,7
Högsbo	284,8	-848,6	-563,8	569,9	6,1	21,2
Kortedala	148,4	-1 073,6	-925,2	922,8	-2,4	44,3
Kärra-Rödbo	118,9	-471,7	-352,8	358,2	5,4	26,8
Linnestaden	242,2	-1 004,0	-761,8	736,3	-25,5	-2,1
Lundby	321,9	-1 382,2	-1 060,4	1 066,4	6,0	40,6
Lärjedalen	122,8	-1 312,6	-1 189,8	1 181,4	-8,4	78,9
Majorna	286,8	-1 075,7	-788,9	790,4	1,5	56,6
S Skärgården	28,9	-193,0	-164,1	159,9	-4,2	16,4
Torslanda	94,4	-802,8	-708,4	711,9	3,5	14,1
Tuve-Säve	137,8	-512,2	-374,4	370,8	-3,6	4,7
Tynnered	295,3	-1 293,5	-998,2	989,3	-8,9	42,6
Älvsborg	95,7	-629,8	-534,1	527,6	-6,5	26,1
Örgryte	210,3	-1 120,4	-910,2	893,4	-16,8	13,1
Resursnämndsuppgifter	50,3	-227,4	-177,0	179,2	2,1	23,1
SUMMA STADSDELSNÄMNDER	4 154,1	-20 294,2	-16 140,1	16 050,3	-89,8	683,3
FACKNÄMNDER MED SÄRSKILD INRIKTNING						
Byggnadsnämnden	107,2	-194,8	-87,6	85,1	-2,5	27,1
Fastighetsnämnden	627,7	-442,6	185,1	-179,5	5,6	95,4
Färdtjänstnämnden	109,6	-307,5	-197,9	185,6	-12,3	31,2
Idrotts- och föreningsnämnden	116,4	-415,4	-299,0	303,5	4,5	18,6
Kommunledningen	279,1	-688,6	-409,5	414,9	5,4	19,6
Konsumentnämnden	3,1	-14,9	-11,8	11,7	-0,1	1,1
Kulturnämnden	101,9	-347,4	-245,5	244,6	-0,9	3,3
Lokalförsörjningsnämnden	1 445,1	-1 332,3	112,8	-95,0	17,9	32,6
Miljönämnden	52,9	-90,3	-37,4	41,4	4,0	10,1
Nämnden för Intraservice	366,6	-366,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Nämnden för Medichus	727,4	-672,5	54,9	-62,7	-7,8	24,5
Park- och naturnämnden	211,1	-344,4	-133,3	127,8	-5,4	11,5
Sociala resursnämnden	357,0	-739,1	-382,1	382,7	0,6	29,0
Trafiknämnden	1 223,1	-1 743,7	-520,7	516,2	-4,4	18,6
Utbildningsnämnden	721,2	-2 160,7	-1 439,5	1 439,9	0,4	44,8
Valnämnden	5,5	-14,6	-9,0	8,9	-0,2	1,1
Vuxenutbildningsnämnden	70,9	-444,2	-373,4	382,2	8,8	32,8
Överförmyndarnämnden	0,8	-14,9	-14,1	14,6	0,5	2,4

mkr	Intäkter	Kostnader	Netto- kostnader	Kommun- bidrag	Årets resultat	Utgående eget kapital
FACKNÄMNDER MED TAXEFINANSIERAD VERKSAMHET						
Nämnden för Göteborg Vatten	445,4	-441,1	4,2	0,0	4,2	32,6
Kretsloppsnämnden	993,2	-979,8	13,5	0,0	13,5	68,0
ÖVRIGA FACKNÄMNDER OCH ANSLAG						
Arkivnämnden	37,7	-53,6	-15,9	15,6	-0,4	0,7
Business Region Göteborg AB	0,0	-10,0	-10,0	10,0	0,0	0,0
Fastighetsnämnden transfereringar	0,1	-51,0	-50,9	49,5	-1,4	-1,4
Framtidens kollektivtrafik	20,6	-22,6	-2,0	2,0	0,0	0,0
GBG & Co Träffpunkt AB	0,0	-78,5	-78,5	78,5	0,0	0,0
Idrott- och föreningsnämnden: Studieförbunden	0,0	-31,2	-31,2	31,2	0,0	0,0
Keillers Park	0,0	-0,6	-0,6	0,5	0,0	0,6
Lokalsekretariatet	42,9	-72,7	-29,8	24,2	-5,6	-5,5
Revisorskollegiet	4,0	-27,7	-23,7	23,8	0,1	1,5
Räddningsförbundet Storgöteborg	0,0	-278,7	-278,7	278,7	0,0	0,0
Trygg vacker stad	0,6	-57,0	-56,4	56,1	-0,3	0,0
Överförmyndarnämnden Arvoden	0,0	-10,7	-10,7	12,2	1,6	1,6
SUMMA FACKNÄMNDER	8 071,1	-12 449,4	-4 378,3	4 404,0	25,6	502,0
SUMMA NÄMNDER	12 225,2	-32 743,7	-20 518,4	20 454,3	-64,2	1 185,3
Kommuncentrala poster	2 017,9	-3 175,9	-1 158,1	1 715,3	557,2	5 797,8
Fastighetsförsäljningar						
Reavinst-/förlust	68,1	0,0	68,1	0,0	68,1	0,0
Konsolideringar	-6 392,0	6 749,8	357,8	-367,2	-9,4	130,9
RESULTAT KOMMUNEN	7 917,3	-29 167,9	-21 250,6	21 802,4	551,8	7 114,0
KOMMUNALFÖRBUND						
Fastigheten Stretered	36,4	-4,9	31,5	0,0	31,6	49,8
Räddningstjänsten Storgöteborg	549,6	-542,8	6,8	0,0	6,8	85,1
<i>Förvärvsbolag Göteborgs Kommunalförbund</i>	<i>586,0</i>	<i>-547,7</i>	<i>38,3</i>	<i>0,0</i>	<i>38,4</i>	<i>134,9</i>
Minoritetsintresse	-	-	-	-	-18,6	-41,7
TOTALT KOMMUNALFÖRBUND	586,0	-547,7	38,3	0,0	19,8	93,2

Tillämpade redovisningsprinciper

En viktig del för att leva upp till redovisningens uppgift, att utgöra ett relevant bedömnings- och beslutsunderlag, är att olika redovisningsprinciper redovisas på ett öppet och informativt sätt. I detta avsnitt beskrivs de principer som används av Göteborgs kommun.

Den kommunala redovisningen regleras av Kommunal-lagens kapitel åtta samt Lag om kommunal redovisning. Därutöver lämnar Rådet för kommunal redovisning rekommendationer för kommunsektorns redovisning.

Göteborgs kommun följer Rådet för kommunal redovisnings utgivna rekommendationer, förutom nr 13.1 Redovisning av hyres-/leasingavtal. I rekommendationen nr 7:1, nr 10:1 och nr 17 har inte alla upplysningskrav redovisats.

Jämförelsestörande poster

I Göteborgs kommuns årsbokslut återfinns ett antal jämförelsestörande poster. För att en post skall betraktas som jämförelsestörande, skall posten uppgå till ett väsentligt belopp samt vara av sådant slag att den inte förväntas inträffa ofta eller regelbundet (se den finansiella analysen på sidan 51 och not 4 på sidan 68).

Redovisning av skatteintäkter

Göteborgs kommun följer under 2009 Rådet för kommunal redovisnings rekommendation 4.2 Redovisning av skatteintäkter och redovisar enligt Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) decemberprognos. Kommunen valde under 2008 att redovisa 2008 års avräkning utifrån SKL:s februariprognos.

Pensioner

Kommunens pensionsskuld redovisas enligt "blandmodellen", vilket innebär att all pension som intjänats före år 1998 i tidigare pensionsavtal inte tas upp som avsättning, utan redovisas som ansvarsförbindelse inom linjen. Inom linjen tas också upp framtida förväntad särskild löneskatt. Utbetalningar avseende pensionsförmåner som intjänats före år 1998 redovisas som kostnad i resultaträkningen. Pensionsförmåner intjänade i pensionsavtal från och med år 1998 redovisas som en kostnad i resultaträkningen och en avsättning i balansräkningen. Under avsättningar reserveras också särskild löneskatt motsvarande 24,26 procent av upptagen pensionsavsättning.

Från och med 2007 har personer med FÅP rätt att tillgodoräkna sig anställningstid före 1998. Kommunen gjorde 2006 en avsättning med 540 mkr för åren 2007–2011 för att möta denna specifika skuldökning. Denna avsättning bedömdes 2008 vara för låg och kommunen avsätta därför ytterligare 40 mkr för perioden 2009–2011. I års-

bokslutet för 2009 återstår 167 mkr av den totalt avsatta summan på 580 mkr.

Aktualiseringsgraden var 93 procent.

Lånekostnader i samband med investering

Lånekostnader i samband med investeringar kan enligt rekommendation nr 15 från RKR redovisas både enligt huvudmetoden och alternativregeln. Huvudmetoden innebär att lånekostnaderna belastar resultatet och alternativregeln innebär att lånekostnaderna under vissa förutsättningar får belasta anskaffningsvärdet. Kommunen har i takt med utveckling av praxis i Sverige under de senaste åren successivt övergått till att redovisa lånekostnader för investeringar enligt alternativregeln. Detta innebär att värdena senaste åren ej är jämförbara, då två olika metoder har tillämpats. Under 2009 har kommunens nämnder aktiverat lånekostnader för ca 17 (42) mkr.

Leasing

Enligt beslut i Kommunfullmäktige skall kommunens investeringar i lös egendom fr o m 2007 finansieras genom leasing, med det kommunala bolaget Kommunleasing i Göteborg AB som leasegivare.

Fortfarande är det dock så att nuvärdet av finansiella leasingavtal i relation till redovisat värde av maskiner och inventarier i balansräkningen utgör en mindre del. Göteborgs kommun har därför valt att redovisa samtliga leasingavtal som hyresavtal, och följer inte Rådet för Kommunal Redovisnings rekommendation 13.1 Redovisning av hyres-/leasingavtal vad gäller redovisning av finansiella leasingobjekt (anläggningstillgång samt skuld i balansräkningen).

Leasingavtal tecknade före 2003-01-01 samt leasingavtal med en löptid om tre år eller kortare betraktas i enlighet med RKR 13.1 som operationella avtal och redovisas som hyresavtal.

Servis- och anslutningsavgifter

Servis- och anslutningsavgifter intäktas i samband med påbörjad leverans av anslutningen. Avgifterna för år 2009 uppgick till 18 (36) mkr.

Värdering av immateriella och materiella anläggningstillgångar

En tillgång betraktas i Göteborgs kommun som anläggningstillgång då livslängden överstiger tre år samt anskaffningsvärdet överstiger ett halvt basbelopp exklusive moms. Anläggningstillgångar värderas till anskaffningsvärde med tillägg för värdehöjande investeringar och med avdrag för planmässiga avskrivningar och eventuella nedskrivningar. Erhållna investeringsbidrag reducerar anskaffningsvärdet.

Exploateringsfastigheter

Exploateringsfastigheter redovisas som materiell anläggningstillgång.

Kassaflödesrapport

Under 2008 har omklassificeringar skett av vissa poster i kassaflödesrapporten. Detta innebär att 2008 och 2009 års siffror inte är helt jämförbara med 2007 års siffror.

Lämnade investeringsbidrag

Ingångna avtal om lämnade bidrag av staten eller annan juridisk person, för investeringar i anläggningstillgång som kommunen inte kommer att äga eller förfoga över, redovisas som kostnad i resultaträkningen och avsättning i balansräkningen när avtal tecknas. Sannolikheten för avtalets fullföljande ligger till grund för avsättningen.

Finansiella tillgångar och skulder

Finansiella tillgångar och skulder redovisas generellt som långfristiga poster. Omklassificering till kortfristig post sker då kommunen eller bolaget påkallar amortering/ej förlängning av den finansiella posten.

Avskrivningar

Avskrivning av immateriella och materiella tillgångar bestäms av tillgångarnas anskaffningsvärde minskat med deras eventuella restvärde, vilket utgör avskrivningsbart belopp. Avskrivningen fördelas över tillgångens beräknade nyttjandeperiod, vilket i allt väsentligt överensstämmer med de i tabellen angivna avskrivningstiderna. Avskrivning görs från den tidpunkt investeringen tas i bruk.

Avskrivningstider	År
Balanserade utgifter för utvecklingsarbeten och liknande arbeten	5
Markanläggningar	20–50
Byggnader	20–50
Kiosker, paviljonger, baracker	10
Maskiner, tekniska anläggningar och inventarier	5–10
Persondatorer och IT-inventarier	3

Vid förbättringsutgift på annans fastighet ej ägd av Göteborgs kommun, sker avskrivning motsvarande hyreskontraktets längd.

Avsättningar

Förpliktelser som Göteborgs kommun har per balansdagen samt där någon motprestation inte beräknas erhållas, redovisas som skuld eller avsättning beroende på betalningstidpunkten och /eller beloppets storlek. Se not 17 på sidan 70. Redovisningen sker till anskaffningsvärde och inte enligt RKR 10.1 dvs enligt nuvärde.

Ansvarsförbindelser

Möjliga åtaganden där osäkerhet råder om beloppets storlek och/eller infriandegraden, redovisas som ansvarsförbindelser.

Noter – kommunen

Noterna avser 31/12 respektive år

1. VERKSAMHETENS INTÄKTER

(mkr)	2008	2009
Avgifter	1 842	1 927
Bidrag	1 621	1 618
Övriga intäkter	3 251	3 119
S:a verksamhetens intäkter	6 714	6 664

2. VERKSAMHETENS KOSTNADER

(mkr)	2008	2009
Personalkostnader	-14 194	-14 232
Externa lokalkostnader	-794	-813
Försörjningsstöd	-965	-1 146
Material, tjänster samt övriga kostnader	-10 918	-11 319
S:a verksamhetens kostnader	-26 871	-27 510

3. LEASINGKOSTNADER

(mkr)	2009
Operationella leasingavtal	
Framtida minimileaseavgifter (betalningar till leasegivaren)	
– inom ett år	-233
– senare än ett år men inom fem år	-544
– senare än fem år	-534
S:a leasingkostnader	-1 311

Göteborgs stad förändrar beräkningsmodellen för leasingkostnader fr o m 2009-12-31. Korrekta jämförelsevärden är inte möjliga att beräkna.

4. JÄMFÖRELSESTÖRANDE POSTER

(mkr)	2008	2009
Kostnader		
KAP-KL infasning 2007–2011 (inkl löneskatt)	-40	-
Vägverket kollektivtrafik	-92	-
Götaleden	-10	-
S:a jämförelsestörande kostnader	-142	-
S:a jämförelsestörande poster	-142	-

5. AVSKRIVNINGAR OCH NEDSKRIVNINGAR

(mkr)	2008	2009
Avskrivningar		
Övriga immateriella anläggningstillgångar	-5	-1
Markreserv och markanläggning	-130	-139
Byggnader	-356	-395
Maskiner, tekniska anläggningar, fordon samt inventarier	-135	-145
S:a avskrivningar	-626	-680
Nedskrivningar		
Byggnader	-12	-25
Maskiner, tekniska anläggningar, fordon samt inventarier	-	-9
S:a nedskrivningar	-12	-34
S:a av- och nedskrivningar	-638	-714

6. SKATTEINTÄKTER, KOMMUNALEKONOMISK UTJÄMNING MM

(mkr)	2008	2009
Kommunalskatteintäkter		
Preliminära skatteintäkter	19 208	19 974
Slutavräkning (justering föregående år)	-33	69
Preliminär slutavräkning	-170	-606
S:a kommunala skatteintäkter	19 005	19 437
Kommunalekonomisk utjämning mm		
Inkomstutjämning	1 849	2 037
Kostnadsutjämning	20	-72
Regleringsbidrag/avgift	-226	-244
LSS-utjämning *	-23	-38
Kommunal fastighetsavgift	648	683
S:a kom.ekonomisk utjämning mm	2 268	2 366
S:a skatt och kom.ekonomisk. utjämn.	21 273	21 803

* Lag om utjämning av kostnader för stöd och service till vissa funktionshindrade.

7. FINANSIELLA INTÄKTER OCH KOSTNADER

(mkr)	2008	2009
Finansiella intäkter		
Utdelningar	0	35
Ränteintäkter från dotterföretag	1 020	661
Ränteintäkter externt	547	252
Övriga finansiella intäkter	9	32
S:a finansiella intäkter	1 576	980
Finansiella kostnader		
Räntekostnader till dotterföretag	-350	-94
Räntekostnader externt	-1 272	-842
Övriga finansiella kostnader	-9	-8
S:a finansiella kostnader	-1 631	-944
Finansnetto	-55	36

8. JÄMFÖRELSESTÖRANDE FINANSIELLA POSTER

(mkr)	2008	2009
Resultat försäljn av Göteborgs Spårvägar AB	-	273
S:a jämför.störande finansiella poster	-	273

9. KASSAFLÖDESANALYS

(mkr)	2008	2009
Justering av löpande verksamheten		
Förändring pensionsavsättningar	86	77
Förändring övriga avsättningar	102	-32
S:a just. poster löp. verksamheten	188	45

Nettoinvesteringar materiella anläggningstillgångar

2009 års nettoinvesteringar uppgår till 1 315 mkr. Brutto uppgick årets investeringar till 1 444 mkr. 2008 års nettoinvesteringar uppgick till 1 586 mkr. Brutto uppgick 2008 års investeringar till 1 827 mkr. Se sid 63.

10. IMMATERIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

(mkr)	2008	2009
Övrig immateriella anläggningstillgångar		
Ackumulerat anskaffningsvärde	27	30
Ackumulerade avskrivningar	-21	-25
Redovisat värde	6	5

11. MATERIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

(mkr)	2008	2009
Mark och byggnad*		
Mark och markreserv		
Ackumulerat anskaffningsvärde	1 834	275
Ackumulerade avskrivningar	0	-3
Ackumulerade nedskrivningar	-437	-
Redovisat värde	1 397	272
Markanläggningar		
Ackumulerat anskaffningsvärde	4 369	4 645
Ackumulerade avskrivningar	-2 418	-2 554
Redovisat värde	1 951	2 091
Byggnader		
Ackumulerat anskaffningsvärde	13 075	15 250
Ackumulerade avskrivningar	-3 534	-4 075
Ackumulerade nedskrivningar	-2 354	-2 207
Redovisat värde	7 187	8 968
Pågående nyanläggningar		
Ackumulerat anskaffningsvärde	1 050	733
Ackumulerade avskrivningar	-	-4
Ackumulerat nedskrivningar	-	-9
Redovisat värde	1 050	720
S:a mark och byggnad	11 585	12 051
Maskiner och inventarier		
Maskiner, tekniska anläggningar och fordon		
Ackumulerat anskaffningsvärde	3 001	3 198
Ackumulerade avskrivningar	-1 913	-1 993
Ackumulerade nedskrivningar	-6	-6
Redovisat värde	1 082	1 199
Inventarier		
Ackumulerat anskaffningsvärde	1 205	1 220
Ackumulerade avskrivningar	-958	-956
Redovisat värde	247	264
S:a maskiner och inventarier	1 329	1 463
S:a materiella anläggningstillgångar	12 914	13 515

* Förändringar i anskaffningsvärden mellan Mark och markreserv samt Byggnader beror på omklassificeringar mellan tillgångsslagen.

12. MATERIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR – ÅRSAVSTÄMNING

(mkr)	2008	2009
Mark och byggnad		
Redovisat värde vid årets början	10 427	11 585
Investeringar (netto)	1 746	1 407
Avyttrat och utrangerat, redovisat värde	-240	-129
Avskrivningar	-487	-538
Nedskrivningar	-12	-34
Omklassificerat annat tillgångsslag	151	-240
Redovisat värde vid årets slut	11 585	12 051
Maskiner och inventarier		
Redovisat värde vid årets början	1 539	1 329
Investeringar (netto)	78	34
Avyttrat och utrangerat, redovisat värde	-2	-1
Avskrivningar	-135	-139
Omklassificerat annat tillgångsslag	-151	240
Redovisat värde vid årets slut	1 329	1 463
S:a årsavstämning	12 914	13 515

13. FINANSIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

(mkr)	2008	2009
Aktier och andelar		
Helägda dotterbolag (100%)		
Göteborgs Kommunala Förvaltnings AB	500	500
Förvaltnings AB Framtiden	1	1
Göteborgs Spårvägar AB	150	-
Älvstranden Utveckling AB	500	500
Göteborg & Co Kommunintressent AB *	0	0
Summa helägda dotterbolag	1 151	1 001
Delägda bolag		
Renova AB (84%)	96	96
Göteborgsregionens Fritidshamnar AB (80%)	1	1
Gryaab AB (71%)	6	6
Johanneberg Science Park AB	-	1
Boplat Göteborg AB (70%) **	0	0
S:a delägda bolag	103	104
Kommunalförbund		
Fastigheten Stretered (57%)	11	11
Räddningstjänsten StorGöteborg (74%)	0	0
S:a kommunalförbund	11	11
Övriga andelar		
Grundfondskapital och bostadsrätter	13	13
S:a övriga andelar	13	13
Övriga bolag		
Kommentus	2	2
Västtrafik AB (15%)	31	31
S:a övriga bolag	33	33
S:a finansiella anläggningstillgångar	1 311	1 162

* Göteborgs kommun innehar 55% och Göteborgs Kommunala Förvaltnings AB (GKF AB) innehar 45%.

** Göteborgs kommun innehar 40% och Förvaltnings AB Framtiden innehar 30%.

13. FINANSIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR forts

DOTTERFÖRETAG I UNDERKONCERNER:

Göteborgs Kommunala Förvaltnings AB

- AB Kärre centrum
- Hantverks- och Industrihus i Göteborg AB
- Liseberg AB
- Got Event AB
- Göteborgs Hamn AB
- Göteborgs Stads Upphandlings AB
- Göteborg Energi AB
- Kommunleasing i Göteborg AB
- Försäkrings AB Göta Lejon
- Göteborgs Gatu AB
- Göteborgs Stadsteater AB
- BRG, Business Region Göteborg AB
- Studium i Göteborg AB
- Fastighets AB Göta Lejon
- Förvaltnings AB Bältespännaren
- Göteborgs Stads Data AB
- Göteborg Port Holding AB
- Miljöfordon i Göteborg AB
- Göteborgs Spårvägar AB

Förvaltnings AB Framtiden

- Bostads AB Poseidon
- Göteborgs stads bostadsaktiebolag
- Familjebostäder i Göteborg AB
- Gårdstensbostäder AB
- AB HjällboBostaden
- Göteborgs Egnahems AB
- Bygga Hem i Göteborg AB
- Göteborgs Stads Parkerings AB
- Förvaltnings AB GöteborgsLokaler
- Idrotts- och Kulturcentrum Scandinavium i Göteborg AB
- AB Göteborgs Tomträttskassa
- Störningsjouren i Göteborg AB
- AB Göteborgshem
- Framtiden Public Housing Finance No 5 AB (publ)
- Framtiden Housing Finance No 6 AB (publ)
- Rysåsen Fastighets AB

Älvstranden Utveckling AB

- Norra Älvstranden Utveckling AB
- Södra Älvstranden Utveckling AB
- Fripoint AB (50%) *

Renova AB

- Kungälv's Transporttjänst AB

Göteborg & Co Kommunintressent AB

- Göteborg & Co Träffpunkt AB (50%)
- Turismens Utredningsinstitut i Sverige AB (35%)

* Övriga 50% ägs av Göteborgs Hamn AB.

14. KORTFRISTIGA FORDRINGAR EXTERNT

(mkr)	2008	2009
Kundfordringar	434	275
Förutbetalda kostnader/upploopna intäkter	907	826
Fordringar hos staten	381	296
Övriga fordringar	468	505
S:a kortfristiga fordringar	2 190	1 902

15. EGET KAPITAL

(mkr)	2008	2009
Ingående eget kapital	6 281	6 562
Årets resultat	281	552
Utgående eget kapital	6 562	7 114

16. AVSÄTTNINGAR FÖR PENSION OCH LIKANDE FÖRPLIKTELSE

(mkr)	2008	2009
Avsättning till pensioner		
Förmånsbestämd ålderspension	814	952
KAP-KL infasning 2007-2011*	212	134
Avtalspension **	33	57
Visstidspension ***	15	8
Chefsavtal	10	6
S:a pensionsavsättningar	1 094	1 157
Särskild löneskatt	263	278
S:a pensionsavsättningar samt löneskatt	1 357	1 435

* Kommuner och landsting har fått ett nytt pensionsavtal KAP-KL fr o m år 2006. Avtalet innebär bl a att anställda med rätt till förmånsbestämd pension från och med år 2007 får räkna in anställningstid i kommunal verksamhet före år 1998. I föregående pensionsavtal PFA 98 fick anställningstid räknas endast från och med 1998-01-01.

Fr o m 2007 kommer den förmånsbestämda pensionsskulden att öka kraftigt beroende på successiv infasning av medförd anställningstid från åren före år 1998. För flertalet anställda kommer denna infasning att ske under perioden 2007-2011. KPA har beräknat kostnaderna för infasning under denna period till ca 580 mkr inkl särskild löneskatt. 2009-12-31 återstår 167 mkr av den.

** Avsättning för garantipension och chefsavtal avser tjänstemän.

*** Avsättning för visstidspension avser förtroendevalda politiker.

17. ÖVRIGA AVSÄTTNINGAR

(mkr)	2008	2009
Omstrukturering IT-området*	31	13
Götaleden**	92	92
Vägarverket kollektivtrafik***	161	146
Återställande av deponier	25	25
Övrigt****	37	37
S:a övriga avsättningar	346	313

* Inom Göteborgs kommun pågår ett omstrukturings- och omställningsarbete inom IT-området. En avsättning gjordes i bokslut 2004 med 150 mkr i syfte att möta kommande kostnader av engångskaraktär relaterade till påbörjade strukturförändringar. 2009-12-31 återstår 4 mkr på stadskansliet och 9 mkr på intraservice.

** Kostnaderna för Götatunneln, som är Vägverkets projekt, beräknades ursprungligen till 2 160 mkr i 1998 års penningvärde. Enligt avtal med Vägverket skall Göteborgs kommun svara för 25 % av kostnaderna. I tidigare års bokslut har sammanlagt 875 Mkr avsatts. I takt med att anläggningsarbetena nu slutförs betalas medel ut.

Forts not 17. ÖVRIGA AVSÄTTNINGAR

*** Vägverket avser att tidigarelägga vissa investeringar för att förbättra kollektivtrafiken inom delar av Göteborgs kommun. För detta har avsatts två kommunala bidrag till Vägverket som ursprungligen beräknats till 161 Mkr. 2009-12-31 uppgår avsättningen till 146 (161) Mkr.

**** Avser avsättningar till förväntade skadestånd, investeringsbidrag till föreningar m.m.

18. LÅNGFRISTIGA SKULDER

(mkr)	2008	2009
Skulder till banker, kreditinstitut m fl	17 248	17 883
Pensionsskuld avs dotterföretag *	-	-
Övriga långfristiga skulder	37	36
S:a långfristiga skulder	17 285	17 919

* Inklusive löneskatt

19. KORTFRISTIGA SKULDER

(mkr)	2008	2009
Skulder till banker, kreditinstitut m fl	3 030	3 841
Leverantörsskulder	1 084	1 065
Upplupna kostnader/förutbetalade intäkter	2 282	2 143
Personalens skatter	210	201
Skulder till staten	62	1 385
Övriga kortfristiga skulder	783	691
S:a kortfristiga skulder	7 451	9 326

20. STÄLLDA SÄKERHETER OCH ANSVARSFÖRBINDELSER

(mkr)	2008	2009
Borgensförbindelser		
(Avser lån och pensionsåtaganden)		
Göteborgs Hamn AB	1 387	1 409
Göteborgs Energi AB	232	157
Övriga bolag	402	351
S:a borgensförbindelser egna bolag	2 021	1 927
Övriga borgensförbindelser		
Småhus - statliga bostadslån	15	12
Stiftelser	583	587
Föreningar	131	138
Övrigt	30	30
S:a borgensförbindelser externt	759	767
S:a borgensförbindelser	2 780	2 694
Pensionsförpliktelser		
Pensionsförpliktelser PA-KL aktiva	5 456	5 875
Pensionsförpliktelser PA-KL pensionärer	2 663	2 506
Pensionsförpliktelser livränta	445	431
S:a pensionsförpliktelser PA-KL	8 564	8 812
Pensionsförpliktelser chefsavtal *	47	47
Garantiåtaganden FPG/PRI	6	6
Pensionsförpliktelser övrigt**	-	15
S:a totala pensionsförpliktelser	8 617	8 880
Särskild löneskatt	2 089	2 153
S:a pen.förpliktelser och särskild löneskatt	10 706	11 033
Kapitaltäckningsgaranti	400	400

* Pensionsförpliktelser chefsavtal avser tjänstemän.

** Pensionsförpliktelser övrigt avser huvudsakligen förtroendevalda politiker.

Inlösen av pensionsförpliktelser inom ansvarsförbindelsen gjordes år 2001 med 420 mkr samt år 2002 med 260 mkr, sammantaget 680 mkr. Göteborgs kommuns överskottsmedel i försäkringen uppgår 2009-12-31 till 3 (0) mkr.

Aktualiseringsgraden för Göteborgs kommun uppgår 2009-12-31 till 93 procent.

Se även Redovisningsprinciper sid 66-67.

Finansiell profil för Göteborgs kommun

En viktig dimension när det gäller att styra en kommun är att jämföra med andra kommuner.

Ett verktyg för finansiell jämförelse är den finansiella profilen som är framtagen av Kommunforskning i Västsverige. I detta avsnitt används profilen för att jämföra Göteborg med övriga kommuner i Västra Götalands län. Den analyserade perioden avser 2006–2008 på grund av att 2009 års profil ännu inte finns tillgänglig, utan den kommer först efter sommaren.

Vad är den finansiella profilen?

Den finansiella profilen är konstruerad som ett polärdiagram. Till skillnad från den traditionella finansiella analysen i årsredovisningen, som huvudsakligen beskriver utvecklingen över tiden, fokuserar den finansiella profilen på att analysera var en kommun eller ett landsting befinner sig finansiellt och hur utvecklingen gestaltat sig i förhållande till andra kommuner/landsting i ett avgränsat urval. I Göteborgs kommuns fall görs jämförelsen i förhållande till övriga kommuner i Västra Götalands län.

Profilen innehåller åtta nyckeltal redovisade på åtta axlar. De tas fram för samtliga enskilda kommuner som ingår i den studerade kommungruppen. Nyckeltalen betygsätts sedan enligt betygsgraden 1 till 5, där en 5:a är högsta betyg och en 1:a lägsta betyg. Profilen innehåller också fyra axlar som ska ge en samlad bedömning av fyra viktiga finansiella perspektiv för en kommun eller ett landsting. Varje perspektiv/axel är summan av de fyra nyckeltal som ligger närmast intill axeln. Detta innebär att varje nyckeltal i den finansiella profilen ingår i två perspektiv. Samtliga fyra nyckeltal väger lika tungt i bedömningen.

Göteborgs starka resultatutveckling relativt genomsnittet i länet bröts under 2008

Göteborgs kommun utvecklades mellan 2007 och 2008 resultatmässigt svagare än genomsnittet i Västra Götalands län. Relateras kommunens resultat till verksamhetens kost-

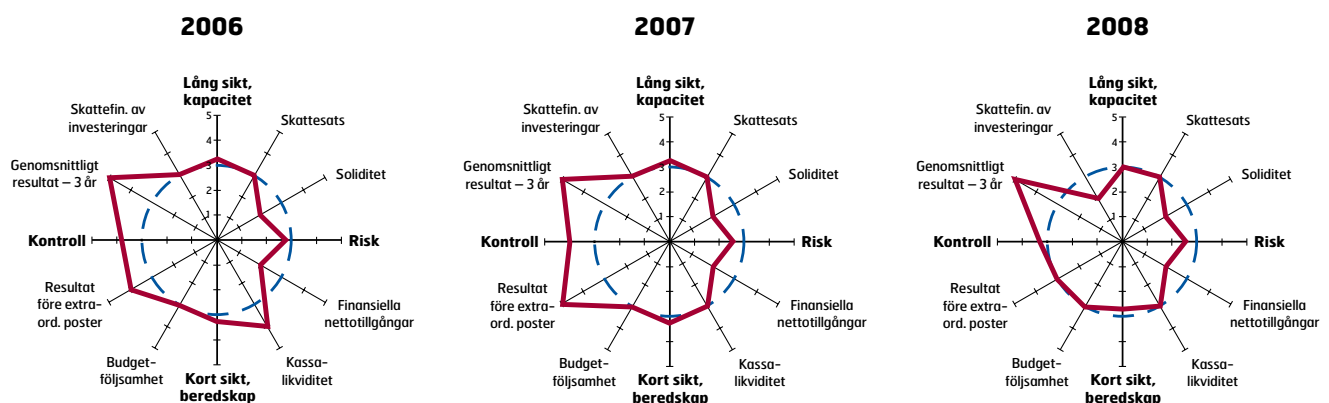
nader försvagades det från 3,9 procent till 1,0 procent mellan åren. Motsvarande genomsnittliga utveckling för länet var en försvagning från 1,7 procent till 0,5 procent. Det innebär dock att Göteborg under 2008 fortfarande redovisade ett något starkare resultat än genomsnittet i länet. Kommunen försvagade dock sitt värde för resultat före extraordinära poster i profilen från en 5:a till en 3:a.

Den försvagade resultatnivån i kombination med en relativt hög investeringsvolym bidrog också att skattefinansieringsgraden av investeringarna föll från en 3:a till en 2:a mellan 2007 och 2008.

Kommunens långsiktiga resultat, mätt över de tre senaste åren, ligger dock fortfarande kvar på en 5:a. Detta innebär att kommunens långsiktiga resultatnivå mellan 2006 och 2008 var bland de starkaste i länet.

Risikförhållandet försvagades marginellt

Poängen för perspektivet riskförhållande försvagades marginellt under den granskade perioden, från 2,75 till 2,5 poäng. Det innebär att kommunen relativt genomsnittet i länet ökade sin risk något. Förklaringen till detta var att poängen för likviditeten försvagades i profilen från en 4:a till en 3:a. Soliditeten stärktes däremot i jämförelse med genomsnittet i länet. Detta gav dock inte utslag poängmässigt i profilen, då Göteborg måste förbättra soliditeten ytterligare för att nå en genomsnittlig 3:a i profilen.

SAMMANSTÄLLD REDOVISNING

BLOCK 4 | FINANSIELL ANALYS OCH RÄKENSKAPER

Koncernredovisningen kallas i kommunsektorn för sammanställd redovisning. I detta block analyseras den sammanställda redovisningens finansiella ställning och utveckling ur ett antal perspektiv. Här återfinns också de lagstadgade räkenskapsrapporterna med tilläggsupplysningar.

BLOCK 4 | FINANSIELL ANALYS OCH RÄKENSKAPER

SAMMANSTÄLLD REDOVISNING

75 Finansiell analys av sammanställd redovisning

I avsnittet görs en kort finansiell analys av den sammanställda redovisningen.

76 Resultatanalys av några stora koncerner

På denna sida redovisas en kort finansiell beskrivning av sju större koncerner. Dessa är Göteborgs Kommunala Förvaltnings AB (GKF), Göteborg Energi AB, Göteborgs Hamn AB, Liseberg AB, Älvstranden utvecklings AB, Förvaltnings AB Framtiden och Göteborgs Spårvägar.

77 Koncerner och bolag i siffror

Ett antal finansiella nyckeltal redovisas i tabellform för varje koncern eller bolag. Det handlar om verksamhetens intäkter, resultat efter finansiella poster, årets resultat, investeringar, balansomslutning, eget kapital och soliditet.

78 Resultaträkning, kassaflödesanalys, balansräkning

Här redovisas den sammanställda redovisningens räkenskapsrapporter.

80 Noter – sammanställd redovisning

Här återfinns noter till de finansiella rapporterna.

83 Tillämpade redovisningsprinciper – sammanställd redovisning

Här återfinns redovisningsprinciper för den sammanställda redovisningen.

Finansiell analys av sammanställd redovisning

Den sammanställda redovisningen redovisade ett årets resultat på 805 mkr, vilket var en förstärkning jämfört med 2008 med 123 mkr. Merparten av förstärkningen var hänförlig till bolagssektorn.

Den långsiktiga finansiella handlingsberedskapen i form av soliditeten, stärktes med en procent under året och uppgick vid 2009 års slut till 25 procent.

Årets resultat stärktes

Koncernen Göteborgs Stad redovisade under 2009 intäkter på drygt 46 miljarder kronor, varav skatteintäkterna uppgick till nästan 22 miljarder kronor. Jämfört med 2008 ökade intäkterna med nästan 3,7 miljarder kronor.

Årets resultat uppgick till 805 mkr efter koncernjusteringar, varav kommunen bidrog med ca 250 mkr och de kommunala bolagen med ca 555 mkr. Jämfört med föregående år stärktes resultatet med 123 mkr, vilket främst var hänförligt till bolagssektorn.

De koncernjusteringar som nämns ovan uppgår till -363 mkr (-14). Exempel på större koncernjusteringsposter är en jämförelsestörande intäkt i kommunen till följd av försäljning av Göteborgs Spårvägar, realisationvinst i Göteborgs Spårvägar samt nedskrivningar av övervärden i Älvstranden Utveckling AB.

Investeringar minskade under året

Investeringsvolymen minskade under året i den sammanställda redovisningen från 6,6 miljarder kronor under 2008 till nästan 5,8 miljarder kronor under 2009. Minskningen var hänförlig både till kommun- och bolagssektorn.

Soliditeten förbättrades

Soliditeten är ett mått på långsiktigt finansiellt handlingsutrymme. Den har i den sammanställda redovisningen under de senaste åren utvecklats i positiv riktning. Under 2009 stärktes soliditeten med en procentenhet till 25 procent.

Det finns ingen generell nivå för hur hög soliditeten bör vara för en koncern av Göteborgs Stads storlek. En hög soliditet innebär att handlingsfriheten ökar, likaså förmågan att hantera svängningar i resultatutvecklingen. Därför är det positivt att soliditeten i den sammanställda redovisningen stärks. Det ger starkare förutsättningar inför framtiden.

Det är dock ännu viktigare att de olika koncernerna och bolagen som ingår i sammanställd redovisning har en god soliditet. Annars riskerar att kommunen såsom ägare få tillskjuta medel om bolagen får finansiella svårigheter.

De flesta av Göteborgs Stads bolag redovisar goda soliditetsnivåer och i många av bolagen har soliditeten ökat under de senaste åren.

SAMMANSTÄLLD REDOVISNING I SIFFROR

(mkr)	2007	2008	2009
Intäkter	41 006	42 480	46 139
Balansomslutning	65 253	69 507	72 224
Resultat efter finansiella poster	1 826	667	1 069
Årets resultat	1 583	682	805
Investeringsvolym (netto)	5 928	6 592	5 757
Kassalikviditet (%)	43	46	46
Soliditet (%)	25	24	25
Finansiella nettotillgångar	-35 696	-38 268	-39 674

Likviditeten förblev oförändrad

Årets kortsiktiga handlingsberedskap i form av kassalikviditet var oförändrad på 46 procent jämfört med föregående år.

Finansiella nettotillgångar försvagades

I måttet finansiella nettotillgångar ingår alla finansiella tillgångar och skulder i balansräkningen som kommunen beräknas omsätta på 10–20 års sikt, nämligen finansiella anläggningstillgångar, omsättningstillgångar, samt kort- och långfristiga skulder. Måttet är viktigt, eftersom det speglar den finansiella handlingsberedskap som ligger någonstans mellan de kortsiktiga likviditetsmåten och det långsiktiga soliditetsmålet.

De finansiella nettotillgångarna försvagades mellan 2008 och 2009 med -1 406 mkr från -38 268 mkr till -39 674 mkr. Den största förklaring till detta var att en viss del av tillgångsökningen finansierades med främmande kapital i form av ökad skuldsättning.

Resultatanalys av några stora koncerner

Göteborgs Stad äger ett 20-tal större koncerner och bolag. De har rörelseintäkter på ca 19 miljarder kronor. De klart största koncernerna är Förvaltnings AB Framtiden och Göteborg Energi AB som 2009 hade rörelseintäkter på 4,8 miljarder kronor respektive 6,2 miljarder kronor.

Nedan görs en kort analys av några större koncerner och bolag. Övriga koncerners och bolags resultat redovisas på sidan 77.

Resultat efter finansiella poster för stadens koncerner och bolag uppgick till 808 mkr (405 mkr).

GKF AB

GKF AB är moderbolag (holdingbolag) i en av kommunens större koncernbildningar, där bland annat Göteborg Energi AB, Göteborgs Hamn AB och from 2009 även Göteborgs Spårvägar AB ingår. Resultat efter finansiella poster för GKF-koncernen uppgick till 458 mkr, vilket är ca 200 mkr bättre än föregående år. Resultatet för moderbolaget uppgick till 181 mkr (-44 mkr).

Göteborg Energi AB *

Den 1 april 2009 förvärvade Göteborg Energi AB resterande 50 procent aktier i Plusenergi AB från Vattenfall. Bolaget namnändrades efter förvärvet till Göteborg Energi Din El AB. Köpeskillingen uppgick till 326 Mkr.

Rörelseintäkterna ökade med 43 procent från 4 319 mkr till 6 172 Mkr. Den kraftiga omsättningstillväxten beror på förvärvet av Plusenergi AB.

Försäljningen av fjärrvärme inklusive färdig värme och kraftvärmeel uppgick till 4 964 GWh (4 163 GWh). Försäljning av gas minskade under året. Resultatet efter finansiella poster uppgick till 616 mkr (419 mkr). En viktig orsak till resultatförbättringen beror på att finansnettot är drygt 100 mkr bättre än jämfört med föregående år.

Göteborgs Hamn AB *

Rörelseintäkterna minskade med 7 procent till 1 545 mkr till följd av den internationella låg konjunkturen. Resultat efter finansiella poster uppgick till 37 mkr (62 mkr), vilket är betydligt bättre än den prognos som bolaget lämnade tidigare i våras på -85 Mkr. Godsvolymerna har successivt ökat under året vilket tillsammans med bolagets effektiviseringsprogram har bidragit till det positiva resultatet.

Liseberg AB

Rörelseintäkterna ökade med 8 procent till 895 mkr. Resultat efter finansiella poster uppgick till 72 mkr (28 mkr). Bolaget har haft en positiv gästtillströmning. Den svaga kronkursen bidrog till att antalet nordiska gäster ökade.

Älvstranden Utveckling AB

Rörelseintäkterna ökade med 3 procent till 368 mkr. Resultat efter finansiella poster uppgick till -211 mkr (40 mkr). Det försämrade resultatet förklaras främst av nedskrivningar av fastigheter med drygt 200 mkr. Situationen på fastighetsmarknaden innebär att möjligheter till reavinster som bolagets affärsmodell bygger på minskar. Det kan inte uteslutas att ytterligare nedskrivningar behöver göras framöver.

Förvaltnings AB Framtiden

Rörelseintäkterna minskade med 2 procent till 4 812 mkr. Bolaget är moderbolag för de allmännyttiga bostadsföretagen. Totalt förvaltar koncernen drygt 69 000 lägenheter. Resultat efter finansiella poster uppgick till 220 mkr (92 mkr). Resultatet har påverkats positivt av återförda nedskrivningar. Kostnaderna för planerat underhåll uppgick till 638 mkr (602 mkr).

Göteborgs Spårvägar AB

Rörelseintäkterna exklusive reavinster ökade med 1 procent till 1 842 mkr. Bolaget har under året organiserat sina affärsområden i dotterbolag. I samband med förändringen genomfördes en fastighetsaffär med Higab vilket innebär en reavinst på 233,9 mkr. Resultat efter finansiella poster exkl reavinsten på 223,9 mkr uppgick till 24,9 mkr (29,5 mkr). Bolaget förlorade under året ca hälften av sin busstrafik i samband med upphandling av nya avtal som träder ikraft from halvårsskiftet 2010.

* Göteborg Energi AB:s och Göteborgs Hamn AB:s officiella bokslut är upprättade med tillämpning av Redovisningsrådet rekommendation RR29. Därför förekommer avvikelser mot värden i sammanställd redovisning.

Koncerner och bolag i siffror 2009

mkr	Rörelse intäkter	Resultat efter fin. poster	Årets resultat	Balans omslutning	Eget kapital*	Soliditet (%)	Årets investe- ringar
Förvaltnings AB Framtiden ***	4 812	220	169	25 569	8 036	31	1 118
Göteborg Energi AB***	6 172	616	433	12 926	3 962	31	1 226
Göteborgs Spårvägar AB	2 080	259	238	951	423	44	99
Göteborg Port Holding AB (Göteborgs Hamn AB) ***	1 545	37	25	3 277	191	6	183
Renova AB	1 127	32	22	2 011	338	17	328
Liseberg AB	895	72	52	936	562	60	133
Hantverks- och Industrihus i Göteborg AB	644	29	22	4 374	612	14	460
Göteborgs Gatubuss AB	480	18	13	430	56	13	67
Älvstranden Utveckling AB	368	-211	-170	4 291	305	7	279
Kommunleasing i Göteborg AB	307	12	27	2 289	35	2	484
Gryaab AB	263	19	-1	1 443	8	1	292
Göteborg & Co Kommunintressent AB	248	1	0	79	9	11	1
Got Event AB **	152	-103	-76	123	37	30	5
BRG Business Region Göteborg AB **	110	-41	-31	126	68	54	1
Försäkrings AB Göta Lejon	92	2	1	296	65	22	6
Göteborgs Stadsteater AB **	59	-92	-68	59	21	35	3
Göteborgsregionens Fritidshamn AB (GREFAB)	41	3	1	90	11	13	24
Göteborgs Stads Upphandlings AB	31	3	3	26	16	62	0
FriPoint AB	60	28	21	320	82	26	2
Boplat Göteborg AB	10	0	0	6	3	46	0
Göteborgs Kommunala Förvaltnings AB, GKF AB	0	181	187	4 995	1 802	36	0
GKF- koncernen, Vilande bolag	0	0	0	5	5	0	0

* Soliditet definieras som eget kapital i förhållande till balansomslutning i procent.

** Erhåller budgeterat koncernbidrag från GKF AB

*** Förvaltnings AB Framtidens officiella bokslut är upprättat enligt IFRS. Göteborgs Energi ABs och Göteborgs Hamn ABs officiella bokslut är upprättade med tillämpning av RR 29. Därför förekommer avvikelser mot värden i sammanställd redovisning.

Resultaträkning – sammanställd redovisning

Belopp i mkr	2007	2008	2009
Verksamhetens intäkter not 22	19 573	20 544	23 950
Verksamhetens kostnader not 23	-34 223	-36 644	-40 671
Jämförelsestörande poster not 24	-175	-142	-
Avskrivningar och nedskrivningar not 25	-2 844	-3 000	-3 041
Verksamhetens nettokostnader	-17 669	-19 242	-19 762
Skatteintäkter not 6	18 272	19 005	19 437
Kommunalekonomisk utjämning mm not 6	2 246	2 268	2 366
Finansiella intäkter not 26	915	663	386
Finansiella kostnader not 26	-1 938	-2 027	-1 358
Resultat efter finansiella poster	1 826	667	1 069
Uppskjuten skatt	-144	80	-178
Aktuell skatt	-70	-59	-53
Minoritetsandel	-29	-6	-33
ÅRETS RESULTAT	1 583	682	805

Kassaflödesanalys – sammanställd redovisning

Belopp i mkr	2007	2008	2009
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN			
Resultat efter finansiella poster	1 826	667	1 069
Återföring av- och nedskrivningar	2 844	3 000	3 041
Betald aktuell skatt	-70	-59	-53
Justering för ej likvid.påverkande poster not 27	-72	86	35
Summa likvida medel från verksamheten	4 528	3 694	4 092
NETTOINVESTERINGAR			
Immateriella anläggningstillgångar	-226	-138	-300
Materiella anläggningstillgångar	-4 896	-6 128	-5 198
Aktier och andelar	-28	6	-182
Summa nettoinvesteringar	-5 150	-6 260	-5 680
FINANSIERING			
Ökning (-) / minskning (+) långfristiga fordringar	208	113	285
Ökning (+) / minskning (-) långfristiga skulder	-1 734	1 796	782
Summa finansiering	-1 526	1 909	1 067
FÖRÄNDRING AV KAPITALBINDNING			
Ökning (-) / minskning (+) förråd och lager	-39	4	53
Ökning (-) / minskning (+) kortfristiga fordringar	-290	94	-342
Ökning (+) / minskning (-) kortfristiga skulder	1 630	1 764	884
Övriga kapitalbindningsförändringar	-248	-	-
Summa förändring av kapitalbindning	1 053	1 862	595
FÖRÄNDRING KASSA OCH BANK (likvida medel)	-1 095	1 205	74

Balansräkning – sammanställd redovisning

Belopp i mkr	2007	2008	2009
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar not 28 och not 29	337	403	639
Materiella anläggningstillgångar not 30, 31 och 32	58 301	61 501	63 722
Finansiella anläggningstillgångar not 33	781	662	559
Summa anläggningstillgångar	59 419	62 566	64 920
Omsättningstillgångar			
Förråd och lager	403	399	346
Kortfristiga fordringar not 34	4 582	4 535	4 874
Kortfristiga placeringar	249	202	205
Kassa och bank	600	1 805	1 879
Summa omsättningstillgångar	5 834	6 941	7 304
SUMMA TILLGÅNGAR	65 253	69 507	72 224
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER			
Eget kapital not 35	16 403	17 064	17 879
varav årets resultat	1 583	682	805
Minoritetsintresse	255	271	282
Avsättningar			
Avsättningar för pension och liknande förpliktelser	2 316	2 475	2 613
Uppskjuten skatteskuld	3 061	2 976	3 160
Övriga avsättningar not 36	907	850	753
Summa avsättningar	6 284	6 301	6 526
Skulder			
Långfristiga skulder not 37	29 752	31 548	32 330
Kortfristiga skulder not 38	12 559	14 323	15 207
Summa skulder	42 311	45 871	47 537
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER	65 253	69 507	72 224
Ställda säkerheter och ansvarsförbindelser not 39			
Soliditet (%)	25	24	25

Noter – sammanställd redovisning

Noterna 1–21 finns på sidorna 68–71 *

22. VERKSAMHETENS INTÄKTER

(mkr)	2008	2009
Avgifter	2 920	2 668
Bidrag	2 030	2 061
Övriga intäkter	15 594	19 221
S:a verksamhetens intäkter	20 544	23 950

23. VERKSAMHETENS KOSTNADER

(mkr)	2008	2009
Försörjningsstöd	-965	-1 146
Personalkostnader	-18 887	-19 087
Lokalkostnader	-890	-863
Material, tjänster samt övriga kostnader	-15 902	-19 575
S:a verksamhetens kostnader	-36 644	-40 671

24. JÄMFÖRELSESTÖRANDE POSTER

(mkr)	2008	2009
KAP-KL infasning 2007–2011 (inkl löneskatt)	-40	-
Vägverket kollektivtrafik	-92	-
Götaleden	-10	-
S:a jämförelsestörande kostnader	-142	-
S:a jämförelsestörande poster	-142	-

25. AVSKRIVNINGAR OCH NEDSKRIVNINGAR

(mkr)	2008	2009
Avskrivningar		
Balanserade utvecklingskostnader	-29	-27
Goodwill	-39	-32
Övriga immateriella anläggningstillgångar	-4	-5
Markreserv och markanläggning	-360	-292
Byggnader	-1 151	-1 371
Maskiner, tekniska anläggningar, fordon samt inventarier	-1 333	-1 444
S:a avskrivningar	-2 916	-3 171
Nedskrivningar		
Byggnader	-137	-104
Markanläggning	-	0
Maskiner, tekniska anläggningar, fordon samt inventarier	-36	0
S:a nedskrivningar	-173	-104
Återförda nedskrivningar		
Återförda nedskrivningar av fastigheter inom Framtiden-koncernen	89	234
S:a återförda nedskrivningar	89	234
S:a av- och nedskrivningar	-3 000	-3 041

26. FINANSIELLA INTÄKTER OCH KOSTNADER

(mkr)	2008	2009
Finansiella intäkter		
Ränteintäkter	612	283
Övriga finansiella intäkter	51	103
S:a finansiella intäkter	663	386
Finansiella kostnader		
Räntekostnader	-2 001	-1 326
Resultat från aktier och andelar	-4	-18
Övriga finansiella kostnader	-22	-14
S:a finansiella kostnader	-2 027	-1 358
Finansnetto	-1 364	-971

27. KASSAFLÖDESANALYS

(mkr)	2008	2009
Ej likvidpåverkande poster		
Förändring pensionsavsättningar m m	159	138
Förändring övriga avsättningar	-57	-97
Övriga justeringar	-16	-6
S:a ej likvidpåverkande poster	86	35

28. IMMATERIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

(mkr)	2008	2009
Balanserade utvecklingskostnader		
Ackumulerat anskaffningsvärde	320	401
Ackumulerade avskrivningar	-267	-294
Ackumulerade nedskrivningar	0	-1
Redovisat värde	53	106
Goodwill		
Ackumulerat anskaffningsvärde	409	528
Ackumulerade avskrivningar	-241	-272
Ackumulerade nedskrivningar	-5	-5
Redovisat värde	163	251
Övriga immateriella anläggningstillgångar		
Ackumulerat anskaffningsvärde	203	304
Ackumulerade avskrivningar	-16	-21
Redovisat värde	187	283
S:a immateriella anläggningstillgångar	403	639

29. IMMATERIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR – ÅRSÄVSTÄMNING

(mkr)	2008	2009
Redovisat värde vid årets början	337	403
Investeringar	137	309
Avyttrat och uttrangerat, redovisat värde	0	0
Avskrivningar	-71	-63
Överföring från annat tillgångsslag	0	-9
Redovisat värde vid årets slut	403	639

*specifikation av dotterbolag se not 13 sid 70

30. MATERIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

(mkr)	2008	2009
Mark och byggnad		
Mark och markreserv		
Ackumulerat anskaffningsvärde	5 022	3 439
Ackumulerade uppskrivningar	612	612
Ackumulerade avskrivningar	-1	-4
Ackumulerade nedskrivningar	-454	-18
Redovisat värde	5 179	4 029
Markanläggningar		
Ackumulerat anskaffningsvärde	6 547	7 004
Ackumulerade avskrivningar	-3 030	-3 267
Ackumulerade nedskrivningar	-84	-100
Redovisat värde	3 433	3 637
Byggnader		
Ackumulerat anskaffningsvärde	49 429	53 773
Ackumulerade uppskrivningar	3 512	3 386
Ackumulerade avskrivningar	-14 527	-15 967
Ackumulerade nedskrivningar	-3 658	-3 542
Redovisat värde	34 756	37 650
Pågående nyanläggningar		
Ackumulerat anskaffningsvärde	3 804	3 528
Redovisat värde	3 804	3 528
S:a mark och byggnad	47 172	48 844
Maskiner och inventarier		
Maskiner, tekniska anläggningar och fordon		
Ackumulerat anskaffningsvärde	22 902	23 909
Ackumulerade uppskrivningar	12	9
Ackumulerade avskrivningar	-10 678	-11 047
Ackumulerade nedskrivningar	-197	-231
Redovisat värde	12 039	12 640
Inventarier		
Ackumulerat anskaffningsvärde	5 378	5 544
Ackumulerade avskrivningar	-3 088	-3 240
Ackumulerade nedskrivningar	0	-67
Redovisat värde	2 290	2 237
S:a maskiner och inventarier	14 329	14 877
S:a materiella anläggningstillgångar	61 501	63 722

31. MARK OCH BYGGNAD – ÅRSVSTÄMNING

(mkr)	2008	2009
Redovisat värde vid årets början	44 606	47 172
Investeringar	4 764	4 227
Avytttrat och utrangerat, redovisat värde	-274	-252
Avskrivningar	-1 510	-1 614
Nedskrivningar	-137	-163
Återförda nedskrivningar (fastighetsförv)	89	234
Överföring till/från annat tillgångsslag	-341	-768
Förändringar i koncernstrukturen	-25	8
Redovisat värde vid årets slut	47 172	48 844

32. MASKINER OCH INVENTARIER – ÅRSVSTÄMNING

(mkr)	2008	2009
Redovisat värde vid årets början	13 695	14 329
Investeringar	1 740	1 413
Avytttrat och utrangerat, redovisat värde	-72	-91
Avskrivningar	-1 337	-1 444
Nedskrivningar	-36	-102
Överföring från/till annat tillgångsslag	339	768
Ändrad koncernstruktur	-	4
Redovisat värde vid årets slut	14 329	14 877
S:a årsavstämning	61 501	63 722

33. FINANSIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

(mkr)	2008	2009
Aktier och andelar	349	167
Uppskjuten skattefordran	5	5
Övriga långfristiga fordringar	308	387
S:a finansiella anläggningstillgångar	662	559
Aktier och andelar	Bokfört värde	Bokfört värde
Intressebolag		
Plusenergi AB	208	-
Lerum Fjärrvärme AB	42	44
FordonsGas Sverige AB	16	36
Övriga bolag	21	25
Summa intressebolag	287	105
Övriga bolag		
Västra trafik AB	31	31
Lerum Energi AB	23	23
Övriga bolag	8	8
Summa övriga bolag	62	62
Summa aktier och andelar	349	167

34. KORTFRISTIGA FORDRINGAR

(mkr)	2008	2009
Kundfordringar	1 410	1 442
Förutbetalda kostnader/upplupna intäkter	1 751	2 171
Fordringar hos staten	646	449
Övriga fordringar	728	812
S:a kortfristiga fordringar	4 535	4 874

35. EGET KAPITAL

(mkr)	2008	2009
Ingående eget kapital	16 403	17 064
Övriga justeringar	-21	10
Årets resultat	682	805
Utgående eget kapital*	17 064	17 879

*Förändring av eget kapital år 2009 beror förutom årets resultat främst på justering av skattesats inom GKF-koncernen på 9 mkr som avser år 2008.

36. ÖVRIGA AVSÄTTNINGAR

(mkr)	2008	2009
Vägverket kollektivtrafik *	161	146
Götaleden*	92	92
Återställande av deponier (Kretslopp)	25	25
Omstrukturering IT-området*	31	13
Försäljning Västra Eriksberg (Älvstranden)	154	106
Avslutningsarbete deponier (Renova)	71	66
Omstrukturering stadsgasnätet (Gbg Energi)	60	52
Förlustkontrakt (Gbg Spårvägar)	55	31
Avsättning för omstrukturering (Gbg Spårvägar)	-	35
Ny hamninfart (Gbg Hamn)	60	60
Försäkringsteknisk avsättning (Gbg Hamn)	21	28
Konstgräsplaner (Kommunleasing)	19	3
Avsättning för miljörelaterade åtgärder	19	22
Övrigt	82	74
S:a övriga avsättningar	850	753

*Se även not 17 sidan 70.

37. LÅNGFRISTIGA SKULDER

(mkr)	2008	2009
Skulder till banker, kreditinstitut m fl	30 814	31 816
Checkräkning	660	434
Övriga långfristiga skulder	74	80
S:a långfristiga skulder	31 548	32 330

38. KORTFRISTIGA SKULDER

(mkr)	2008	2009
Skulder till banker, kreditinstitut m fl	4 525	4 805
Leverantörsskulder	2 639	2 590
Personalens skatter	243	219
Skulder till staten	91	1 441
Övriga kortfristiga skulder	2 525	1 297
Upplupna kostnader/förutbetalda intäkter	4 300	4 855
S:a kortfristiga skulder	14 323	15 207

39. STÄLLDA SÄKERHETER OCH ANSVARSFÖRBINDELSER

(mkr)	2008	2009
Borgensförbindelser		
Småhus – statliga bostadslån	15	12
Stiftelser	583	587
Föreningar	131	138
Övrigt	30	30
S:a borgensförbindelser	759	767
Pensionsförpliktelser		
Pensionsförpliktelser PA-KL aktiva	5 456	5 875
Pensionsförpliktelser PA-KL pensionärer	2 663	2 506
Pensionsförpliktelser livränta	445	431
S:a pensionsförpliktelser PA-KL	8 564	8 812
Pensionsförpliktelser chefsavtal	47	47
Pensionsförpliktelser övrigt	189	200
Garantiåtaganden FPG/PRI	3	5
S:a totala pensionsförpliktelser	8 803	9 064
Särskild löneskatt	2 091	2 155
S:a pensionsförpliktelser och särskild löneskatt	10 894	11 219
Övriga ansvarsförbindelser	79	33
<i>Renova AB har ansvarsförbindelser uppgående till betydande belopp avseende kostnader för återställande av deponier utöver skuldfört belopp per 2009-12-31.</i>		
Ställda säkerheter	14 407	14 489

Tillämpade redovisningsprinciper

En viktig del för att leva upp till redovisningens uppgift, att utgöra ett relevant bedömnings- och beslutsunderlag, är att olika redovisningsprinciper redovisas på ett öppet och informativt sätt. I detta avsnitt beskrivs de principer som används för sammanställd redovisning.

Den sammanställda redovisningen är upprättad enligt Rådet för kommunal redovisnings rekommendation 8.2 Sammanställd redovisning. Den omfattar kommunen, Göteborgs Stad, kommunalförbunden samt de hel- och delägda bolagen i vilka kommunen direkt eller indirekt har mer än hälften av rösterna eller på annat sätt har ett betydande inflytande.

Göteborgs Stad bedriver omfattande verksamhet genom i första hand hel- eller delägda aktiebolag, men också genom kommunalförbund.

För bolagens redovisning lämnar Redovisningsrådet samt Bokföringsnämnden rekommendationer, anvisningar samt uttalanden. För kommunalförbund gäller Lagen om kommunal redovisning med vidhängande rekommendationer. Det innebär att olika regelverk gäller för kommun och bolag. I den sammanställda redovisningen har bolagens redovisningsprinciper till vissa delar justerats enligt kommunens redovisningsprinciper.

Den sammanställda redovisningen är upprättad enligt förvärvsmetoden vilket innebär att moderbolaget indirekt förvärvar dotterbolagets tillgångar och skulder, värderade till verkligt värde. I den sammanställda balansräkningen elimineras moderbolagets bokförda värde av andel i dotterbolag mot förvärvat andel av dotterbolagets egna kapital.

Goodwill

Avskrivning av goodwill görs med 5–20 procent. Goodwill hänförlig till Kungälv Transporttjänst AB skrivs av med 20 procent per år. Goodwill hänförlig till Falbygdens Energi AB, Ale Energi AB, Göteborg Energi Din El AB och Lerum Fjärrvärme AB skrivs av med 10 procent per år. Goodwill hänförlig till FordonsGas Sverige AB skrivs av med 5 procent per år. I samtliga fall betraktas investeringarna som strategiska.

Obeskattade reserver

Obeskattade reserver i enskilda bolag uppdelas i en egetkapital-del, vilken redovisas som bundet eget kapital, samt en del som uppskjuten skatteskuld. I ej helägda kommunalförbund samt dotterbolag redovisas utomstående andels-/aktieägars andel av eget kapital samt obeskattade reserver som minoritetsintresse. I resultaträkningen redovisas minoritetens andel av resultat efter skatt.

Intressebolag

Intressebolag redovisas enligt kapitalandelsmetoden. Som intressebolag redovisas bolag som inte är dotterbolag, med ett långsiktigt direkt eller indirekt innehav om minst 20 procent och högst 50 procent (vanligen andel av röstvärdet). I moderbolag redovisas andel i intressebolag till anskaffningsvärde. I den sammanställda redovisningen redovisas andel i intressebolag till anskaffningsvärde justerat med koncernens andel av intressebolagets egna kapital samt 73,7 procent av obeskattade reserver. I den sammanställda resultaträkningen ingår som intäkt andel i intressebolagets resultat före skatt. Andel av intressebolagets skatt redovisas som skattekostnad i den sammanställda resultaträkningen.

Servis- och anslutningsavgifter

Servis- och anslutningsavgifter intäktsförs i samband med påbörjad leverans av anslutningen. Avgifterna för år 2009 uppgick till 103 mkr (125).

Avdragsbegränsning räntekostnader

Skatteverket hemställde i juni 2008 hos Finansdepartementet om vissa lagändringar avseende avdragsbegränsning för räntor inom en så kallad intressegemenskap. De nya reglerna har införts fr o m 090101. Det finns en risk för att de nya reglerna kan komma att tillämpas på GKF-koncern och Älvstranden-koncernen. Risken för 2009 uppgår till ca 40 mkr, baserat på nuvarande räntekostnader. I anslutning till bolagens deklarationer för år 2009 kommer detta framgå genom ett öppet yrkande.

Lånekostnader i samband med investering

Lånekostnader i samband med investeringar belastar antingen resultatet eller anskaffningsvärdet. Under 2009 har kommunens nämnder och bolag aktiverat lånekostnader för nästan 54 mkr. (82) Se vidare på sidan 66.

Revisionsberättelse

Revisionsberättelse för år 2009

avseende Göteborgs kommuns styrelse och nämnder samt dess sammanställda redovisning
Göteborgs kommun org nr 212000-1355

Uppdraget

Vi, revisorer för Göteborgs kommuns styrelse och nämnder (kommunen), är valda av Göteborgs kommunfullmäktige. Kommunstyrelsen och nämnderna ansvarar för att verksamheten har bedrivits på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, att räkenskaper och redovisning är rättvisande och att den interna kontrollen är tillräcklig. Vårt ansvar är att uttala oss om räkenskaper, verksamhet och intern kontroll på grundval av vår revision. Vi ska också bedöma om årsbokslutet är förenligt med de finansiella mål och verksamhetsmål som fullmäktige beslutat. Genom utsedda lekmannarevisorer i Göteborgs kommuns helägda bolag med dotterbolag har även verksamhet och intern kontroll i dessa bolag granskats.

Granskningen

Vi har granskat räkenskaper, verksamhet och intern kontroll för år 2009. Resultatet av kommunstyrelse- och nämndgranskningen redovisas i revisionsrapporter och revisionsredogörelser som överlämnats till respektive styrelse och nämnd. Resultatet av bolagsgranskningen redovisas på motsvarande sätt i granskningsrapporter och granskningsredogörelser som överlämnats till respektive bolag. Granskningen har även omfattat den sammanställda redovisningen för Göteborgs Stad (kommunen och bolagen). Årets granskning sammanfattas i vår årsredogörelse som överlämnas till kommunfullmäktige. Granskningen har utförts i enlighet med god revisionssed. Vi anser att vår granskning ger oss rimlig grund för våra uttalanden nedan.

Årsredovisningen

Vi anser att årsredovisningen och den sammanställda redovisningen har upprättats i enlighet med god redovisningssed och ger en rättvisande bild av resultat och ställning. Vi bedömer att resultatet enligt årsredovisningen är förenligt

med de verksamhetsmål fullmäktige beslutat. Finansiella mål enligt bestämmelserna i kommunallagen 8 kap. 5§ saknas.

Ansvarsprövning

Revisorerna ska till kommunfullmäktige redovisa sin ansvarsprövning av styrelse och nämnder. Lekmannarevisorerens uppdrag i bolagen omfattar inte något ställningstagande i ansvarsfrågan.

Anmärkning har riktats mot SDN Linnéstaden. Vi bedömer att nämnden under 2009 allvarligt har underlåtit sig att besluta om åtgärder i syfte att åtgärda obalansen. Nämnden har inte följt kommunfullmäktiges budgetriktlinjer och därmed inte levt upp till de krav som kommunfullmäktiges uppdrag till nämnden innebär. Vi bedömer vidare att nämndens ordförande inte har lett, samordnat och övervakat nämndens arbete i enlighet med det särskilda ansvar som nämndordförande har enligt Allmän stadga för Göteborgs Stads nämnder. Vi anser att nämndens ordförande har ett särskilt ansvar för de brister som konstaterats avseende beredning av nämndens ärenden.

Anmärkning har riktats mot SDN Södra Skärgården. Vi bedömer att nämnden har visat brister i sin ledning och styrning av verksamheten genom att nämnden på ett påtagligt sätt underlåtit att vidta de åtgärder som krävs såväl med hänsyn till stadens budgetriktlinjer som till den lagstiftning som nämnden har att beakta. Nämnden har inte levt upp till de krav som kommunfullmäktiges uppdrag till nämnden innebär.

Särskilda revisionsberättelser har upprättats för nämnderna.

Vi tillstyrker att Göteborgs kommuns styrelse och nämnder med undantag för SDN Linnéstaden och SDN Södra Skärgården beviljas ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2009.

Vi tillstyrker att ledamöterna i SDN Linnéstaden med undantag för ordförande beviljas ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2009.

Vi avstyrker att ansvarsfrihet beviljas ordförande i SDN Linnéstaden för verksamhetsåret 2009.

Vi avstyrker att ansvarsfrihet beviljas ledamöterna i SDN Södra Skärgården för verksamhetsåret 2009. Claes-Göran Lans är vald revisor med undantag för SDN Södra Skärgården och har inte deltagit i granskningen av denna nämnd. Carina Henriksson Johansson har inte deltagit i granskningen av SDN Södra Skärgården på grund av jäv.

Vi tillstyrker att resultaträkningen och balansräkningen för kommunen och för den sammanställda redovisningen godkänns.

Göteborg den 9 mars 2010

Arne Hasselgren

Lars Bergsten

Anita Rutgersson

Claes-Göran Lans

Kågan Karlsson

Elisabeth Olin

Marianne Bengtson

Bo Forsäng

Merete Kapstad

Gerhard Annvik

Ingemar Svensson

Annbrith Svensson

Lars Svensson

Lennart Carlsson

Ulf Rothmyr

Carina Henriksson Johansson

Torbjörn Rigemar

Sven R. Andersson

Ingrid Palmquist

Birgitha Stillner Dawidsson

Bengt Bivall

Fredrik André

Göteborgs Stad Kommunfullmäktige

Handling 2010 nr 44

Revisionsberättelser avseende Göteborgs Stads verksamheter under 2009 samt stadsrevisionens årsredogörelse 2009

Till Göteborgs kommunfullmäktige

Revisorsgruppen har till Göteborgs kommunfullmäktige överlämnat revisionsberättelse med redogörelse för resultatet av revisorernas granskning av 2009 års verksamhet och stadsrevisionens årsredogörelse för år 2009.

Därutöver har överlämnats revisionsberättelse och revisionsredogörelse för SDN Linnéstaden och SDN Södra Skärgården för år 2009 samt yttranden från dessa nämnder. Vidare har överlämnats granskningsrapporter för Göteborgs Stads bolag 2009. Granskningsrapporterna för bolagen finns tillgängliga på stadskansliet.

Granskningen har utförts i enlighet med god revisionssed.

Vid revisionens granskning har kritik framförts mot vissa nämnder.

Ett påpekande har riktats mot SDN Askim. Erinran har riktats mot SDN Bergsjön och SDN Lärjedalen.

Anmärkning har riktats mot SDN Linnéstaden och SDN Södra Skärgården. SDN Linnéstaden och SDN Södra Skärgården har beretts tillfälle att lämna yttrande över stadsrevisionens kritik samt har inkommit med yttranden.

Revisorerna tillstyrker att resultaträkningen och balansräkningen för kommunen och för den sammanställda redovisningen godkänns.

Revisorerna tillstyrker att Göteborgs kommuns styrelse och nämnder med undantag för SDN Linnéstadens ordförande och ledamöterna i SDN Södra Skärgården beviljas ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2009.

Revisorerna tillstyrker att ledamöterna i SDN Linnéstaden med undantag av ordföranden beviljas ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2009. Revisorerna avstyrker att ansvarsfrihet beviljas ordföranden i SDN Linnéstaden för verksamhetsåret 2009.

Revisorerna avstyrker att ansvarsfrihet beviljas ledamöterna i SDN Södra Skärgården för verksamhetsåret 2009.

Kommunfullmäktiges presidium har vid beredningen av revisionsberättelserna ej funnit anledning föreslå fullmäktige att rikta annan kritik än vad revisionen framfört mot de nämnder mot vilka revisionen riktat kritik.

Kommunfullmäktiges presidium tillstyrker vad stadsrevisionen anförut beträffande SDN Linnéstaden och SDN Södra Skärgården.

Revisionsberättelserna överlämnas till kommunfullmäktiges sammanträde den 25 mars 2010 med tillstyrkan om beslut om ansvarsfrihet för kommunens styrelse och övriga nämnder.

Göteborg den 18 mars 2010

Jörgen Linder Elisabet Rothenberg Gunilla Dörner Buskas

Stadsrevisionens samtliga revisionsredogörelser, revisionsberättelser, granskningsredogörelser och granskningsrapporter för 2009 finns tillgängliga på stadskansliet, Gustaf Adolfs Torg samt på www.goteborg.se/stadsrevisionen under rubriken "Rapporter och redogörelser".

Göteborgs Stad Kommunfullmäktige

Utdrag ur kommunfullmäktiges protokoll, sammanträdesdatum 2010-03-25

§ 14 Dnr

Revisionsberättelser avseende Göteborgs Stads verksamhet under 2009 samt stadsrevisionens årsredogörelse 2009

Handling

2010 nr 44.

Yrkanden

Arne Hasselgren (S), Jan Hallberg (M), Helene Odenjung (FP), Annelie Hulthén (S) yrkar bifall till revisionens förslag.

Kia Andreasson (MP) och Thomas Martinsson (MP) yrkar bifall till förslaget från MP i skrivelse den 25 mars 2010, Bilaga 2.

Marie Lindén (V) yrkar bifall till förslag från V i skrivelse den 25 mars 2010, Bilaga 3.

Martin Hellström (KD) yrkar att ansvarsfrihet ej skall beviljas för majoritens företrädare i SDN Linnéstaden, d v s från S och MP.

Propositionsordning

Kommunfullmäktige beslutar först att de i revisionsberättelsens föreslagna Göteborgs kommuns styrelse och nämnder med undantag av SDN Linnéstaden och SDN Södra Skärgården beviljas ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2009.

Ordföranden ställer därefter propositioner på bifall respektive avslag på revisionens förslag om icke ansvarsfrihet för ordföranden i SDN Linnéstaden och finner att revisionens förslag bifallits.

Ordföranden ställer därefter propositioner på revisionens förslag om ansvarsfrihet för förste vice ordföranden i SDN Linnéstaden och förslaget från MP och V om icke ansvarsfrihet och finner att revisionens förslag bifallits.

Ordföranden ställer därefter propositioner på revisionens förslag om ansvarsfrihet för andre vice ordförande i SDN Linnéstaden och förslaget från MP, V och Martin Hellström om icke ansvarsfrihet och finner att revisionens förslag bifallits. Omröstning begärs.

Omröstning

Godkänd voteringsproposition: ”Ja för bifall till revisionens förslag. Nej för bifall till förslaget från MP, V och Martin Hellström”.

Omröstningen utfaller med 62 Ja mot 18 Nej. En ledamot är frånvarande. Hur var och en röstas framgår av Bilaga 4.

Utdrag ur kommunfullmäktiges protokoll, sammanträdesdatum 2010-03-25 (forts från fg sida)

Propositioner

Ordföranden ställer därefter propositioner på revisionens förslag om ansvarsfrihet beträffande övriga ledamöter från majoriteten, d v s från S och förslaget om icke ansvarsfrihet från MP, V och Martin Hellström och finner att revisionens förslag bifallits.

Ordföranden ställer därefter propositioner på revisionens förslag om ansvarsfrihet för övriga ledamöter från M, FP och V i SDN Linnéstaden och förslaget från MP och V om icke ansvarsfrihet och finner att revisionens förslag bifallits.

Ordföranden ställer därefter propositioner på bifall respektive avslag på revisionens förslag om icke ansvarsfrihet för ledamöterna i SDN Södra Skärgården och finner att revisionens förslag bifallits.

Beslut

1. Göteborgs kommuns styrelser och samtliga nämnder med undantag av SDN Linnéstaden och SDN Södra Skärgården beviljas ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2009.
2. SDN Linnéstadens ledamöter med undantag av ordföranden beviljas ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2009.
3. SDN Linnéstadens ordförande beviljas ej ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2009.
4. SDN Södra Skärgårdens ledamöter beviljas ej ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2009.

Protokollsanteckning

Det antecknas till protokollet att fullmäktiges ledamöter ej deltagit i beslutet om ansvarsfrihet i respektive nämnd vederbörande är verksam i.

Expedieras

Kommunstyrelsen
Kommunens nämnder
Ordföranden i SDN Linnéstaden
Ledamöterna i SDN Södra Skärgården

SNABBFAKTA

	2007	2008	2009
Folkmängd 31/12	493 498	500 197	507 330
Primärkommunal skattesats (%)	21,55	21,30	21,30
ÅRETS RESULTAT (mkr)			
Kommunen	981	281	552
Bolagen	589	405	616
Sammanställd redovisning *	1 583	682	805
INVESTERINGAR (mkr)			
Kommunen	1 454	1 827	1 444
Sammanställd redovisning *	5 928	6 592	5 757
INTÄKTER (mkr)			
Kommunen	28 562	29 563	29 720
Sammanställd redovisning *	41 006	42 480	46 139
BALANSOMSLUTNING (mkr)			
Kommunen	32 722	35 225	38 350
Sammanställd redovisning *	65 253	69 507	72 224
SOLIDITET (%)			
Kommunen	19	19	19
Sammanställd redovisning *	25	24	25

* Koncernredovisningen benämns sammanställd redovisning i kommunsektorn.

Vid eventuella frågor om årsredovisningen, kontakta Stadskansliets koncernredovisningsgrupp 031-368 0217. www.goteborg.se

FOTO: Bildtemat för årsredovisningen handlar i någon mening om det goda livet och välbefinnande, vilket är grunden för hälsa och uthållighet. Bilderna speglar några av de värden Göteborg erbjuder. Omslag Ulrika Olsson (bostadsområde i Hagen). Sid 2-3, 21 och 73, Hanna Eliasson (miljöer i Göteborg med omnejd. Bandet på bilden heter AU, tagen under en spelning på Röhsska museet). Sid 7, Eva S Andersson (Trädgårdsföreningen). Sid 49, Anna Hult. I övrigt anges fotograf vid respektive bild.

PRODUKTION: AGADEM AB, Gbg. **TRYCK:** BILLES, Gbg1004.

Göteborgs
Stad

STADSKANSLIET
KÖPMANSGATAN 20
404 82 GÖTEBORG
TEL 031-368 00 00